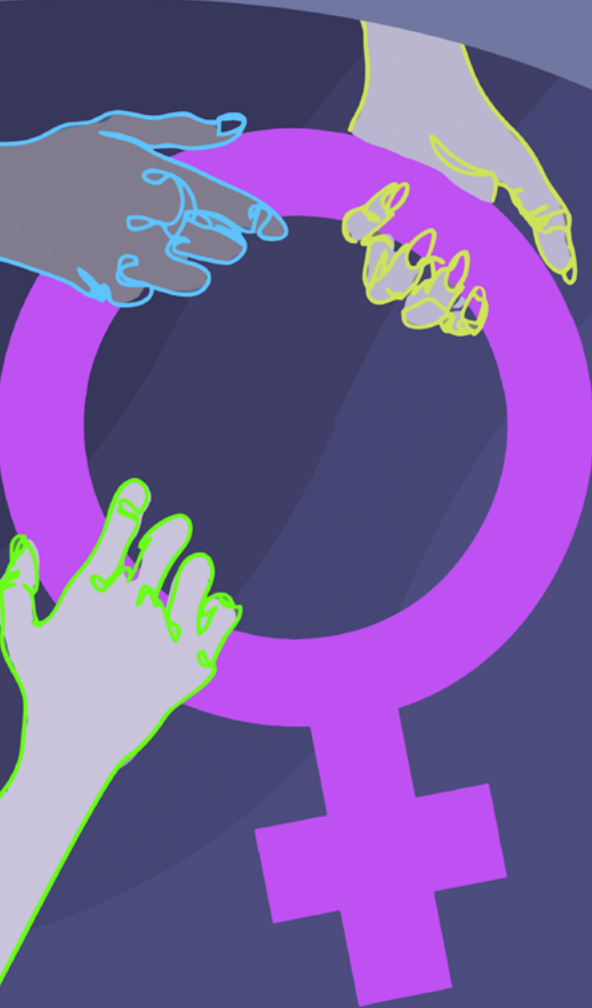

2023 Yılı

Faaliyet Raporu

Mor atı

Kadın Sığınağı Vakfı

2023 Yılı Faaliyet Raporu

GİRİŞ

Mor Çatı olarak 1990 yılından bu yana, kadınların şiddetten uzakta yaşamlar kurabilmesi için mücadele ediyor, kadınlarla şiddete karşı feminist dayanışma kuruyoruz. Dayanışma merkezi ve sığınağımızda sürdürdüğümüz dayanışma, erkek şiddetinin kadınlar üzerindeki etkilerinin yanı sıra Türkiye'deki şiddetle mücadele mekanizmalarına dair de bilgi edinmemize olanak tanıyor.

Yıllardır vurguladığımız üzere, kadına yönelik erkek şiddeti toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanıyor ve kadınlara yönelik toplumun her alanındaki cinsiyet ayrımcılığı şiddeti besliyor. Bu nedenle mücadelemizi, yaşamın her alanında kadınların maruz kaldığı ayrımcılığa işaret ederek ve bu ayrımcılığın kadınların yaşamlarında yol açtığı zorluklara karşı dayanışma kurarak sürdürüyoruz.

Türkiye'nin 2021 yılında İstanbul Sözleşmesi'nden imza çekmesi ve imza çekmeye götüren toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı tutumun sonuçlarını, şiddetle mücadele mekanizmalarında izlemeye devam ediyoruz. Bu karşılık, 6284 sayılı Kanun, nafaka hakkı, medeni haklar gibi alanlara saldırılar biçiminde devam ederken, uygulayıcıların mevcut yasalara yaklaşımını da belirliyor. Kadınların güçlenmesini ve cinsiyet ayrımcılığının etkilerini odağa alan bir çalışma yürütmek şöyle dursun, aileyi korumayı şiddeti önlemenin önüne koyan bir yaklaşım hakim. Bu da kadınların şiddetten uzaklaşmak için ihtiyaç duydukları desteklere ve hatta yasal haklarına erişmelerinde önemli engeller yaratıyor. LGBTİ+'lara ve göçmenlere yönelik ayrımcılık, bu kadınların en temel haklarına dahi erişmelerini imkansız hale getiriyor.

Şubat ayında yaşanan depremler, neden olduğu felaketin yanı sıra kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarında yaşanan sorunları ortaya koyan önemli bir örnek olarak da öne çıktı. Pandemi döneminde de sıklıkla vurguladığımız üzere bu gibi afet ve kriz durumları, mevcut uygulama sorunlarını derinleştirerek sistemi neredeyse işlemez hale getiriyor. Depremden etkilenen bölgelerde şiddetle mücadele mekanizmalarının durumunu izlemek için yaptığımız ziyaretler ve deprem bölgesinden başvuran kadınların deneyimleri, erkek şiddeti ile mücadelenin neredeyse durma noktasına geldiğini gösterdi. Hali hazırda mevcut sorunların varlığı ve bu gibi kriz durumları için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele özelinde acil eylem planı yapılmamış olması, kadınların şiddete karşı çözümsüz kalmalarına neden oldu. Kendileri de depremden etkilenen, kimi zaman kurum binaları hasar gören kurum çalışanları, desteksiz ve plansız çalışma yürütmek durumunda kaldılar.

Kadınların kurumlara başvurduklarında karşılaştıkları kötü uygulamalar ve alanda çalışanlarla atölye, kurultay gibi çalışmalardaki karşılaşmalarımız bizlere kadınlara sunulan destek hizmetlerinin standartsızlığını bir kez daha gösterdi. Kendi çabası ile nitelikli çalışma yürütmeye çalışanların ise süpervizyon gibi çok temel desteklere erişemediğini gördük. Ulusal eylem planlarını incelediğimizde de gördüğümüz üzere, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kendi çalışmalarını izlememesi, kadın örgütlerini muhatap olarak almaması ve toplumsal cinsiyet eşitliğini tamamen gündeminden çıkarması kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarının içini boşaltıyor.

Bu yıl Mor Çatı olarak odaklandığımız konulardan biri önleyici çalışmalar oldu. İstanbul Sözleşmesi'nin, kadınları şiddetten korumak, şiddet faillerini cezalandırmak ve kurumların şiddete karşı koordine çalışmasının yanında dördüncü temel ayağı olan önleyici çalışmalar şiddet oluşmadan ortadan kaldırmaya yönelik farklı düzeyde çalışmaları kapsıyor. Türkiye'de çeşitli kadın, LGBTİ+, çocuk ve gençlik örgütlerinin farklı düzeylerde yürüttüğü bu çalışmaların önemine işaret etmek ve gündemde tutmak için çeşitli faaliyetler gerçekleştirdik. Özellikle kadınların, şiddetin sinyallerini fark etmelerine yönelik içerikler hazırladık.

Kadına yönelik şiddetin ancak toplumsal bir dönüşüm ile sonlanacağını, bunu gerçekleştirmek için hayatın her alanında mücadele etmek gerektiğini bize en açık biçimde kadınların deneyimleri anlatıyor. Bu yılki faaliyet raporumuzda da sürdürdüğümüz çalışmaların yanı sıra kadınların yaşadıklarını ve mücadelelerini okuyacaksınız. Bize sistemdeki tüm zorluklara karşı mücadele etmek için güç veren bu anlatıların, şiddete karşı feminist mücadelemize de ilham olması dileğiyle raporumuzu sizlerle paylaşıyoruz.

Şiddet uygulayanı

uzaklaştırabilir,

sığınağa gidebilirsiniz.

**DESTEK
ALMAK İÇİN**

Polis 112

Şönim

Kades

Alo 183

Kadın Örgütleri

DAYANIŞMA MERKEZİ

Mor Çatı olarak kurulduğumuz 1990 yılından bu yana erkek şiddetine maruz kalan kadınlarla dayanışma kuruyoruz. Dayanışma merkezimiz ve sığınağımızda, kadınlara ve çocuklarına şiddetten uzak yeni yaşamlar kurabilmeleri için destekler sunuyoruz. Kadınlar Mor Çatı'ya, maruz kaldıkları şiddete karşı haklarını öğrenmek, şiddetten uzaklaşmak için destek talep etmek, yaşadıklarını anlatmak ve kimi zaman yalnızca maruz kaldıkları davranışın şiddet olduğunu bir başkasından duymak için ulaşıyorlar. Mor Çatı'da kadınlarla ilişki kurarken kadın dayanışmasını ve feminist yöntemi esas alıyoruz. Erkek şiddetinin, toplumda kadınlarla erkekler arasında var olan eşitsizliklerden kaynaklandığını, kadın dayanışmasını güçlendirerek eşitsizliklere karşı mücadele etmenin gerekli olduğu düşünüyoruz. Kadınlara destek verirken, onların adına karar vermiyor ve karar verme sürecinde baskı yapmıyoruz. Kadınlara kendi kararları ne olursa olsun destek veriyor ve kararlarından dolayı kadınları yargılamıyoruz.

Kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanır. Bir diğer ifadeyle kadınlar cinsiyetleri nedeniyle şiddete maruz kalırlar. Kadınlarla kurduğumuz dayanışmada bu eşitsizliğe işaret ediyor ve kadınlar olarak yaşadığımız ortaklığı vurguluyoruz. Bu ortaklık, şiddetin yalnızca bizim başımıza gelmediğini, şiddeti hak etmediğimizi ya da şiddeti durdurmanın mümkün olmadığını kavramak için önemli bir başlangıç noktası. Mor Çatı'da kadınlarla kurduğumuz dayanışma sürecinde, kadınların güçlerini ve kaynaklarını ortaya çıkarıyor, şiddetten uzaklaşmalarını engelleyen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan engelleri ele alıyoruz.

Kadınların şiddetten uzaklaşması için mevcut mekanizmaları kullanarak ve kadın dayanışmasından güç alarak kadınlarla birlikte planlar yapıyoruz. Görüşmelerimiz bazen kadınların şiddetin adını koymasıyla başlıyor, bazen kadınlar yaşadıklarının şiddet olduğunu ve buna karşı çıkmanın normal olduğunu duyma ihtiyacı hissediyorlar. Bu ihtiyaç, şiddet uygulayanların kadınları kontrol altında tutmak için şiddet uygulamalarını meşrulaştırmaları ve kadınların bunu yaşamasını normalleştirmelerinden kaynaklanabiliyor. Arayan her kadına sosyal destek verilirken ihtiyaç duymaları halinde hukuki, psikolojik ve sığınak desteği de alabiliyorlar. Kadınlar Mor Çatı'yı bir veya birden çok kere arayabilmekte ve farklı desteklere aynı anda ihtiyaç duyabilmektedir.

2023 yılında

İlk defa ulaşan
1077 kadın ile
2960 görüşme
gerçekleştirildi.

Geçmiş yıllarda
ulaşan **155** kadın
ile **919** görüşme
gerçekleştirildi.

2023 yılında
toplam **1232** kadın
ile görüşme
gerçekleştirildi.

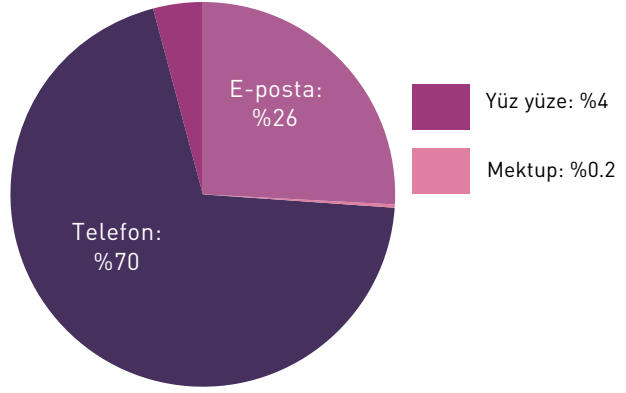
**Dayanışma merkezi üzerinden
kadınlarla yapılan görüşme
sayısı: 3879**

Mor Çatı'ya bu yıl ilk defa ulaşan 1077 kadından 942'si bize kendisi ulaşırken, 135 kadın için bir başkası ulaştı. Kadınlar yerine bize ulaşanlar arasında kadınların akrabaları, arkadaş ya da tanıdıkları, komşuları, avukatları, konsolosluklar, yabancı ülkelerdeki kadın örgütü çalışan ve gönüllüleri, sivil toplum kuruluşu çalışanları, doktorlar ve öğretmenler bulunuyor. Bu kişiler bize tanık oldukları bir şiddet durumuyla ilgili ya da yerine ulaştıkları kadınları nasıl yönlendirebileceklerine dair bilgi edinmek için, yerine aradıkları kadın Türkçe bilmediğinde tercüme desteği sağlamak için ve kimi zaman kadın telefonda konuşmak için iyi hissetmediğinde onların yanında arayarak bize ulaştılar.

Mor Çatı'da kadınlarla dayanışma kurarken kadınlarla birebir görüşmeyi, kadınların ihtiyaçlarını, taleplerini, riskleri anlayabilmek ve kadınlarla birlikte plan yapabilmek için derinlemesine görüşmeler gerçekleştiriyoruz. Kadınlar yerine ulaşan kişiler olduğunda, paylaşılan duruma göre temel bilgileri paylaşıp kadınların bize kendilerinin ulaşmasını teşvik ediyoruz.

2023 yılında Mor Çatı'ya ilk defa ulaşan kadınların kullandıkları yöntemler:

2023 yılında Mor Çatı Dayanışma Merkezi'nde kadınlarla görüşmelerde kullandığımız yöntemler

Mektup %0.1

Çevrimiçi yöntemler %2

Mesaj %7

Yüz yüze %7

Eposta %20

Telefon %64

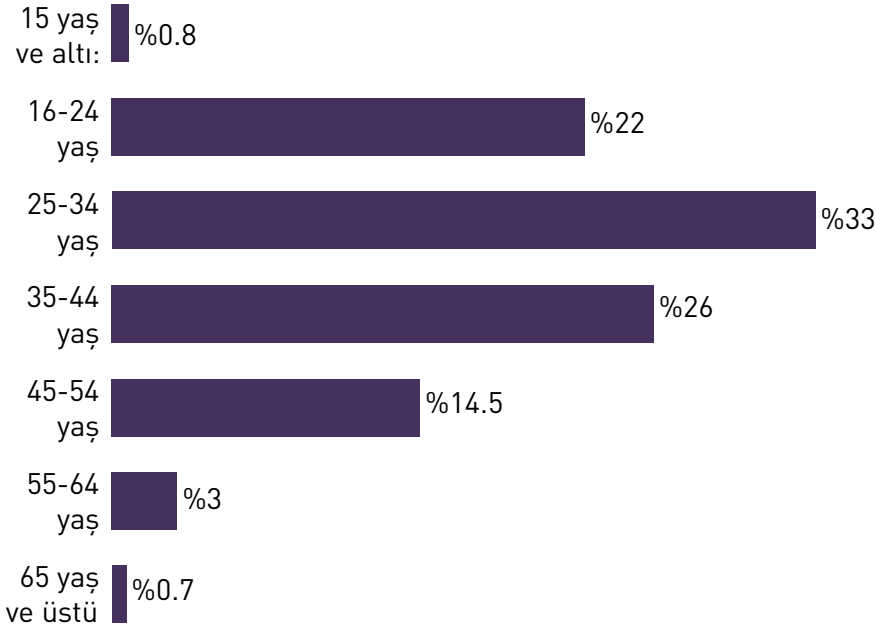
*Kadınların %55'i ile birden fazla görüşme gerçekleştirildi.

Kadınlar çeşitli ihtiyaçlarını, durumlarını ve taleplerini paylaşmak için Dayanışma Merkezi ile iletişime geçiyorlar. Kadınlarla yaşadıklarını ve taleplerini konuştuğumuz, ihtiyaçları ve yapmak istediklerine dair gerekli yönlendirmeleri yaptığımız ve maruz kaldıkları davranışın şiddet olup olmadığını konuştuğumuz tek bir görüşme kimi zaman yeterli olabiliyor. Kadınlara gerekli bilgileri verdikten sonra bizimle dilerse iletişim kurabileceklerini söyleyerek görüşmemizi sonlandırıyoruz. Kimi zaman kadınların ihtiyaçlarına göre birden fazla görüşme gerçekleştirebiliyoruz. Kadının ihtiyaçlarını, varsa çocuklarının durumunu ve ihtiyaçlarını, ayrı zamanlarda konuşmak, ilk görüşmemiz ve yönlendirmelerimiz sonrası gerçekleşen gelişmelerin takibi, yeni planlamaların yapılması ve kurumlarla görüşmeler gibi sebeplerle birden fazla görüşme yapabiliyoruz.

Geçmiş yıllara benzer biçimde, telefon ile iletişim kadınlar için en çok tercih edilen yöntem oldu. İstanbul'da yaşayan kadınların yanı sıra Türkiye'nin farklı şehirlerinden, hatta yurt dışındaki ülkelerden kadınlar ve kurumlar Mor Çatı'ya ulaştı. İstanbul'da yaşayan kadınlarla eğer dayanışma merkezimize gelmeleri mümkünse, taleplerini ve ihtiyaçlarını ayrıntılı bir şekilde görüşebilmek yüz yüze görüşüyoruz. Kadınların evlerinden çıkması için gerekirse yol planı yapmak, kendi mahallelerinden çıkmayan, herhangi bir toplu taşıma aracı kullanmaktan çekinen kadınlar için şiddetin ve baskının güçsüzleştirici dinamiğine karşı onları güçlendiren, kendi güçlerini yeniden görmelerini sağlayan bir yöntem olabiliyor.

Pandemi süreciyle daha sık kullanmaya başladığımız çevrimiçi görüntülü ve sesli görüşme yöntemlerini kullanmaya devam ettik. Başka şehirlerde yaşayan, İstanbul'da olan fakat dayanışma merkezimize gelme imkanı bulamayan ve yurtdışında yaşayan kişilerle yüz yüze görüşmenin önemli olduğu durumlarda çevrimiçi araçlar ile iletişim kurduk. Ayrıca e-posta kadınların tercih ettiği bir diğer önemli iletişim aracı oldu. Özellikle kadınların telefona erişemediği, telefon kullanmalarının yasaklandığı, telefonun ellerinden alındığı ve telefon görüşmelerinin takip edildiği durumlarda e-posta kimi zaman dış dünya ile iletişim kurmalarının tek aracı oldu.

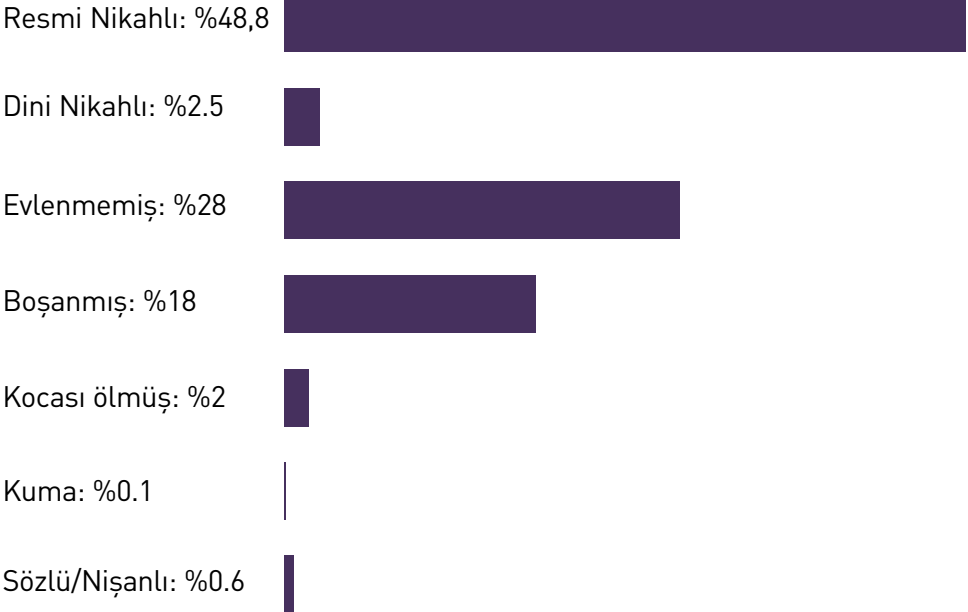
2023 yılında ilk defa ulaşan kadınlardan yaşını bildiklerimizin sayısı: 710

Önceki yıllarda olduğu gibi 16-44 yaş arasında kadınlar, Mor Çatı'ya başvuruların büyük çoğunluğunu oluşturuyor. Genç kadınlar birlikte yaşadıkları ya da yaşamlarını sürdürmek için destek aldıkları ailelerinin uyguladığı baskı, şiddet ve kısıtlama ile ilgili destek istedikleri gibi partnerlerinden gördükleri şiddet ve çocuk yaşta ya da erken yaşta evlendirilmeleri durumunda kocalarından gördükleri şiddet nedeniyle bize ulaştılar.

Geçen yıl ile kıyasladığımızda 45-54 yaş aralığında kadınların başvurularında oransal olarak küçük bir artış görüyoruz. Bu yaş grubundaki kadınların başvurularında şiddet faili çoğunlukla kocaları, eski koca/partnerleri olduğunu görüyoruz. Kadınlar şiddete maruz kaldıkları ilişkilerle ilgili adım atmak için hareket geçiyorlar, bir dayanışma merkezine ulaşıp bu şiddetle ilgili konuşmak da bu adımın bir parçası. Diğer yandan maruz kaldığı şiddetten uzaklaşmış, ilişkisini sonlandırmış kadınlar için de eski koca ve partnerlerin hala şiddet uygulamaya devam ettiğini, kadınların bundan dolayı da destek istemek zorunda kaldıklarını görüyoruz.

2023 yılında ilk defa ulaşan kadınlardan medeni durumunu bildiklerimizin sayısı: 740

2023 yılında ilk defa ulaşan kadınlara şiddet uygulayanlar:

%49

Koca

%11.8

Kadının
ailesi

%7

Eski koca

%7

Baba

%5

Eski
partner

%4.5

Partner

%4

Yabancı

%2

Erkek
kardeş

%1.5

Çocuğu

%1

Kadının
akrabası

%1

Kurum

%1

Arkadaş

%0.6

Kocanın/
partnerin
akrabası

%0.2

Sözlü/
nişanlı

%4

Diğer

Birden fazla failin şiddetine maruz kalan kadın sayısı: 32

Diğer: Patron, iş arkadaşı, doktor, ev sahibi, komşu, kiracı, sağlık çalışanı.

Mor Çatı'ya destek almak için ulaşan kadınların yarısı evliydi ve şiddet uygulayan faillerin yarıdan fazlasını kadınların kocaları ya da partnerleri oluşturdu. Kadınlar büyük bir oranda yakın ilişkide ya da ev içinde maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşmak için destek talep ettiler ve koca ya da partnerlerin kendilerine uyguladıkları şiddetin yanı sıra çocuklara uyguladıkları şiddet hakkında da konuşmak ve destek almak için aradılar.

Şiddet uygulayanlar arasında önemli bir grubu kadınların ailesi ve akrabaları oluşturuyor. Ailesi ile birlikte yaşayan genç kadınlar ve çocuklar çekirdek ya da geniş ailelerinin uyguladıkları şiddetle ilgili ulaşabiliyor. Çocuklara için evden ayrılmanın zorluğu ve kamu mekanizmalarının kısıtlılığı, genç kadınlar için hem ekonomik zorluk hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hayatın tüm alanlarında hüküm sürdüğü bu koşullarda bağımsız yaşam sürmenin zorluğu ve şiddetin tam da bu bağımsız yaşamı engellemek için uygulanması kadınlarla konuştuğumuz konular arasında.

Çocukların şiddetle mücadele mekanizmalarında görünmez olması, maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşmalarını neredeyse imkansız hale getiriyor. Genç kadınlar ise ekonomik zorlukların yanı sıra şiddetin bağımsız bir yaşam kurmalarının önüne geçecek biçimde uygulanmasının bir sonucu olarak da seçeneksiz bırakılıyorlar.

Kadınlar ilişkilerini koparmış olsa ya da koparmaya çalışsa dahi, eski koca ve partnerler kadınlara ve çocuklarına ulaşmaya, şiddet uygulamaya ve çocukları şiddetin aracı haline getirmeye devam ediyor. Yasal süreçlerin uzun sürmesi, kolluk ve sosyal hizmet uygulamalarındaki keyfilik, faillelere karşı caydırıcılığı azaltan ve şiddetin devam etmesine olanak sağlayan etmenlerden bazıları.

Kadınların vatandaşlıkları:

Göçmen ve mülteci,
diğer ülke vatandaşı*
kadın sayısı:

99

Çifte vatandaş olan
kadın sayısı:

11

Kadınların vatandaşı oldukları ülkeler:

Afganistan, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Birleşik Arap Emirlikleri, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Cezayir, Cibuti, Dominik Cumhuriyeti, Fas, Filipinler, Fransa, Irak, İngiltere, İran, İrlanda, İspanya, Kamerun, Kanada, Kenya, Kırgızistan, Kuveyt, Libya, Mısır, Özbekistan, Pakistan, Peru, Sırbistan, Sierra Leone, Sudan, Suriye, Tacikistan, Türkmenistan, Zimbabve

Kadınların ya da kurumların bize yurtdışından ulaştığı ülkeler:

Afganistan, Almanya, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İsveç, İsviçre, Kıbrıs, Mısır, Rusya, Suudi Arabistan, Ürdün

* Diğer ülke vatandaşı ifadesi, göçmen ya da mülteci olmayan, Türkiye'ye iş, öğrencilik, seyahat gibi nedenlerle geçici olarak gelmiş kadınları kapsamaktadır.

Türkiye’de yaşayan göçmen ve mülteci kadınlar da destek almak için Mor Çatı’ya ulaşıyor. Kadınlar ülkelerinde savaş koşulları ve zulümden kaçarak Türkiye’ye gelebildiği gibi, bazı kadınlar kendi ülkelerinde kadın olarak maruz kaldıkları ayrımcılıktan dolayı Türkiye’ye gelmeye karar verdiğini dile getirdiler.

Türkiyeli olup yurtdışında yaşayan ya da daha önce Türkiye’ye evlilik, turistik ya da iş seyahati ya da eğitim için gelip kısa ya da uzun süre yaşamış ve Türkiye’de erkek şiddetine maruz kalmış yabancı kadınlar da ulaşabiliyor. Göçmen ve mülteci kadınlar kimi zaman kendi araştırmaları sonucu Mor Çatı’yı bulup ulaşıırken kimi zaman da göç örgütleri, belediyeler, konsolosluklar gibi kurumların ya da göçmen kadınların Türkiye’de ya da yurt dışında oluşturdukları kadın dayanışma ağlarının yönlendirmesi ile ulaşabiliyor.

Göçmen ve mülteci kadınlara şiddet uygulayanlar arasında koca, partner, sözlü/nişanlı, kadınların ailesi, eski partner ya da koca, tanımadıkları yabancı, hizmet sağlayıcılar ve kurum personelleri yer alıyor. Türkiye’de şiddete maruz kalan göçmen ya da mülteci kadınlar herhangi bir hukuki yola başvurmak konusunda istekli olsalar dahi, kolluk ve savcılık süreçlerinde yaşabileceklerini göz önünde bulundurarak tereddüt yaşıyorlar. Örneğin kolluğa gitmeleri halinde haklarının ne olduğuna dair soruları oluyor. Özellikle Türkiye’de herhangi bir yasal statüsü olmayan kadınlar, idari gözetime alınma ve sınır dışı edilme riskleriyle karşı karşıya olduğu için kolluk kuvvetlerine başvurmaktan, şikayetçi olmaktan ya da tedbir kararı almaktan çekinebiliyor, vazgeçebiliyor. Belirli bir yasal statü ile Türkiye’de kalan kadınlar ise kurumlara başvurduklarında karşılaşılabilecekleri ayrımcılık, vakitlice tercüman sağlanmamasının yarattığı zorluk ve kadınların haklarına dair keyfi uygulamalardan dolayı daha önceki deneyimlerine de dayanarak herhangi bir başvuruda bulunmaktan çekinebiliyorlar. Göçmen ve mülteci kadınlar, diğer tüm kadınlar gibi, fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik, dijital şiddete ve ısrarlı takibe maruz kalıyorlar. Bunların yanı sıra Türkiye’de kalışlarını ya da ayrılışlarını riske sokacak tehdit ve davranışlara maruz kaldıklarını da paylaştılar. Pasaporta el koyma, polislere şikayet edip sınır dışı ettirmekle tehdit, kadınlar Türkiye vatandaşı olmaya hak kazanmalarına rağmen vatandaşlık için imza vermeme, oturma izni için süreci uzatma ya da yapmama yoluyla kadınların Türkiye’de kalışlarını zorlaştırma, varsa çocukların pasaportlarını saklama ve yurtdışı çıkış yasağı koydurma gibi yöntemlerle çıkışlarını engelleme gibi yöntemlerle kadınları kontrol edip baskı altına alarak şiddet uygulamışlardır.

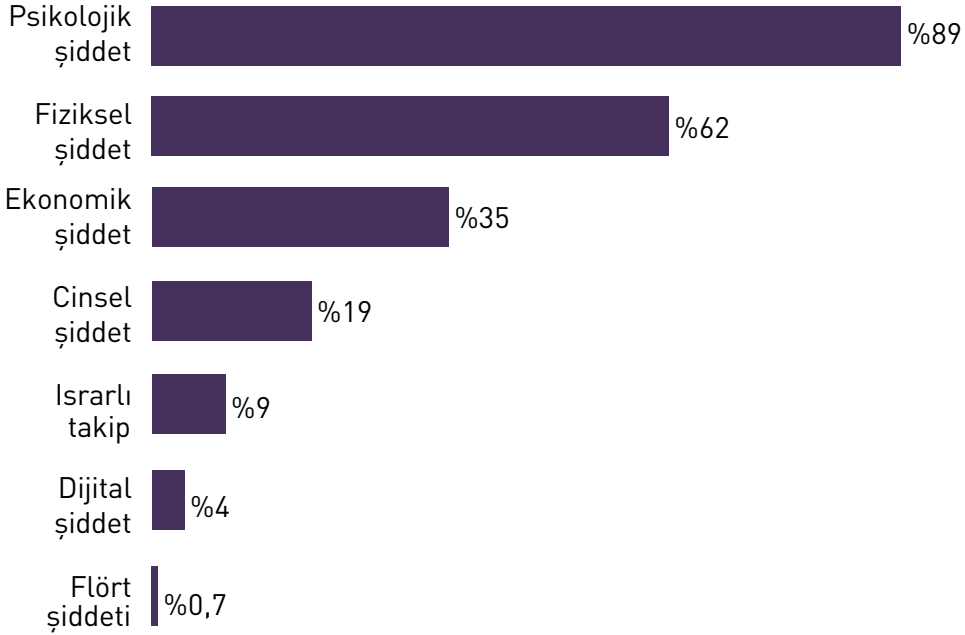
Göçmen kadınlarla yaptığımız görüşmelerde ya da yurtdışından gelen aramalarda çocukların durumu da görüştüğümüz önemli bir konu oldu. Çocukların annelerinin yaşadığı ülkeye dönmemesi için yurtdışı çıkış yasağı konulması ya da bununla ilgili tehdit alma, çocukların ve kadınların pasaportlarının saklanması, yeni doğan çocuklar için kimlik çıkarmama kadınların konuşmak için aradığı başlıklardandı. Birkaç örnekte Türkiyeli ve mülteci kadınlar maruz kaldıkları şiddetten kaçmak için başka bir ülkeye gittiklerini fakat çocuklarını yanlarında götüremediklerini paylaştılar. Bu konuda destek almak için kadınların yerine çoğunlukla kurumlar bize ulaştı. Mülteci bir kadının sığınma başvurusu yaptığı ülkeye maddi imkansızlıklar sebebiyle çocuklarını götüremediğini paylaştı. Başka bir örnekte Türkiye’de maruz kaldığı şiddetten uzaklaşmak için yurtdışına giden kadının çocuğunu ilk gidişinde yanında götüremediği ve çocuğuyla iletişiminin engellendiği paylaşıldı. Benzer durumlarda çocukların Türkiye’deki güvenlikleriyle ilgili mekanizmalara hakkında bilgi talebiyle Mor Çatı’ya ulaşıldı.

Bunların dışında yurtdışında yaşamını sürdüren Türkiye vatandaşlarının, çocuklarını Türkiye’ye, çocuk yaşta evlendirmek üzere getirmeleri/göndermeleri ile ilgili birkaç başvuru da aldık. Çocukların yaşadığı ülkelerdeki kadın örgütleri, sosyal hizmetler ya da çocukların tanıdık/akrabaları, çocukların zorla evlendirilmek üzere Türkiye’de bir şehirde olduklarını belirterek bununla ilgili atılabilecek adımları öğrenmek için Mor Çatı’ya ulaştılar. Bazı örneklerde çocukların kamu kurumlarıyla denk gelmekten, yardım istemekten çekindikleri paylaşıldı ve çocukların alabileceği desteklerle ilgili alternatifler soruldu.

Şiddet biçimleri

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanır. Erkekler güç göstermek, öfke boşaltmak, kadınları kontrol etmek ve cezalandırmak için şiddet uygularlar. Fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, dijital şiddet biçimlerinin tümü bu amaca yöneliktir. Mor Çatı’ya başvuran kadınların neredeyse tümü birden fazla şiddet biçimine maruz kalmıştı. Şiddetin seçilmiş bir davranış, bir düşünme biçiminin olmasının sonucu olarak erkekler kadınlara farklı biçimlerde şiddet uygulamayı seçiyorlar.

2023 yılında ilk defa başvuran kadınlardan maruz kaldığı şiddet biçimini bildiklerimiz: 818

Psikolojik Şiddet: Duygusal güç veya ihtiyaçların, kadını kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak, cezalandırmak amacıyla şiddet aracı olarak kullanılmasına psikolojik şiddet denmektedir. Bu yıl Mor Çatı Dayanışma Merkezi'ne ilk defa ulaşan kadınlar, bağıırma, baskı uygulama, hakaret ve küfür etme, çocuklarına, ailesinden birine ya da kadına zarar vermekle tehdit etme, çocukları kaçırma, aşağılama, güven kırma, bilgiyi saklama, evden atma, intihara zorlama, intihar etmekle tehdit etme ve kıskançlık biçimlerinde psikolojik şiddete maruz kaldıklarını paylaştılar. Kadınlar erkeklerin "Sen yapamazsın, beceriksizsin, hiçbir şey bilmiyorsun" diyerek ve sosyal çevresinin yanında kendilerini aşağılayarak sindirmeye çalıştıklarını söylediler. Bir kadın bunun etkilerini "bu eziklikle mesleğimi yapamadım" diyerek tarif etti. Başka bir kadın, kocası ve kocasının ailesi tarafından "Şişmansın, senin ailen fakir" sözleriyle aşağılandığını aktardı. Çocukları kaç yaşında olursa olsun "Çocuğu da bırakıp gidebilirsin, devlet zaten bana verir" sözleriyle korkutularak baskı altına alındıklarını, kimi zaman failin çocukları anneden kaçırarak çaresiz bırakmaya çalıştığını anlattılar.

Erkek şiddeti kadınları kontrol ve baskı altına almak için uygulanan seçilmiş ve bilinçli davranışlardır. Dolayısıyla karşısındaki kadının hangi davranıştan

nasıl etkileneceğini bilen erkekler şiddet davranışlarını bu şekilde gerçekleştirebilirler. Bir kadın, özellikle bir hakaret biçiminin kendisi için kırmızı çizgi olduğunu, kocasının kendisine o kelime ile hakaret etmesi üzerine hislerini “Nasıl kıyıp da söyler bunu bana? Hazmedemeyeceğimi o da biliyor. Ben bunu nasıl kabul edebilirim, hak etmedim ben bunu. O laftan sonra bende her şey koşturdu” diyerek tarif etti. Aynı kadın kocasının davranışının bilinçli bir tercih olduğu artık iyice netlik kazandıktan sonra boşanmaya karar verip yasal süreçler başladığını paylaştı.

Dini baskılar

Kadınların yaşam biçimleri üzerinden müdahaleler ve dini baskılar kadınların maruz kaldıkları diğer psikolojik şiddet biçimleri arasındaydı. Bir kadın, çocuk yaşta başını kapatması için baskı gördüğünü ve şu an başını açmaya kalkması halinde ölümlü tehdit edildiği için can güvenliği riskinin olduğunu anlattı. Başka bir kadın yine dini baskılar sebebiyle belirli bir yaşama biçimine itildiklerini, bunun kimlik çıkarmamaya kadar gittiğini şu şekilde anlattı: Ailem tarafından küçüklüğümde beri baskı görüyorum. Çok dindarlar ve devlet sistemini kabul etmiyorlar. 30 yıldır kimlik kullanmıyorlar dolayısıyla bana da kimlik çıkarmadılar. Din üzerinden çok fazla baskı var. 12 yaşında zorla pardesü giymek zorunda kaldım. Kişiliğini çok bastırıyorlar, hiçbir şeye izin vermiyorlar. Dışarıya çıkıp gezemiyorsun, özgürlüğün kısıtlanıyor, eğitiminden ediliyorsun. Ben artık bunu istemiyorum. Ben kimlik çıkartıp, hayatı öğrenmek, yaşamak istiyorum.

Sosyal izolasyon

İzolasyon, kadınların maruz kaldığı bir diğer psikolojik şiddet biçimi. Kadınların aile, arkadaş, tanıdıklar, komşular gibi bağ kurup destek alabileceği sosyal kaynakları ve ağları ile ilişkilerini kesmek, markete, bakkala, sokağa çıkmasına izin vermemek, iletişim araçlarını kullanmasını engellemek gibi dış dünya ile ilişkilerini kontrol etmek izolasyonun bir parçası. Kadınların verdiği örnekler arasında “Çocuk hasta olur” diyerek işe ya da arkadaşlarla buluşmaya izin verilmemesi fakat bunu yapan erkeğin düzenli olarak sürekli arkadaşları ile buluşması, bir kadının tabiri ile “Evde esir edilerek” çalışmasına, dışarıya çıkmasına izin verilmemesi, başka bir kadının örneğinde sadece hastane ve pazara gitmesine yanına akrabalarından bir çocuğun eşlik etmesi şartıyla izin verilmesi şeklindeki örneklerle anlattılar. Kimi zaman kadınlar

ev içerisinde sürekli kontrol edildiklerini, telefonla yaptıkları görüşmelerin gözlem altında tutulduğunu, telefona kontör yüklenmeyerek, yabancı uyruklu kadınlar için Türkiye’de kullanabilecekleri bir telefon hattı almalarına izin vermeyerek dış dünya ile bağlantılarının koparılmaya çalışıldığını anlattılar. Bazı kadınlar destek almaya çalıştıklarının bilinmemesi, aileleri ya da kocaları tarafından anlaşılmasından dolayı bizim onları geri aramamızı istemediler. Bu şiddetin, kadınların gücünü, yapabileceklerini sorgulamasına sebep olan bir etkisi vardı. Arayan kadınlar “Benim korkum, buradan çıktuktan sonra geri dönmek durumunda kalır mıyım, dışarıda yapabilir miyim, ne kadarını yapabilirim”, “Benim gibi kadınlar da çıkıp sığınaklara geliyor mu, onlar neler yapıyorlar” diye endişelerini ve sorularını paylaştılar.

Tüm bu kısıtlamalara rağmen kadınlar izole edilerek bağlarının koparıldığı şiddet ortamından kurtulmak için türlü çabalar gösterdiler. Ailesinin şiddetine maruz kalan genç bir kadın dayanışma merkezimizi ilk aradığında “Kendi başımın çaresine nasıl bakabilirim?” sorusunu sorarak o evden uzaklaşmanın yollarını aradığını paylaştı. Bu zamana kadar fiziksel, psikolojik şiddete maruz kaldığı o evden uzaklaşmak için ortaokul, lise, üniversite gibi eğitim hayatını hep ailesinin şehirden uzakta, yatılı okullarda geçirdiğini açıkladı. Hiçbir şekilde dışarıya çıkmasına, arkadaşlarıyla görüşmesine izin verilmeyen, telefonu elinden alınan başka bir kadın, evdeki internete bağlanan akıllı televizyon sayesinde oradaki bir sosyal medya aracılığı ile arkadaşıyla iletişim kurdu. Arkadaşının bize ulaşması ile şiddete karşı haklarına dair bilgi alabildi. Boşandıktan sonra aile evine dönmek zorunda kalan bir kadın, evden çıkarken ailesinin kendisini eve kilitletiğini, kendilerinin onayladıkları işler dışında başka bir işe başvuru yapmasına ve dışarıya çıkmasına izin verilmediğini paylaştı. Eve yatılı misafirleri/akrabaları geldiğinde ancak ailesinin kapıyı üzerine kilitlemeyi durduğunu anlatan kadın, eve yatılı gelenlerle plan yaparak kapı kilitli olmadığı dönemde evden kaçtığını, başka bir büyük şehre geçerek sığınak talebinde bulunduğunu ve bu şekilde o şiddet ortamından kurtulduğunu anlattı. Başka bir kadın, tek iletişim kurduğu arkadaşı aracılığı ile bize ulaşarak aranmayı beklediğini ilettiler. Görüşmelerimiz sonucu haklarına dair bilgi alıp evden çıkma planını yaptı. Başka bir kadın ise artık kendi çabaları sonucu izolasyona maruz kaldığı ortamdaki uzaklaşma çalışmaya başlayabildiğinde “artık bedenim nefes alıyor gibi” diyerek hem şiddetin hem de şiddetten uzaklaşmanın etkisini anlattı.

Fiziksel Şiddet: Kadınları kontrol etmek, baskı altına almak ve üç eşitsizliğini devam ettirmek amacıyla kadınların bedensel ve fiziksel sınırlarının, bedensel üstünlük ve güç kullanarak ihlal edilmesi fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet, kadınların psikolojik şiddetten sonra en çok maruz kaldıkları şiddet

biçimi. Kadınlar darp, dayak, üzerine yürüme ya da eşya kırma ile fiziksel güç gösterme, ateşli ve kesici silahlarla yaralama ya da tehdit etme, yakmaya çalışma, çeşitli şekillerde vücudun hareketini kısıtlayarak işkenceye maruz bırakma, yüksek bir yerden atmaya/düşürmeye çalışma, zorla uyuşturucu madde verme, zehirleme, alikoyarak günlerce şiddete uygulama gibi fiziksel şiddet biçimlerine maruz kaldıklarını paylaştılar. Fiziksel şiddetin kadınların hayatında vücutta darp izleri, sakatlık, organlarda işlev kaybı, düşük yapmak, işine ve bakım sorumluluğuna devam edememe, yüksek kaygı, tedirginlik, korku, somatik rahatsızlıklar gibi fiziksel ve ruhsal sonuçları olmuştur. Şiddetin amacı güç eşitsizliğini devam ettirmek, kadınların güçlenmesinin önünde engel oluşturmaktır. Fiziksel şiddetin ayrıca kadınlar üzerinde fiziksel çevrelerine olan güvenlerinin sarsılması, evden çıkmaya çekinmeleri ve dışarıyla iletişimi minimumda tutmaları gibi etkileri vardır. Tüm bu etkilere rağmen kadınlar şiddet ortamından çıkmak için büyük bir çaba sarf ediyorlar. Şiddetin güçten düşüren etkisine rağmen telefonu kaldırıp kadınların bir dayanışma merkezini araması, yaşadıkları şiddeti paylaşıp destek istemesi bunun önemli göstergelerinden biridir.

Ekonomik Şiddet: Maddi güç ve üstünlüğün kadınları kontrol etmek, baskı altına almak için kullanılması ya da kadınların bu kaynaklara, güce ve yeterliliğe erişiminin engellenmesine sebep olan sistematik davranışlar ekonomik şiddettir. Kadınlar bu yıl, borçlandırma, çalışmaktan alıkonma ya da zorla iş bıraktırma, kendisi çalışmayıp çalışmaya zorlama ve kazancına el koyma, eğitim hakkından mahrum bırakma, eve para bırakmama ya da çok az bırakma, evin ve çocukların giderlerine dair sorumluluk almama, nafaka ödememek, kadınların mülk ve değerli eşyalarına (araba, ziynet, laptop vs.) haksız el koyma/çalma, miras hakkından yararlanmasına engel olma, dilenmeye zorlama, ortak edinilen mülkleri habersiz başkası adına yaparak ayrılık süreçlerinde kadınların haklarını talep etmesine engel olmaya çalışma, engelli kadınlar için bakım aylığını alıp bakım sağlamama gibi biçimlerde ekonomik şiddete maruz kaldıklarını paylaştılar.

Kadınlar maruz kaldıkları ekonomik şiddetin hayatlarıyla ilgili plan yapmalarına engel olduğunu, çocukların ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını, çalışmasına engel olunan ve kocalarının eve para bırakmadığı kadınlar sürekli para istemek zorunda bırakılarak kontrol edildiklerini, çalışan kadınlar ise kimi zaman ellerindeki paranın direkt alındığını paylaştılar. Bir kadın yaşadığı süreci "Hiçbir ihtiyacı görmüyor. Evde bulaşık makinesi, fırın, çamaşır makinesi açmaya izin vermiyor. En az 3 yıl boyunca kendime çamaşır alamadım" diyerek aktardı. Aynı kadın kendi çabaları ile eğitim alıp kazandığı nitelik sayesinde çocuğu ile birlikte gidebileceği bir iş yerinde çalışmaya

başlayınca bunun “kocasının kontrolünden çıkmak” olarak görüldüğünü aktardı. Buna da engel olmak için kocasının “Çocuk orada kapalı ortamda kalıyor” diyerek bahaneler ürettiğini, halbuki emekli olan kocası çocuk bakımına dair sorumluluk almadığı için kendisi çalışmasa da çocuğun evde kalacağını paylaştı. Öte yandan çalışmaya başladıktan sonraki değişikliği ve güçlenmeyi “İş bulduktan sonra eşim biraz daha şey oldu. Eskiden çok daha fazla kabalaşıyordu, sesler yükseliyordu. Sürekli hakaret günlük yaşamımın bir parçasıydı. Şimdi biraz azaldı. Çalışmaya başladığımdan bu yana nefes alıyor gibiyim” diyerek anlattı.

Aile evinden hiç ayrılmayan ya da boşandıktan sonra aile evine dönen kadınlar için de ekonomik şiddet birlikte yaşadıkları ailelerin kullandığı kontrol yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. Kadınlar, birlikte yaşamamanın koşulu olarak ailelerinin belirli bir yaşam biçimini direttiğini paylaştılar. Boşandıktan sonra aile evinde yaşamaya başlayan, çalışan ve kazandığı para ile ailesine ev ve araba alınması konusunda destek olduğunu söyleyen bir kadın bu mülklerin kardeşinin üzerine yapıldığını aktardı. Daha sonra ise ailedeki miras hakkından vazgeçmesi için baskı yapıldığını, imza vermeyince evdeki kötü odaya kapatıldığını, açıklıkla imtihan edildiğini, ancak imza vermesi halinde yaşamaya zorlandığı odanın tadilata verileceğini söylediklerini paylaştı. Başka bir kadın birkaç yıldır birlikte yaşadığı ailesinin evdeki yaklaşımı “Birinin çatısındaysan onların sözünde, onların kurallarındasın. Ben çıkıp mağazada, konfeksiyonda çalışmıyorum. Babam bunları onaylamıyor, dul kadın damgasıyla bakıyor” diyerek paylaştı. Boşandıktan sonra ailesinin yanına dönen bir başka kadın sürekli eve kapatıldığını, birçok eğitim ve sertifika alarak kendisini geliştirmiş olmasına rağmen ailesinin “Devlette bir iş olmazsa çalışamazsın” diyerek memuriyetten başka bir çalışma alanına izin vermediğini paylaştı. Aynı kadın, kapsamlı bir planla evden kaçıp sığınağa geçerek şiddet ortamından uzaklaştığını aktardı. Bu durum, kadınların çeşitli şekillerde olanakları ve güçleri ellerinden alınmaya çalışılsa da yine kendi güçleriyle şiddet ortamından uzaklaşmayı başarabildiklerini gösterdi.

Dijital Şiddet: Teknolojik ve dijital araçların kadınları kontrol etmek, baskı altına almak, güç göstermek için kullanılması dijital şiddettir. Kadınlar bu yıl elektronik iletişim araçlarına erişimlerinin kısıtlanması, video ya da fotoğraflarının izinsiz yayınlaması ya da bununla tehdit edilmeleri, kendileri adına sosyal platformlarda izinsiz hesap açılması, iletişim bilgilerinin 3. kişilerle paylaşılması, özel konuşma ve mesajlarının paylaşılması, dijital araç ve platformların şifrelerine el konulması, iletişim ve sosyal medya hesaplarının hacklenmesi gibi biçimlerde dijital şiddete maruz kaldıklarını paylaştılar.

Dijital şiddet, diğer şiddet biçimleriyle aynı anda, diğer şiddet biçimlerinin bir parçası ya da aracı olarak da kendini gösterdi. Kimi zaman uygulamaya dijital şiddet, kadınları dış dünyadan izole etmenin bir parçası olarak kullanıldı. Kadınlar ellerinden telefonlarının alındığını, arkadaşları ve yakınları ile görüşmelerine izin verilmediğini, ekonomik özgürlüğü elinden alınan kadınlar sim kartlarının yenilenmediğini ve bu şekilde dış dünya ile bağlantılarının koparılmaya çalışıldığını paylaştılar. Bazı kadınlar, iletişim araçlarıyla her hareketleri incelendiği için dayanışma merkezini aramayacaklarını paylaştılar. Bir kadın bu durumu “Telefon ile hiçbir şekilde sizlere arama yapamıyorum. Telefonumda aramalarım, Whatsapp ve diğer uygulamalarım sürekli dinlenip takip ediliyor” diyerek paylaştı ve sonraki görüşmelerimizde failin kendisini her ortamda aradığını, aradığında telefonu açmaya zorlayarak isteyken, evdeyken her anını dinlediğini, sosyal medya hesaplarının şifrelerini değiştirmesine izin vermediğini, aksi takdirde cinsel birlikteliklerine dair içerikleri kadının ailesi ile paylaşmakla ve onlara zarar vermekle tehdit ettiğini aktardı.

Kadınların haklarına dair bilgi almak istedikleri bir diğer şiddet yöntemi, failerin kadınların görüntülerini yaymaya dair tehditleri oldu. Kadınlara ait cinsel içerikli görüntülerin ya da kadınlarla ilişkide olduklarını gösteren görüntü ya da yazılı/sözlü diyalogların aile, akraba, arkadaş çevresi ile paylaşılması ya da paylaşmakla tehdit etme kadınların maruz kaldığı bir şiddet biçimi olmanın yanında kimi zaman kadınları ailelerinden de şiddet görmeye açık hale getiriyor. Failerin bu bilinçle kadınları kontrol etmeye çalıştıklarını, kimi zaman para isteyerek şantaj yaptığını kimi zaman ise ilişkiye devam etmek için bir tehdit unsuru olarak kullandıklarını kadınlardan dinledik. Bir kadın maruz kaldığı şiddeti şu şekilde açıkladı “Bir defa görüştük, uygunsuz fotoğraflarımı çekmiş. Oğlumla tehdit ediyor beni. Ailem aşiret. Ailemden korkuyorum. Para karşılığı kötü şeyler yaptığımı yazıyor. Platformuna, oğluma istek atıyor sürekli. Soyadımdan ailemi buluyor, şantaj yapıyor. Ailemin duymaması gerek” sözleriyle aktardı. Başka bir kadın “Henüz birlikte olduğumuzu aileme söylememiştim. Ailem muhafazakar bir toplumdan geliyor. Kendi kendine onu aldattığıma dair bir düşünceye ikna olmuş, şimdi de fotoğraflarımı ve birlikte olduğumuza dair belgeleri aileme yollamakla tehdit ediyor. Ben normalde o aileden ayrıldım, kendi evimi kurdum, üniversiteye gidiyorum ve kendim çalışıyorum. Başımı açarak ailemin içinde bir devrim yapmış oldum. Şimdi görüntülerimizi ailemle paylaşmakla tehdit ederek beni zor duruma sokuyor” diyerek hassas noktalarını bilen partnerinin bunu bilinçli bir biçimde baskı, kontrol ve öfke boşaltma aracı olarak kullandığını anlattı. Kadınlar hem rızaları dışında kendi rızaları dı-

şında haklarında bilgi ve görüntülerin dolaşıma sokulduğunu hem de bunun sonuçları ile başa çıkmak zorunda kaldıklarını paylaştılar.

Cinsel Şiddet: Cinselliğin, kadını kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak, cezalandırmak amacıyla şiddet aracı olarak kullanılmasına cinsel şiddet denir. Cinsel şiddeti konuşabilmek pek çok zaman kadınlar için zorlayıcı olabiliyor. Kadınlar görüşmelerde cinsel şiddeti dillendirmenin, sesli olarak anlatmanın zorluğunu, kapalı kapı ardında yaşanan bir durum olması, “özel” ya da “ayıp” olması gibi nedenlerle bağdaştırıyorlar. Diğer şiddet türlerine göre daha çekimsiz ve utangaç bir yaklaşımla paylaşıyorlar. Cinsel şiddeti konuşmak çoğu zaman kadınlarla tekrarlayan görüşmeler yaptığımızda ve buna bağlı olarak kadın için güvenli bir iletişim kurabildiğimizde mümkün oluyor. Evliliğinde sıklıkla korunmasız ilişki yaşamak, istemediği şekillerde ve istemediği zamanda ilişkiye zorlanmak, başkasıyla ilişkiye zorlanmak, cinsellikle ilgili görüntüler izlemeye ya da görüntülerinin çekilmesine zorlanmak, zorla hamile bırakmak, grup sekse zorlamak ya da grup tecavüzüne maruz kalmak, cinsellikle ilgili aşağılamak, istemediği halde cinsellik anlatmak kadınların maruz kaldıkları cinsel şiddet biçimleri arasında yer alıyor.

Diğer yandan kadınlar çocukluk çağında maruz kaldıkları cinsel şiddeti de zaman içerisinde paylaşmak isteyebiliyorlar. Tanıdık, akraba, komşu gibi yakın çevrelerinden cinsel istismar yaşamış olmanın, yetişkinen cinsellikle ilgili kararlarında etkileyen bir yanı olduğunu dile getiriyorlar. Çocukluk çağında yaşadığı cinsel istismarı o dönem bir yetişkinle paylaşan kadınların destek ve dayanışma görmemesi ve yaşadıkları durumun yok sayılması kendi yetişkinliklerinde yaşadıkları cinsel şiddeti ya da başka bir şiddet türünü paylaşmaktan kaçınmayı, yine yok sayılacağına, kendisine inanılmayacağına ya da güvenilmeyeceğine dair bir endişeye neden olabiliyor.

Kadınlar başvurdukları kurumlarda da cinsel şiddete maruz kalabiliyorlar. Jinekoloji muayenesi, fizyoterapi seansı, ultrason çekimi gibi sağlık hizmetleri esnasında sağlık personelinin kadının bedensel sınırlarını ihlal ederek cinsel tacizde bulunması, muayene dışında kadının kişisel bilgilerine ulaşarak kadınla iletişim kurması, profesyonel sınırları ve hizmet veren ilişkisini aşan diyaloglarda bulunması (kadının nerede yaşadığını, işini, herhangi bir ilişkisi olup olmadığını sormak, dışarıda buluşmak istemek) gibi biçimlerde kadınlar cinsel şiddete maruz kaldıklarını paylaştılar. Sağlık personelinin uyguladığı cinsel şiddet, kadınların hizmet aldıkları kişi ya da kurumlara karşı güvensiz hissetmelerine neden oluyor. Diğer taraftan, cinsel şiddet eylem-

leri meslek uzmanları tarafından gerçekleştirildiğinde, kadınların durumu tanımlamakla ilgili belirsizlik ve kaygı yaşadıklarını görüyoruz. Muayene ya da fizyoterapi seansı esnasında cinsel bölgelerine dokunularak cinsel tacize maruz kalmak kadınların maruz kaldığı cinsel şiddet biçimleri arasında yer alıyor. Kadınlar bu dokunuşların diğer muayene ya da seanslardan farklı olduğunu düşünerek tepki gösterince uzman tarafından eylemin yok sayıldığı yanıtlar aldıklarını paylaştılar. Bir kadın bu durumu “Normalleştirmeye çalıştığını sonradan anladım, algılayamadım o an. Her zamanki seanslardan farklıydı, bana sormadan iç çamaşırımı indirdi, donakaldım” diyerek paylaştı. Bu gibi durumlarda kadınların sıklıkla duygusal olarak donakalma, ani biçimde toparlanıp oradan ayrılma, hastanede ilgili birime bildirim yapmak konusunda çekimser hissetme gibi refleksler gösterdiklerini görüyoruz. Bir kadın ise hastanede hasta hakları birimine başvurduğunda yaşadıklarını anlatmak için kadın çalışanla özel görüşmek istediğini ama buna olumlu yanıt alamadığını paylaştı. Yaşadıklarını anlattıktan sonra ise kendisine sadece dilekçe yazması söylendiğini, yaşadıklarına ve olayın etkisine dair herhangi bir çalışma yürütülmediğini aktardı.

Yalnızca sağlık sektöründe değil, hizmet aldığımız diğer kurumlarda da failer uyguladıkları şiddet eylemlerini “işin gereği”, “muayeninin bir parçası” gibi açıklayarak normalleştirmeye çalışabiliyor. Ancak kadınlar için beden sınırlarının ihlal edildiğini hissetmek en belirgin işaret. Kadınlar, aynı hizmeti başka birinden alıp taciz ve şiddet içeren eylemlere maruz kalmayınca ya da yaşadıklarını tabip odası gibi ilgili birimlere şikayet edip nasıl bir muayene olması gerektiğini öğrenince, daha önceki yaşadıklarının şiddet olduğundan emin oldular.

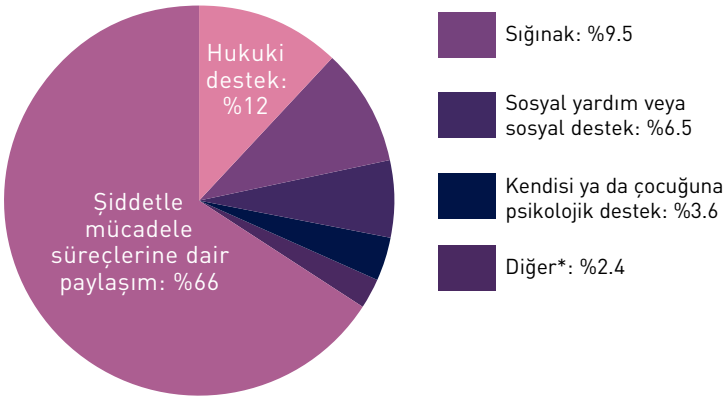
Israrlı Takip: Sistematik bir şekilde devam ederek kadınların güvende hissetmesine engel olan, kadınları sürekli diken üstündeymiş gibi hissettiren, kasıtlı bir şekilde devam eden tehditkar tutum ve davranışlar ısrarlı takip olarak adlandırılır. Kadınların beklenmedik yerlerde karşısına çıkma, sürekli e-posta, mesaj ya da mektup gönderme, romantik ya da ürkütücü hediyeler gönderme ya da eve bırakma, izinsiz sürekli eve girme, sosyal medya aracılığı ile takip etme, sürekli arama, başkaları aracılığı ile fiziksel takip ettirme, sürekli çocuğun okuluna giderek tehdit oluşturma, kadının ailesine ve yakınlarına ulaşarak tehdit etme kadınların paylaştığı ısrarlı takip biçimlerindendi.

Kadınlar ısrarlı takibe karşı hukuki haklarını kullanabiliyor ve faile karşı uzaklaştırma kararı almak bunlardan biri. Fakat kadınlar şiddet uygula-

yanların uzaklaştırma kararına uymadıklarını da paylaştılar. Uzaklaştırma kararı ihlalini kolluğa bildirdiklerinde, kolluğun olayla ilgili herhangi bir kayıt tutmaması ve yaptırım uygulanmaması uzaklaştırma kararlarının caydırıcılığı azaltıyor ve kadınlar şiddete maruz kalmaya devam ediyorlar.

Israrlı takip kadınların özellikle günlük hayatlarını devam etmelerini zorlaştıran bir etkiye sahip. Bu yıl kadınlar maruz kaldıkları ısrarlı takip sonrasında evine gidemeyip arkadaş evinde kaldıklarını, eğitime devam edemediklerini, sürekli ev taşımak zorunda kaldıklarını, işini kaybettiklerini ve çocukların okulunu değiştirmek zorunda kaldıklarını paylaştılar. Maruz kaldığı şiddet sonrası sürekli şehir değiştirmek zorunda kalan ve işini kaybeden bir kadın “bir gün rahat uyku yok. Numaramı değiştiriyorum, nereye gidersem buluyor. Onun amacı zaten benim hayatımı mahvetmek” diyerek eski partnerinin fiziksel, ekonomik ve psikolojik şiddetin yanı sıra uyguladığı ısrarlı takibi anlattı. Şiddete karşı mekanizmaları konuştuğumuzda ise, failin uzaklaştırma kararlarına uymadığını, avukatının elektronik kelepçe ile ilgili ise bilgi sahibi olmadığını paylaştı. Savcılığa şikayet için gittiğinde, kadın aynı zamanda kadın örgütlerine de ulaşması için yönlendirilmişti. Bu deneyimler bize, ısrarlı takip her ne kadar TCK’da yasada suç olarak tanımlanmış olsa dahi henüz caydırıcı bir mekanizmanın geliştirilmediğini açıkça görüyoruz.

Kadınların şiddetten uzaklaşmak için ihtiyaç duydukları destekler

*Diğer kategorisi iş bulma, kürtaj, ev bulma, tıbbi ve okul/kreş desteklerinden oluşturmaktadır.

Kadınlar şiddetten uzaklaşabilmek ve şiddetten uzaklaşırken yeniden hayatlarını kurabilmek için çeşitli desteklere ihtiyaç duyarlar. Her kadının şiddet öyküsü ve şiddetten uzaklaşabilmek için ihtiyaç duyduğu destekler biriciktir. İhtiyaçları içinde buldukları sosyal koşullar, ekonomik kaynakları, şiddet uygulayanla ilişkisi, çocuklarının olup olmadığı, maruz kaldığı şiddet biçimi, maruz kaldığı şiddetle ilgili herhangi bir hukuki adım atmamayı isteyip istememesi, sosyal ağları, ailesinin destek durumu gibi pek çok koşula göre değişiklik gösterebilir. Mor Çatı'da kadınlarla yaptığımız telefon, yüz yüze ve çevrimiçi görüşmelerde kadınları, paylaşmak istedikleri ölçüde, derinlemesine dinliyoruz ve bütüncül bir bakış açısıyla yapmak istediklerine ve ihtiyaçlarına birlikte odaklanıyoruz. Görüşmelerimizde kadınların ilk olarak talep ettikleri desteklerin yanı sıra, Mor Çatı'nın on yıllardır kadınlarla kurduğu dayanışmadan gelen deneyimle, sosyal çalışmacı ve gönüllüler olarak biz de önemli gördüğümüz ihtiyaç ve mekanizmalara işaret ediyoruz. İhtiyaç tespit ve yönlendirmesini ise kadınların mevcut koşullarını göz önüne alarak ve her zaman kadının kendi gücünü ortaya çıkarmaya yönelik bir şekilde yapıyoruz.

Mor Çatı ile ilişkilerinde kadınların en çok talep ettikleri destek ya da iletişim motivasyonlarını yaşadıklarını paylaşabilmek oluşturuyor. İlk ulaştıklarında maruz kaldıkları şiddeti ve etkilerini paylaşıp sonrasında yapabileceklerine dair konuşmak kadınlar için önemli oluyor. Kimi zaman daha önce iletişim kurdukları kurumlarda aynı şekilde dinlenilmediklerini paylaşıyorlar. "Bu yaşadığım şiddet mi, bunların olması normal mi" gibi sorulara yanıt vermek de kadınlarla kurduğumuz dayanışmanın bir parçası. Ayrıca aynı kadınla devam eden sosyal çalışmada, kadınların başvurdukları kurumlar ya da süreçlerle ilgili gelişmeleri paylaşmaları ve sonraki adımları takip etmek de dayanışmamızın önemli bir kısmını oluşturuyor.

Hukuki destekler kadınların şiddetten uzaklaşmasında önemli bir yere sahip. Boşanma, velayet, nafaka, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen koruma ve tedbir kararları, maruz kaldıkları şiddetle ilgili şikayet mekanizmaları ve ceza davası süreçleri kadınların özellikle konuşmak istediği başlıkları oluşturuyor. Kadınların soru ve süreçlerine dair temel bilgi ilk görüşmeyi gerçekleştiren gönüllü tarafından paylaşılıyor. Ardından kadınların ihtiyaçlarına, kendi özgül durumlarına ve hukuki sürecin ayrıntılara bağlı olarak Mor Çatı gönüllüsü avukatlar tarafından hukuki danışmanlık sağlıyoruz. Adli süreçlerin düzenli takibi ve hak kaybı yaşanmaması için bir avukatın takip etmesi gerektiği durumlarda kadınları baroların Adli Yardım birimlerine yönlendiriyoruz.

Şiddetten uzaklaşırken sığınak desteği kadınlar için önemli mekanizmalardan bir diğeri. Akut, anlık gelişen can güvenliği ve şiddet riski durumlarında acilen güvenli bir yere gitme ihtiyacının oluşmasının yanı sıra, şiddet uygulayan tarafından evden atılmak, evsiz bırakılmak gibi durumlarda ve şiddetin etkilerinden dolayı bağımsız hayatı kuracak gücün henüz bulunmaması durumlarında sığınak kadınlar için önemli bir destek mekanizması oldu. Kadınlarla sığınaklara nasıl erişebileceklerini, ŞÖNİM ve belediyelerin sığınaklarını ve sığınaklarda nasıl bir çalışma yürütüldüğünü paylaşıyoruz. Mor Çatı sığınağında yer olması durumunda kadınların sığınak taleplerini değerlendiriyor ve varsa çocuklarıyla birlikte sığınağa kabul yapıyoruz.

Erkek şiddeti kadınların ve çocukların ruh sağlığını, günlük hayata ve rutinlerine devam edebilme kabiliyetlerini etkileyen bir dinamiğe sahip. Bu nedenle kadınlar bu yıl da zaman zaman kendileri ve çocukları için psikolojik destek taleplerini çeşitli şekillerde dile getirdiler. Kadınlar, çocuklukta ya da yetişkinlik döneminde yaşadıkları şiddetin güncel yaşamlarını, iş ve sosyal ilişkilerini, günlük rutinlerini devam ettirmekte zorluk yaşama, şiddete dair deneyiminden kaynaklı bazı duygularla baş etmekte zorlanma gibi etkileri olduğunu aktararak psikolojik destek talep ettiler. Bunun yanı sıra, şiddete maruz kaldığının farkında olduğunu fakat şiddetten uzaklaşmak için yeterli gücü bulmakta zorlandığını söyleyerek şiddet ortamından çıkmayı kolaylaştırmak ve mümkün kılmak için psikolojik destek talep eden kadınlar da oldu. Ek olarak, şiddetin çocuklarıyla olan ilişkilerine dair etkilerini paylaşarak çocuklarıyla ilişkilerini düzenleyebilmek adına destek talep eden kadınlar olduğu gibi, çocuklarının da şiddete maruz kalmak ya da tanık olmaktan kaynaklı yaşadığı zorlukları anlatarak çocukları için de psikolojik destek talep eden kadınlar da oldu. Maruz kaldığı şiddet dolayısıyla yaşadığı ruhsal zorluk sebebiyle psikiyatrik destek almak isteyen, psikiyatri takibinin düzenli yapılması gereken kadınlar da yıl içerisinde bize ulaştı. Kadınlar, kadından yana bakış açısı olan uzmanlarla görüşmek istediler ve bu bağlamda yönlendirmelerimizi sordular. Şiddetin bahsettiğimiz etkilerini yaşayıp düzenli psikoterapi desteği almak isteyen ya da psikolojik destekle şiddet ortamından uzaklaşmalarını sağlayacak güce erişmek isteyen kadınlar, kamu kurumlarında kadından yana bakış açısı olan bir uzmana erişemediklerini anlattılar. Alanda erkek şiddetinin ruhsal etkilerine hakim uzmanların azlığı da bunu etkiledi. Çoğu zaman çalışmakta ya da çalışsa dahi temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan kadınlar, maddi yükü nedeniyle ücretli olarak bu hizmeti alamadıklarını ifade ettiler. Ekonomik şiddet ile ev içinde tüm harcamaları kısıtlanan kadınlar ya da aynı zamanda öğrenci olan genç kadınlar için bu bütçeyi ayırmak çoğu zaman mümkün olmadı. Bize başvuran kadınlar, belediyeler ile görüştiklerinde ise uzmanlarla ayda bir

gibi seyrek aralıklarla görüşebildiklerini, bazen bu destek için aylarca sıra beklemek durumunda kaldıklarını ve devlet hastanelerinde zaten psikoterapiye erişemediklerini paylaştılar. Kimi zaman, belediyelerden psikolojik destek almaya başlayan kadınlar “senin daha uzman bir destek alman lazım” denilerek Mor Çatı’ya yönlendirildiklerini aktardılar. Kadınlardan gelen psikolojik destek taleplerinin yanı sıra, yaptığımız derinlemesine görüşmeler sonucunda kimi zaman şiddetin ruhsal sağlık üzerinde etkilerini kadınlarla görüşen gönüllü ve sosyal çalışmacılar işaret ederek, kadınları psikiyatri, psikoterapi ve grup çalışması gibi alabilecekleri desteklerle ilgili bilgilendirdi. Bu ihtiyaçta hemfikir olan kadınlar alabilecekleri desteklere yönlendirildiler. Bu destekler kimi zaman Mor Çatı gönüllüleri tarafından, kimi zaman kamu kurumları (devlet hastaneleri, belediye psikolojik destek birimleri, diğer sivil toplum örgütleri vb.) tarafından karşılandı.

Kadınlar şiddetten çıkarken ya da şiddetten sonra hayatlarını sürdürülebilir kılmak için başka talepler de getirdiler. Şiddetin sağlıkları üzerindeki etkileri sebebiyle tıbbi destek ihtiyaçları bunlardan biriydi. Ayrıca iş, kurs, ev ve çocuklar için kreş ya da okul bulma gibi talepleri oldu. Türkiye’de kadınların yasal hakları olan kürtaja erişimde yaşanan sorunların bir sonucu olarak kadınlar istenmeyen bir gebelik yaşadıklarında kürtaj hakkına nasıl erişebileceklerini ve Türkiye’deki mekanizmaları sordular. Kadınlara hakları ve destek alabilecekleri yerlerle ilgili bilgilendirme yapıldı.

Sosyal yardım talepleri, kadınlar şiddetten uzak yaşamlarını kurarken her zaman beliren bir ihtiyaç olarak kendini gösterdi. Fakat ekonomik kriz, barınma, gıda, giyim gibi çok temel ihtiyaçlara erişimi özellikle zorlaştırdı. Ekonomik destek ihtiyacı farklı destek mekanizmalarına erişimle ilgili de ortaya çıktı. Örneğin kadınların adli süreçleri ve yaşadıkları şiddetle ilgili süregelen davaları takip edebilmek için avukat talepleri her ne kadar hukuki bir destek talebi de olsa kadınlar “bir danışmanlık seansı XX liradan başlıyor, bunu karşılamam çok zor” diyerek herhangi bir işte çalışıyor olsalar dahi ekonomik olarak zorlandıklarını dile getirdiler. Asgari ücretle bir evi kirası ile birlikte geçindirmekte zorlanan kadınlar, hak kaybı yaşamamak için ihtiyaç duydukları hukuki hizmetleri karşılayamadıklarını ifade ettiler. Avukat talebi için kadınları yukarıda da paylaştığımız gibi baroların Adli Yardım birimlerine yönlendirdik. Diğer yandan adli yardımdan faydalanma hakkı olan kadınlar, yoksulluk sebebi ile vekalet ücretlerini dahi karşılamakta zorlandıklarını paylaştılar.

Mevcut ekonomik koşullarda kadınlar geçinebilmek için kredi çektiklerini ya da sosyal ağlarındaki insanlara borçlandıklarını ifade etmişlerdir. Yine istihdamda olsa dahi maaşının önemli bir kısmını borçlarını ödemeye ayıran, maaşına haciz gelen kadınlar bulunmaktadır. Borç ödedikleri için temel ihtiyaçlarını, ev giderlerini ve çocukların ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını paylaşmışlardır.

Ev ve barınma yıl boyunca karşılaştığımız önemli bir tema oldu. Kadınlar şiddetten dolayı evsiz ya da güvenli bir alandan yoksun kalmak, evden atılmak, acil güvenli bir yere ihtiyaç duymak gibi durumların dışında da kalacak yerlerinin olmadığını dile getirdiler. Yine borçlarından dolayı kirayı karşılayamadıklarını, evlerini düzecek ya da ev giderlerini karşılayabilecek durumda olmadıklarını paylaştılar. “Gidebileceğim vakıf evi gibi bir yer yok mu”, “uygun ücretli bir ev olsa, kiranın yarısını paylaşsam”, “borçlarım bitene kadar çocuğumla kalacak bir yer lazım” şeklinde kadınlar barınma ihtiyaçlarını paylaştılar. Hali hazırda kiralık bir evde yaşayan kadınlar ise, kiralarının yüksek bir oranda arttığını ya da ev sahiplerinin yüksek bir oranda zam talep ettiğini ve aksi takdirde evden çıkmaları konusunda baskı yaptıklarını paylaştılar. Kimi zaman bu baskıların psikolojik ve fiziksel şiddete varan boyutları olduğunu aktardılar. Kiracı olarak yaşadıkları sorunlarla ilgili hukuki destek ya da mevcut evlerinde kalabilmek ya da taşınabilmek için sosyal yardım talep ettiler.

Sağlık harcamaları ile ilgili ihtiyaçları da bir diğer başlıktı. Şiddetin etkileri ya da sonucu ile oluşan sağlık problemleri ya da kendilerinin ve çocuklarının yaşadığı başka kronik, genetik hastalıklarla ilgili tedavi süreçlerinde kadınların sigortası ya da yeşil kartı olsa dahi, ilaçları alırken ortaya çıkan fiyat farkını ödemekte zorlandıklarını paylaştılar. Kimi zaman bu yüzden borçlandıklarını, ilaç alamadıkları için tedavilerinin yarıda kesildiğini belirttiler.

Temel gıdaya ve mevsime uygun kıyafete erişim açısından zorlanan kadınlar da oldu. Yoksulluk sebebiyle kadınlar örneğin kış için mont ve ayakkabı gibi kıyafetleri alamadıklarını ifade ettiler. Büyüyen çocuklarına gerekli kıyafeti alamadıklarını paylaştılar. Sosyal hizmetler tarafından sağlanan Sosyal Ekonomik Destek, Aile Destek Programı gibi maddi destekleri alsalar dahi, bu paranın ev kirasına, fatura harcamalarına ve temel gıdaya gittiğini söylediler. Kimi kadınlar evden çıkmak için yol parasını dahi bulamadığını aktardı. Okul dönemi geldiğinde çocuklar için kırtasiye ve üniforma önemli bir ihtiyaç oldu. Ayrıca eğitimine devam eden genç kadınlar için bilgisayar, kırtasiye ve burs ihtiyacı da gündeme geldi.

Şiddetten Uzaklaşan Kadınları Arayanlar

Mor Çatı dayanışma merkezini yıl içinde 239 kişi arayarak sığınakların yeri ve şiddetten uzaklaşmak üzere evden ayrılan/sığınağa giden kadınlar hakkında bilgi almaya çalıştı. Arayanların 154'ü kadınların kocası, sevgilisi, babası, erkek kardeşi, amcası veya başka bir erkek akrabasıydı. Israrlı takip uygulayarak arayan erkekler geçtiğimiz yıllardaki bahanelerine benzer şekilde sıklıkla kadınların psikolojik sorunları olduğu için, basit bir tartışma üzerine evlerinden ayrıldıklarını ima ettiler. Arayanlar içinde kadınları şikayet eden, kadınların evden gidişyle evdeki yaşlı, hasta ve çocukların bakımı da kesildiği için mağdur olduğunu iddia eden, kadınların sağlığından endişe ettiği için aradığını söyleyen ve hatta kadınlara adli suçlar atayarak dahi bilgi almaya çalışanlar oldu. Failler “hayır”ı cevap olarak kabul etmediklerini tekrarlı aramalarıyla da kanıtladılar. 10 kadın birden fazla kez arandı. Aynı kadın için 4 farklı kişinin aradığı ve bir kadının 3 kez aynı kişi tarafından arandığı örneklerle rastladık. Kadınların sığınaklara sıklıkla çocukları ile beraber gitmeleri nedeniyle çocukları görmek amacıyla aradığını söyleyenler oldu.

Feminist Ruhsal Çalışmamız

Ruhsal destekler, Mor Çatı’da şiddete maruz kalan kadınların şiddetten veya şiddetin etkilerinden uzaklaşma süreçlerinde ihtiyaç duydukları önemli desteklerden biri. Mor Çatı’ya başvuran kadınlar kimi zaman sıcak şiddetten uzaklaşmak ve şiddet döngüsünden çıkmak, kimi zaman ise şiddetten uzaklaşmış olsalar dahi şiddetin yarattığı ruhsal etkilerden iyileşmek için ruhsal desteklere ihtiyaç duyabiliyorlar. Şiddete maruz kalan her kadının ruhsal desteklere ihtiyaç duymayabileceğini bilmekle beraber, ihtiyaç olduğunda feminist ilkelerle yürütülen ruhsal çalışmanın kadınlar için ne kadar iyileştirici ve kritik önemde olduğunu biliyoruz.

Bu sene de kadınlarla kurduğumuz bir dayanışmanın parçası olan ruhsal destek çalışmalarından doğru çeşitli gözlemlerimiz oldu. Öncelikle kadınların bize başvurmadan önce aldıkları ruhsal desteklerde feminist bir yaklaşımla karşılaşmadıklarında, toplumsal cinsiyet rollerini ve erkek şiddetine dair mitleri yeniden üreten yaklaşımların ya da erkek şiddetinin toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki güç eşitsizliğine dayanan bağlamını dikkate almayan ana akım pratiklerin kadınların şiddetten ya da şiddetin etkilerinden uzaklaşmayı kapsayan iyileşme süreçlerine ket vurduğunu gördük.

Bunun yanı sıra kadınların hukuki süreçleriyle iç içe geçen deneyimler edindik. Kadınlar maruz kaldıkları şiddeti hukuki sürece taşımak konusundaki tereddütleri için, bazen de bu süreçleri yürütürken ruhsal anlamda daha

güçlü hissedebilmek için psikolojik desteklere başvurdular. Bu nedenle kadınlarla yürütülen psikoterapi çalışmalarında hukuki mücadele deneyimlerindeki kötü uygulamaların, ihlallerin ve cezasızlığın kadınların maruz kaldıkları şiddetten doğru iyileşme süreçlerini olumsuz etkilediğini gördük. Zaman zaman hukuki mücadelesi süren ve ruhsal desteklere eşzamanlı devam eden kadınlara çeşitli raporlamalarla destek olduk, tanıklık ettik. Bu anlamda adalete erişimin kadınların ruhsal anlamda iyileşmesi önündeki tek koşul olmamakla birlikte önemli bir faktör olduğunu gördük.

Ayrıca kadınlarla yürüttüğümüz ruhsal çalışmada, kadınların hem güncel ilişkileri, hem de gelecek ilişkileri bakımından önemli olduğunu düşündüğümüz ilişkide şiddetin “geliyorum” dediği sinayalleri, güvenli ilişkileri ve sınırları konuşmaya alan açtık. Bunun kadınlarla kurduğumuz dayanışmada önleyici çalışmalar bakımından önemli bir payı oldu.

Kadın Destek Grubu Çalışmamız

Kadınlarla yürüttüğümüz ruhsal destek çalışmalarının ve dayanışmanın bir parçası olarak Şubat – Mayıs 2023 tarihleri arasında çevrimiçi olarak 8 haftalık bir Kadın Destek Grubu çalışması gerçekleştirdik. Bu grup çalışmasına Mor Çatı sığınağı ve dayanışma merkezinden destek alan 6 kadın katıldı. Bu destek grubunda; kadınların şiddetten ötürü yaşadıkları duyguları keşfetmeleri, şiddetin dinamiklerini ve etkilerini anlamaları, şiddetle ya da şiddetin etkileriyle başa çıkma becerilerini ve kaynaklarını geliştirmeleri, kadınlar arasında grup ilişkilerini ve dayanışmayı güçlendirmek amaçlandı. Katılımcılar genel olarak grup çalışmasından faydalandıklarını, böyle bir zamanı kendileri için ayırmalarının bile onlara iyi geldiğini ve bu grup çalışmasında yalnız olmadıklarını, çok benzer sıkıntılar ve süreçler yaşadıklarını fark ettiklerini paylaştılar. Bu çalışmayla bireysel destek süreçleri kadar kadınların bir araya gelip ortak deneyimlerini konuşabilecekleri güvenli alanların önemini bir kez daha gördük.

Psikiyatrik Destek Yönlendirmeleri ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri

Bu yıl da erkek şiddetinden etkilenen kadınların kimi zaman psikiyatrik destek ihtiyaçları gündeme geldi. Kadınların özellikle süreğen ve çocukluk döneminden itibaren maruz kaldıkları sistematik şiddetin onların kronik bir takım ruhsal sorunlar geliştirmesine ya da var olan ruhsal sorunları-

nın daha da derinleştirmesine yol açtığını gördük. Bu anlamda kadınların yargılanmayacağı, suçlanmayacağı ve şiddetin ruh sağlığı üzerindeki etkilerinin farkında olan hekimler tarafından dinlenmesi ve takip edilmesinin önemi yeniden ortaya çıktı. Kadınlarla kurduğumuz dayanışmada kadınları bu ihtiyaçları için yaklaşımını bildiğimiz özel kliniklerde, özel hastanelerde ya da devlet hastanelerinde çalışan uzmanlara yönlendirdik. Ancak kimi zaman kadınların yaşadığı ruhsal zorlukların kronik hale geldiği, yaşamsal becerileri ve günlük hayat işlevselliğini etkilediği durumları gördük. Bu ihtiyaçlar nedeniyle, kadınların psikiyatrik desteklerle ilgili düzenli takip edilebileceği ve eşzamanlı olarak sosyal çalışma anlamında da destek alması gerektiği ön plana çıktı. Bu ihtiyacı karşılaması gerektiğini düşündüğümüz bir mekanizma olan Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri ile çeşitli görüşmeler ve yönlendirmeler yaptık. Bu merkezlerde yalnızca şizofreni ve bipolar tanısı olan kişilerin reçete, ilaç takibi, psikoterapi ve sosyal çalışma desteği alabileceği bilgisini edindik. Bu kriter nedeniyle, söz konusu tanılarının dışında kalan ancak ruhsal sorunları kronik olan kişilerin destek alamadığını öğrendik. Ayrıca bu merkezlerden faydalanmak için gereken ikamet şartları, şiddet nedeniyle yer değiştirmek zorunda kalan ya da sabit ikameti olamayan kadınlar için erişimde başka bir engel daha yarattı. Yaptığımız görüşmelerde, bu merkezlerde kadına yönelik şiddet odağında çalışmaların eksik olduğunu ve sosyal çalışmanın klinik çalışmanın arkasında kaldığını gözlemledik. Bu merkezlerin kronik ruhsal durumlar için kriterlerini genişletmesinin, kadına yönelik şiddet ve ruh sağlığı konusunda uzmanlaşmasının ve klinik çalışmanın içerisine sosyal çalışmanın daha bütünlüklü şekilde dahil edilmesinin önemli olduğunu düşündük.

Dayanışma Merkezinde Çocuk-Ergen Çalışması

Bu yıl dayanışma merkezinde çocuklarla 51 görüşme gerçekleştirdik. Ayrıca 18 yaşında olup dayanışma merkezimize ulaşanlarla 41 defa görüşme gerçekleştirdik. Görüştüğümüz genç kadınların önemli bir kısmı çocukken yaşadığı şiddetle ilgili destek talep etmek için 18 yaşına girmeyi, reşit olmayı beklediğini paylaştı.

Çocuklar kendi yaşadıkları şiddeti anlatmak, evden uzaklaşabilmenin yollarını öğrenebilmek, ailelerinde tanık oldukları şiddeti paylaşmak ve anneleri ya da kendileri için ne yapılabilecekleri sormak için iletişime geçtiler ve sıklıkla e-mail ile bize yazarak yaşadıklarını anlattılar. Çocuklar telefon yoluyla ulaştıklarında güvendikleri bir yetişkinin eşliğinde görüşme ayarladık.

Annelerinin yaşadığı ve kendilerinin tanık olduğu şiddetle ilgili destek arayan çocukların anneleri adına da yaşamlarını değiştirmek için hazırlık yaptıklarını

ve bu konuda destek talebiyle bize ulaştıklarını gördük. Annelerinin o evden çıkmasını ya da çıkartılmasını istediklerini dile getiren çocuklar, babaları tarafından kendilerine uygulanan şiddeti daha ikincil bir konu olarak paylaştılar. Kendilerinin bir şekilde dayandığını fakat annelerinin zorlandığını paylaşan çocuklar o evde olmamanın bir yolu olduğunda annelerinin de evden gitmeyi isteyeceğini düşündüklerini paylaşarak hem kendileri hem de anneleri için sığınak talebinde bulundular. Bu gibi durumlarda çocuklara Alo 183, Sosyal Hizmet Merkezi gibi kendilerinin de başvurabileceği mekanizmalar hakkında bilgi verdik ve annelerinin bize ulaşması konusunda yönlendirdik.

18 yaşını henüz doldurmuş genç kadınlar bizimle iletişime geçtiklerinde “18 yaşını doldurmayı bekledim” dediler. Çocuklukları boyunca fiziksel ya da psikolojik şiddet yaşayan, eğitim hakkı çeşitli şekillerde engellenen, evlenmesi yönünde baskı gören, kapanması ya da kuran kursuna gitmesi gibi dini baskılar yaşayan, evden ayrılmak istediğinde çocuk olduğu için engellenen kadınlar evden ayrılabilmek için yetişkin olmayı şiddet ortamında kalarak ve maruz kaldığı şiddete dayanmaya çalışarak beklediklerini dile getirdiler.

Kadınlarla dayanışmamızı sürdürürken dile getirdikleri temel ihtiyaçlardan biri de çocukları için destek alabilmektir. Çocukların bazen şiddete tanıklık etmeleri bazen doğrudan maruz kalmaları karşısında kadınlar bundan çocuklarının psikolojik olarak nasıl etkileneceklerine dair sorular sordular. Devam eden sosyal çalışma sürecinde kadınların çocukları için de psikolojik ya da psikiyatrik destek talepleri ya da sosyal çalışmacıyla görüşmesine dair talepleri oldu. Kadınlar çocuklarıyla ilgili ihtiyaçları yalnızca psikolojik etkilenmeler üzerinden değil çocukların gelişimlerinde gözlemledikleri farklılıklar üzerinden de dile getirdiler. Kadınların, çocukların dil gelişiminde gecikmeler ve gerilemeler, altını ıslatma, yüksek sesteki ürkme, akranlarıyla iletişim ya da oyun kurmakta zorluk yaşama, akranlarına ya da çevresindeki eşyalara fiziksel olarak zarar veren vurma ve tekmeleme vb. davranışlarına dair gözlemleri görüşmelerde konuşuldu.

Bu gibi paylaşımlar kadınlarla yürüttüğümüz sosyal çalışmada ebeveyn rolleri üzerine konuşmayı ve beraberinde çocukların gelişimsel süreçlerine dair bilgi paylaşmamızı sağladı. Bazı başvurularda kadınlar “çocuğum için” diyerek şiddet ilişkisinde kalmak için var olan güçlerini tükettiklerini paylaşırken yine “çocuğum etkilendiği için” diyerek şiddetten uzaklaşmanın yollarını hem kendileri hem de çocukları için denemek istediklerini dile getirdiler. Çocuklarının etkileneceği kadınlar tarafından sıklıkla bardağı taşıran

son damla gibi tarif ediliyordu. Genellikle çocuklarının yaşadığı zorlukların şiddetin etkileriyle bağlantılı olduğunu fark etmek kadınların çocukları için psikolojik destek talep etmesinde etken oldu.

Çocuklar için yapılan başvuruların bir kısmı ise çocukların cinsel istismara maruz kalmaları sebebiyle gerçekleşti. Başvuranlar çocuklarının hukuki süreçlerde zorlandıklarını ve sürecin uzaması ve farklı kurumlara yönlendirmeler sebebiyle tekrar tekrar travmatize edildiklerini paylaştılar. Çocukların ifadelerine güvenilmemesi, farklı kurumlardan defalarca görüş alınması, hakimın karar alabilmek için çocukları faille görüştürmeye zorlaması gibi durumların yaşandığını gördük. Cinsel istismar davalarında faillerin ceza almaması ise çocukların adil dünya inancını zedelemekte ve ruhsal sağlığını da olumsuz etkilemekte.

Deprem bölgesinden başvurular

Deprem bölgesinden ve depremden etkilenip başka illere yerleşen kadınlar arasında dayanışma merkezimize yaklaşık 65 başvuru oldu. Başvuranların çoğunluğu dayanışma merkezimize kendileri mail atarak ya da telefon ederek ulaştılar. Birkaç örnekte yakınları, tanıdıkları ya da bölgede çalışma yürüten uzmanlar kadınlarla ilgili Mor Çatı'ya ulaştı. Kendisi ulaşan kadınların bir kısmı kendi araştırmaları sonucu, şiddet ve şiddetle birlikte deprem sonrası hayatındaki değişikliklerle ilgili konuşmak için Mor Çatı'ya ulaştığını ve sosyal medya paylaşımları ya da internet aracılığı ile Mor Çatı'dan haberdar olduklarını paylaştılar. Kimi kadınlar ise bölgeye dayanışma için giden gönüllü grupları, Türkiye'deki diğer kadın örgütleri, arkadaş, tanıdık ya da akrabaları, çadırkentteki öğretmen ya da AFAD'ın yönlendirmesi ile Mor Çatı ile iletişim kurduklarını paylaştılar.

Bu kadınlar Adana (9), Adıyaman (6), Diyarbakır (1), Gaziantep (5), Hatay(21), Kahramanmaraş (9), Kilis (1), Malatya (6) ve Şanlıurfa (2) şehirlerinde depremi yaşamışlardı. Konuşmanın akışı ve durumun aciliyeti sebebiyle 2 kadından depremi hangi şehirde yaşadıklarını öğrenemedik. Kimi kadınlar depremden sonra aynı şehirde kaldıklarını, evlerinin önüne kurdukları ya da çadır kentlerde bulunan çadırlarda hayata devam ettiklerini, bazıları çadır bulamadıklarını ve ambar gibi yerlerde kalmak zorunda kaldıklarını, çadır ya da konteynır bulamadıkları için az hasarlı evlerine geri döndüklerini, konteynır beklediklerini ya da konteynırda kaldıklarını paylaştılar. Bazı kadınlar ise depremden belirli bir süre sonra (bu kimi kadınlar için depremden hemen birkaç gün sonra kimi için ise birkaç ay) akrabalarının, tanıdıklarının oldukları şehirlere ya da kendilerine sağlanan yurt, barınma merkezi gibi imkanların

buldukları şehirlere geçtiklerini paylaştılar. Mor Çatı'ya ulaşan kadınlar eğer depremi yaşadıkları şehirde değillerse Ankara, Antalya, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, İstanbul, Konya, Mersin, Nevşehir ve Yozgat şehirlerine geçtiklerini paylaştılar.

Deprem sonrası şiddet

Deprem gibi doğal afetler, kadınların maruz kaldığı şiddeti durdurmadığı gibi şiddetten uzaklaşmak için destek alacakları mekanizmaları kaybetmelerine neden oluyor. Kadınların maruz kaldığı erkek şiddeti nedeniyle yaşadıkları güçlükler deprem nedeniyle yaşadıklarını unutturan bir raddeye vardı. Maruz kaldığı şiddet sonrası failden ayrılarak kendi hayatını kurmuş olan bir kadın depremden sonra çocuklarıyla yerleştiği çadırda, çocukların babasına dair duyduğu tedirginliği şu şekilde aktardı: "babaları ... hala tehdit ediyor, çadırın önünde geceleri çocuklar uyurken sopa, demir, kaynar su ile bekliyorum". Depremden sonra yetişkin kız çocukları, kocası ve onun ailesi tarafından ölüm tehditleri alan, onlara destek olduğu için kendisi de fiziksel ve psikolojik şiddet gören, yaşadığı evden uzaklaştırılan bir kadın ise süreci şu şekilde paylaştı: "aslında bu duruma gelmemek, çocuklarım için tüm bunlara katlandım bunca yıl... şu an deprem bile aklıma gelmiyor .. boştayım şu an".

Deprem sonrası başka şehirdeki yurda yerleştirilen bir kadın, kocasının gelip çocuğu kaçırdığını, çocuğuna ulaşamadığını paylaştı. Kadının maruz kaldığı şiddet, çocuğun kullanılması ile devam ediyordu. Başka bir kadın depremin ardından kocası ile birlikte akrabaların yanına geçtikleri şehirde şiddetin devam ettiğini, cinsel şiddet ve fiziksel zarar verme tehditlerinin olduğunu aktardı ve o şehirde güvenli bir yere geçebilmek için haklarını sordu. Depremle ilgili "o kadar çok şey yaşadktan sonra hala bu şiddeti nasıl uygulayabilir, insanlar bize destek oluyor, o bunları yapıyor" diyerek deprem sonrasında da devam eden şiddeti anlamlandırmada yaşadığı güçlüğü paylaştı. Aileleriyle birlikte yaşayan ya da deprem sonrası aile yanına geçen genç kadınlar ise, aile ve akrabalar tarafından psikolojik baskıya maruz kaldıklarını, eğitim hayatlarını devam ettirebilmek için herhangi bir destek göremediklerini ve aksine zaman zaman bundan alıkonduklarını aktardılar. Başka bir kadın ise fiziksel ve psikolojik şiddet uygulayan kocasından ayrılmak istediğini fakat çevresinden destek göremediğini aktardı. Depremden sonra yaşadıklarını çevresi ile paylaştığında "psikolojik şiddet hala devam ediyor ve bunu dile getirdiğimde boşver takma, sende suç, neden önemsiyorsun" gibi tepkiler geldiğini ve şiddetin görmezden gelindiğini aktardı. Başka bir kadın ise ayrılmaya çalıştığı partnerinin, deprem sonrası

kendi kalacak yer çözümünü üretmeyip zorla kadının evinde kalarak şiddet uyguladığını aktardı.

Depremden önce maruz kaldığı şiddetten uzaklaşmak için şiddet uygulayan ile birlikte yaşadıkları şehirden ayrılan fakat yeni taşındığı şehirde depremi yaşayınca akrabalarının olduğu şehre geçmek zorunda kalan bir kadın, kocasının ve başka akrabaları ile karşılaşma riskini aktardı. Depremde evini ve eşyalarını kaybeden başka bir kadın, kalacak yeri olmadığı için ailesinin evine gittiğinde orada erkek kardeşlerinin şiddetine maruz kaldığını ve bu nedenle oradan çıkmak zorunda kaldığını aktardı. Bulunduğu bölgedeki çadır alanında ise kızı ile birlikte kalırken gelen gidene tanımadığı için kendini tedirgin ve güvensiz hissettiğini paylaştı. Şiddete maruz kalmış olmasına rağmen deprem döneminde ailesinden şikayetçi olmak istemediğini aktardı. Başka bir kadın ise zaten şiddet uygulayan kocasının, deprem sonrası birlikte gittikleri akraba evinde kendi ailesi ile birlikte fiziksel ve psikolojik şiddet uygulamaya devam ettiğini söyledi. Depremle birlikte yaşadığı şiddetin etkisini “karman çorman bir haldeyim, derin sessizliğe gömüldüm” diyerek anlattı. Şiddetin devam etmesi nedeniyle çocuklarla birlikte o evden gizlice ayrılmak zorunda kaldığını aktardı. Benzer bir şekilde depremden 10 gün sonra arayan başka bir kadın, depremden sonra kaldıkları okul binası artçı depremler ile hasar görünce kocasının akrabalarının olduğu bulunduğu eve geçtiklerini, orada akrabaların şiddetine maruz kaldığını paylaştı.

Kadınlar şiddetten uzaklaşmak ve güvenli bir ortam bulmak isterken deprem sürecinde şiddetle mücadele mekanizmalarının çalışmasında, deprem öncesinde de mevcut olan uygulama sorunlarının derinleştiğini gördük. Örneğin maruz kaldığı şiddetten uzaklaşmak için sığınak talebi ile kolluk kuvvetleriyle görüşen bir kadın “deprem dolayısıyla kontenjanımız az, sizin ihtiyacınız da barınma ihtiyacı olduğu için kabul yapamayız” yanıtı aldığını aktardı. Kadının sığınağa kabul edilmesi ancak bizim kollukla görüşmelerimiz sonucu gerçekleşti.

Depremden sonra aynı şehirde kalan kadınlar, buldukları çadırlarda ya da çadır kentlerde yeterince güvende olmadıklarını paylaştılar. Bir kadın depremin üzerinden 1 aydan fazla süre geçmiş olmasına rağmen elektrik kesintilerinin buldukları bölgede devam ettiğini, şarj probleminden dolayı telefonunu rahatlıkla kullanmadığını ve dolayısıyla kurumlarla görüşüp plan yapmakta zorlandığını ifade etti. Şiddet uygulayan kocasına karşı 1 aylık uzaklaştırma kararı çıkarıldığını, bulunduğu çadır kentte sadece bir köşede tuvalet olduğunu ve kimi zaman geceleri tuvaletin etrafında kocasını gördüğünü paylaştı.

Erkekler fiziksel şiddetin yanı sıra eve ve çocuklara karşı sorumluluk almayarak ve resmi süreçleri uzatarak şiddet uygulamaya fiziksel yokluklarında dahi devam ettiler. Özellikle çocuklu kadınlar, babalarının çocukları arayıp sormadığını, çocuklar için maddi destek sunmadığını ve deprem sonrası süreç için yardımcı olmadığını aktardı. Depremden yaklaşık 1.5 ay sonra görüştüğümüz, deprem sonrası akrabalarının bulunduğu şehre yanında tek bir gecelik ile giden kadın, depremden önce boşanma aşamasında olduğu kocasının çocuklarla ilgili hiçbir konuya destek olmadığını, kendisinin ileriye dönük bir plan yapmadığını ve şu an için tek düşündüğünün çocuklarının eğitimi olduğunu aktardı. Depremden 1 ay sonra görüştüğümüz, yine deprem sonrası çocuklarıyla birlikte akrabalarının olduğu şehre geçen başka bir kadın, yaklaşık 20 kişi aynı evde kalmak zorunda olduklarını ve babalarının çocuklarla ilgili gıda harcamaları dışında hiçbir konuda destek olmadığını söyledi. “Ona mahkum olayım diye böyle yapıyor biliyorum. Dünya parmağında gibi. Bana bir katkısı yok” diyerek kocasının kadını ve çocukları kontrol etmek için bilinçli bir şekilde uyguladığı ekonomik şiddeti aktardı. Boşanma aşamasında olup kocasından ayrı, ailesiyle yaşayan, çalışarak kendi hayatını kuran başka bir kadın, depremden önce ve sonra kocasının ortak evin eşyalarını satarak ve kendisini borçlandırarak şiddet uygulamaya devam ettiğini olduğunu paylaştı. Uzun yıllardır ayrı yaşadığı kocası yurt dışında olduğu için boşanmanın bir türlü gerçekleşmediğini söyleyen başka bir kadın, deprem sonrası kocasının çocuklar için herhangi bir destek sunmadığını söyledi. Deprem sigortasından faydalanmak istediğinde ise tapu kendisi değil kocası üzerine olduğu için, sigortanın getirilerinden faydalanamadığını paylaştı.

Şiddetten uzak yaşamını kuranlara depremin etkisi

Depremin getirdiği yıkım, belirsizlik ve deprem sonrası destek mekanizmalarının eksikliği kadınların kurdukları hayatlarını çeşitli şekillerde etkiledi. Depremden çok daha önce dayanışma merkezimize başvurmuş olan bir kadın depremde yaklaşık 6 ay sonra tekrar iletişime geçti. Aile şiddetinden uzaklaşmak için şehir değiştiren, çalışarak hem ev giderlerini hem okul masraflarını ödeyen kadın, annesinin depremde göçük altında kalarak fiziksel zarar gördüğünü paylaştı. Annesinin bakımı ile ilgili sorumluluk alan başka kimse ve bir sosyal destek mekanizması olmadığı için annesine bakım sorumluluğunu kendisinin aldığını, neredeyse her gün düzenli olarak hastaneye gidilmesi gerektiği için çalışmadığını, hem geçinmekte zorlandığını hem de eğitim masraflarını karşılayamadığını paylaştı.

Depremden 10 gün sonra ulaşan başka bir kadın, şiddet gördüğü kocasından boşanmak istediğinde ailesinin destek olmadığını, kendisini istemediklerini

ve boşanmasını desteklemediklerini paylaştı. Deprem öncesi sosyal hizmet mekanizmaları ile bu süreçte kendi evini kurabilen kadın, deprem sonrası ailesinin olduğu alana geçtiğinde erkek kardeşinin kendisini çocuğu ve canı ile tehdit ettiğini aktardı. Tehditten dolayı onların yanından ayrılan kadın, ailesinin yine kendisini şiddet uygulayan ile birleştirmeye çalıştığını ve yerini ona söylemelerinden tedirgin olduğunu paylaştı.

Yaklaşık 20 yıllık evliliğinde fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddet gören, şiddetin etkilerini somatik olarak da yaşayan ve sağlığı etkilenen bir kadın, kocasının kendisini çeşitli şekillerde borçlandırdığını, şiddetle birlikte sağlığının da etkilenmesiyle bir süre çalışamaz hale geldiğini paylaştı. Kocasından uzaklaştıktan sonra çalışmaya başlayıp kocasının borçlarını da ödeyen kadın, depremden 5 ay sonra dayanışma merkezimize ulaştığında depremden dolayı ciddi maddi zarara uğradığını ve yeniden borçlandığını aktardı. Öyle ki depremden sonra çadır bulamadıklarını, az hasarlı görünen evde yaşamaya devam etmek zorunda kaldıklarını söyledi. Tüm iş ve sosyal çevresi depremden etkilendiği için yetkinliği ve mesleği olan alanda iş bulamadığını, kocasından ayrı olduğu için ev sahiplerinin kendisini “bekar, dul” görerek ev vermek istemediğini paylaşmıştır.

Depremden yaklaşık 3 ay sonra iletişim kuran bir kadın ise şiddet uygulayan kocasından bir yıl önce boşandığını fakat depremden sonra çocuklar için tekrar bir araya gelmek zorunda kaldığını paylaştı. Fiziksel ve psikolojik şiddetin her gün devam ettiğini ve ailesinin destek olmadığını söyleyerek şiddetten uzak güvenli bir yer ihtiyacını dile getirdi.

Kadınların talepleri

Deprem sonrasında da kadınların talepleri ve ihtiyaçları, içinde buldukları duruma göre çeşitlilik gösterdi. Kadınların özellikle sığınak, sosyal yardım, hukuki destek ve maruz kaldıkları şiddeti paylaşma talepleri oldu.

Kadınlar maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşabilmek için güvenli bir yer, sığınak talep ettiler. Genç kadınlar, aile baskısı ve ailelerin eğitime devam etmelerine engel olması nedeniyle eğitimlerine devam edebilecekleri ya da sınavlara hazırlanabilecekleri güvenli bir yer sordular. Çadırda kalan kadınların, koşulların kendilerine güvensiz hissettirdiğini aktardılar. Çadır alanlarında şiddet tehdidi sebebiyle güvende hissetmediklerini, yeterli güvenlik önleminin alınmadığını ya da çadır alanının bu ihtiyaçlara göre düzenlenmediğini (uzak tek bir yerde tuvalet olması gibi) belirttiler. Ayrıca verilen uzaklaştırma kararlarının sadece bir çadırı kapsadığını söyleyerek sığınak

talebinde bulundular. Sığınak ihtiyacı olan kadınlara Mor Çatı sığınağını önerdiğimizde deprem riski bulunan İstanbul'a gelmek istemediklerini ya da İstanbul'un çok büyük bir şehir olduğunu, korktuklarını ve bu sebeple gelmek istemediklerini paylaştılar. Şiddet sebebiyle sığınak talebinin dışında barınma ihtiyacı ile ilgili başvurular da oldu. AFAD'ın duyuruları bağlamında, barınma ile ilgili desteklere nasıl erişebileceklerini kadınlarla paylaştık.

Deprem sebebiyle Mor Çatı'ya ulaşan başvuruların neredeyse yarısının bir sosyal yardım ihtiyacı vardı. Kadınlar evlerinin, eşyalarının enkaz altında kalması, ağır hasarlı olduğu için evlere girmenin yasak olması sebebiyle kıyafet gibi en temel ihtiyaçlarına erişemediklerini paylaştılar. Deprem bölgesine gönderilen yardımlara erişimin ise her zaman kolay olmadığını aktardılar. Küçük bebeği olan bir kadın, bebeğini bırakarak yardımların dağıtıldığını bölgeye gidemediğini, çocuğuyla gittiğinde bebek arabası ile alanda bekleyemediğini ve izdiham oluştuğunu paylaştı. Yardımların dağıtılma süreci için sosyal marketlerin randevu sistemine geçmesi sonucunda ise tüm randevuların dolu olduğunu aktardı. Başka bir kadın, dağıtılan kıyafetlerle ilgili kişi başı parça sayısı kısıtlaması olduğunu, çocuklarıyla gittiğinde sayı kısıtlamasından dolayı iç çamaşırı alacak olsa mont alamadığını aktardı. Özellikle depremin ilk döneminde çadır ve uyku tulumu, ilerleyen dönemlerde ise konteynir talebi de barınma ile ilgili yardım talepleri arasındaydı.

Başka şehirlere giden kadınlar, tek parça kıyafet ile apar topar gittiklerinden kendilerine ait hiçbir eşyaları olmadığını paylaştılar. Kadınlar kendi ihtiyaçlarının yanı sıra bebek ve çocukların ihtiyaçları için de arayıştaydı. Depremde telefonları ya da bilgisayarları enkazda kaybolan genç kadınlar eğitimlerine devam etmekte zorlandıklarını paylaşarak burs ve teknolojik araç talebinde bulundular.

Mor Çatı'da kadınlarla kurduğumuz dayanışmada kadınların aynı ve maddi yardım taleplerine kadınların özgül koşullarına göre karşılık veriyoruz. Aynı yardım taleplerinde, eğer Mor Çatı'ya yapılan bağışlar arasında kadınların ihtiyacı olan ürünler varsa bunları kadınlarla paylaşıyoruz. Maddi yardım ihtiyacı söz konusu olduğunda ise kadınların şiddetten uzak yaşamlarını kurmaya çalışırken ihtiyaç duyabileceği, tek seferlik ve belirli bir ihtiyacı karşılayan durumlarda bu talebi değerlendiriyoruz. Talep edilen ihtiyaç başka bir kurum tarafından sağlanmıyorsa ya da karşılansa bile özgül koşulları gereği kadınların erişemiyorsa, hedefledikleri şiddetsiz hayatı sürdürülebilir bir şekilde kurabilmeleri için kritik olan maddi yardımları, kaynağımız bulunması durumunda sağlayabiliyoruz. Deprem özelinde bir bağışçı, dayanışma kurduğumuz

depremden etkilenen kadınlarla paylaşılmak üzere maddi bağışta bulundu. Mor Çatı'ya ulaşan, depremden etkilenmiş ve şiddete maruz kalmış, şiddetten uzak yaşamını kurmaya ya da sürdürmeye çalışan kadınlara bu şartlı bağışı ilettik. Deprem yarattığı belirsizlik ortamının yanı sıra bu durumun kadınlar ve çocuklar üzerindeki ruhsal etkilerini de gözetererek, kadınların sürdürülebilir bir plan yapmasını beklenmeksizin bu bağışı ilettik.

Deprem nedeniyle destek mekanizmalarının her zamankinden daha fazla sekteye uğraması nedeniyle kadınlar yasal hakları ve süreçlerine dair bilgi edinmek için bize ulaştılar. Boşanma, çocukların velayeti, 6284 sayılı Kanun'daki tedbir kararlarına dair sorular ve avukat ihtiyaçları ile ilgili ulaştılar.

Kurumların yaklaşımları ve kadınlara etkileri

Kadınlar şiddetten uzaklaşmaya çalışırken, acil ihtiyaçlar, bakım ve temel geçim ihtiyaçlarının karşılanması, yasal süreçler ve diğer birçok ihtiyaç ve süreç için yolları kamu kurumlarıyla kesişiyor. Temmuz 2023'te yayımladığımız ve depremden etkilenen kadınların şiddetten uzaklaşma deneyimlerine dayanarak hazırladığımız raporda da belirtildiği gibi, kurumların yaklaşımlarında belirli bir standartlaşma yok¹.

Yılın ikinci yarısında görüştüğümüz bir kadın, uzun yıllardır yurt dışında olan kocasının onunla görüşmediğini, adamın çocuklarının sorumluluğu almadığı gibi bakımları için herhangi bir maddi destek sunmadığını paylaştı. Depremden sonra yoğun göç alan şehirlerden birine giden kadın, çocukların temel ihtiyaçları için sosyal hizmetlere başvurduğunda evli görüldüğü için yardımlardan faydalanamayacağını öğrendiğini aktardı. Depremden yaklaşık 1 ay sonra arayan bebekli bir kadın, bölgeye gelen yardımlara erişmekte çok zorlandıklarını açıkladı. Yine küçük çocuğu olan diğer akrabası ile sıra bekleyemediklerini, yardımların dağıtılma düzeninin küçük çocuklular için bekleme süresi nedeniyle uygun olmadığını paylaştılar. Birçok kadın yardımların dağıtıldığı bölgelerin kalabalık oluşundan ve ihtiyaçlarına erişemediklerinden şikayet etti. Deprem bölgesinde evi hasar almayan, henüz kreşe gidemeyen bir çocuğu olan ve çocuğuna bakması gereken bir kadın, belediyeye başvurduğunda kendisine nafaka aldığı için herhangi bir yardımın çıkmayacağını söylendiğini paylaştı. Boşanma sürecinde aile ile birlikte yaşamaya başlayan bir kadın, depremden sonra tek seferlik maddi yardımların anne ve babasına yapıldığını, ailesiyle aynı hanede görüldüğü için kendisine bir yardım yapılmadığını ve bu nedenle çocukların bakımında zorlandığını paylaştı. Sosyal hizmetlerden Sosyal Ekonomik Destek alan bir

1 <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/depremden-etkilenen-bolgelerde-kadınların-siddet-ten-uzaklaşma-deneyimleri-ve-destek-mekanizmaları/>

kadın, depremden sonra şehir değiştirirken bürokratik nakil işlemlerinde sorun yaşandığını ve bunun aldığı desteğin birkaç ay kesilmesine sebep olduğunu aktardı. Başka bir kadın depremde çekirdek ve geniş ailesinden çok fazla insanı kaybettiğini, kendisinin ve çocuklarının bu süreçte psikolojik olarak çok zorlandığını söyledi. İçinde olduğu durumu “Pek destek yok, çadır önünde 3-5 kısa konuşma sadece. Öyle haberlerde gösterildiği gibi değil” sözleriyle aktardı.

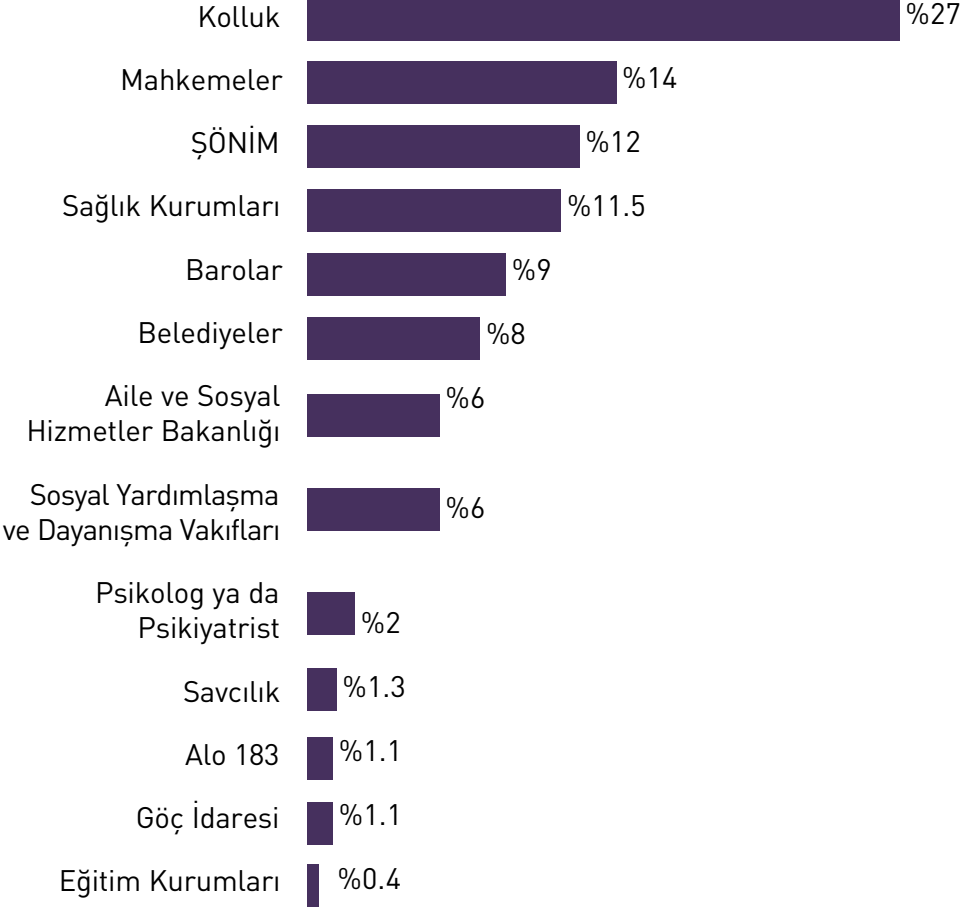
Kadınlar sığınaklara erişmekte zorlandılar. Depremden yaklaşık 2 hafta sonra arayan bir kadın, yoğun bir şekilde şiddete maruz kaldığını ve kendisine daha sonra ev bulmakta yardımcı olacaklarını düşündüğü tanıdıklarının bulunduğu şehre giderek sığınak talebinde bulunmayı düşündüğünü aktardı. Sığınak hakkında bilgi almak için o şehirdeki ŞÖNİM’i aradığında “niye burayı aradınız ki, sığınma istiyorsanız polise gidin” denilerek terslendiğini ve yeterince bilgi alamadığını, bu nedenle bilgi almak için bize ulaştığını paylaştı. Kadınlar sığınak için kolluğa başvurduklarında çeşitli kötü uygulamalarla karşılaştılar. Bir örnekte “yeterli kontenjan yok” denirken başka bir örnekte polis “sığınmaevine gidersen ama hangi tür insanın geldiği belli değil” diyerek kadını yıldırmaya çalışmıştır. Bir kadın ise karakolda gece geç bir saate kadar ifade verdikten sonra, çocuğuyla birlikte şans eseri konaklayacak bir yer bulabildiklerini anlattı. Sığınağa başvurmanın yanı sıra, başka şehirde yurt, belediyenin konaklama merkezi gibi alternatifler bulup bu seçeneği değerlendiren kadınlar da oldu.

Deprem bölgesinde kadınlar yasal haklarına erişimde önemli engellerle karşılaştılar. Deprem bölgesinde davaların belirli bir süre durdurulması, özellikle aile mahkemesinde süreci devam eden kadınları zorladı. Kadınlar boşanma davalarının daha da uzadığını, nafaka ile ilgili yanıt alamadıklarını, icra süreçlerinin uzadığını ya da takip edemediklerini paylaştılar. Maruz kaldığı şiddetten uzaklaşmak için çevresinden destek göremeyen ve buna rağmen boşanma sürecine girmeyi başarmış bir kadın “eşimden boşanmak için dava açtım. Fakat çekişmeli olması, o , bu derken, üzerine deprem... mahkeme bir süre daha ertelendi” diyerek mahkeme süreçlerinin uzamasının kadınlar üzerindeki etkilerini anlattı.

Kadına Yönelik Şiddeti Önlemekle Yükümlü Mekanizmalarda Kadınların Deneyimleri

2023 yılında görüştüğümüz kadınların başvurdukları kurumlar:

Kadınlar maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşmak, akut şiddet anlarında güvenliklerini sağlayabilmek, hukuki ve adli süreçleri yürütebilmek, şiddetten uzak hayatlarını sürdürebilmek, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek ya da şiddetin fiziksel ya da ruhsal etkileriyle ilgili destek alabilmek için birçok kuruma başvuruyor. Devlete ya da belediyelere bağlı kamu kurumları başvurdukları kurumların büyük bir bölümünü oluşturuyor. Sıklıkla belirttiğimiz üzere, Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarının birincil ayağını kolluk oluşturduğundan kadınlar en çok buraya başvuruyorlar.

Kadınlar polis ya da jandarmaya gittikten sonra evden ayrılıp ayrılmamaya, adli bir süreç başlatıp başlatmamaya karar verebiliyor.

Kadınlar maruz kaldıkları şiddetle ilgili hukuki bir adım attıklarında ya da boşanmaya karar verip haklarını almak istediklerinde mahkemelerdeki cinsiyetçi yaklaşımla karşı karşıya geliyorlar. Özellikle boşanma, velayet, nafaka konularında yaşadıklarını bu raporun ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak paylaşıyoruz. Mahkeme süreçlerinin uzun sürmesi, kararların kadından yana olmaması ve kimi zaman avukatların kadına yönelik şiddet konusunda bilgi eksikliklerinden dolayı kadınların haklarını talep etmemesi kadınların hak kayıpları yaşamalarına sebep olabiliyor.

Kadınlar karşılaştıkları birçok kurumda, haklarına erişebilmek için tekrar tekrar talepte bulunmak ve mücadele etmek zorunda kalıyorlar. Kadınların kurumlara başvurduklarında maruz kaldıkları şiddetin normalleştirildiğini ve beyanlarının dikkate alınmadığını paylaşıyorlar. Bu durum, yaşadığı şiddetin ardından gücünü toplayarak belli mekanizmalardan destek talep eden kadın için güven kırıcı olduğu gibi adalete ya da kurumlara inançlarını yitirmelerine neden oluyor. Yaşadıklarına dair herhangi bir alternatif kalmadığını düşünerek “bunları yaşamaya mecbur” olduklarını düşünmeye başlayabiliyorlar.

Şiddet sonrasında sağlık kuruluşuna erişen bir kadın, maruz kaldığı şiddetin kaydının tutulacağını beklerken “yüzünde kızarıklık iz var mı?” diye sorularak muayene dahi edilmeyebiliyor ya da kafasına çok sık ve yoğun darbe aldığını dile getirmesine rağmen tomografi dahi çekilmesine gerek görülmeyebiliyor. Tüm bunlar kadınlara akut bir durumda dahi ilgisizlikle karşılaşacağı mesajını veriyor ve şiddetle mücadele süreçlerini sekteye uğratiyor.

Pek çok zaman kendisi ve varsa beraberindeki çocuklarla birlikte uzun saatler kollukta beklemek, caydırılmak gibi çeşitli zorlukları atlatarak sığınağa erişebilen kadınlarsa sığınaktaki maruz kaldıkları “başka şehri düşünsen iyi olur, sen küçük ilden gelmişsin, bu koca şehirde ne yapacaksın” ya da “burası evin gibi değil” gibi söylemler nedeniyle plan yapmakta zorluk yaşadıklarını paylaşıyorlar. Oysaki sığınaklarda kadınların güçlenmesine dönük çalışma yapıldığında pek çok kadın şiddetten uzak yaşam kurmak için temel adımları atabilir. Tamamı kurallara bağlı yürüyen ve kadınların yaşadıklarını ve güçlerini odağa almayan bir çalışma yine kadınların hareket alanını kısıtlıyor ve yeniden yaşam kurmalarının önüne geçiyor. Çocuğunun acil ilaç ihtiyacı için harçlık verilen tarihi beklemesi gerektiğinin söylenmesi ya da yemek pişirmesinin belli saatler dışında yasak olması da sığınaktaki

katı ve kadınların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmayan uygulamaların yalnızca birkaçı. Kadınlar sığınacı geçici süreyle de olsa evleri gibi görebilmek istiyorlar, evdeki şiddet ortamından kaçtıktan sonra “kapana kısılmış” hissetmek istemediklerini, insanca muamele görmek istediklerini “o atmosferi yaşamak insana nasıl geliyor biliyorum. Ben mahkum değilim, bizler suçlu değiliz şiddetin mağduruyuz” diyerek dile getiriyorlar. Ancak kurumlar tarafından şiddete maruz kalmak “mağdur” görülmele eşleştirildiğinden, kadınların en azla yetinmesi beklentisi ortaya çıkıyor. Pek çok zaman kadınlar bu yaklaşımı görevlilerin sözlerinden, yaklaşımlarından hissettiklerini dile getiriyorlar. Kadınlar sığınakta kaldıkları süre zarfında birlikte konuşabilmek, fikir alabilmek, yapabileceklerini anlatmak istediklerini ancak kendilerine yeterince zaman ayrılmadığını ya da kestirme yanıtlarla karşı karşıya kaldıklarını paylaşıyorlar.

Aşağıda kadınların kurumlarla karşılaşmaları ve maruz kaldıkları uygulamaları paylaşıyoruz. “İyi uygulamalar” olarak sunduklarımız, çoğunlukla kurumların “yapması gerekeni yaptığı” uygulamaları oluşturuyor. Kötü uygulamanın neredeyse norm haline geldiği koşullarda, görevin gerektiği gibi yapıldığı durumları paylaşmayı örnek oluşturması açısından önemli buluyoruz.

Kötü Uygulamalar

- Bir süredir sığınakta kalan ancak bulduğu işlere çeşitli nedenlerle gidemediğini paylaşan bir kadın deneyimini şöyle paylaştı: “Buraya ilk geldiğimde mutluydum. Ama sadece 11 günde bir insanın iliklerini kurutmayı çok iyi başardılar. Çok sıkı şartlar altındayız. Market, iş arama ve işe gitme haricinde dışarı çıkmamız yasak. Hiçbir aktivite yok. Örgü bile öremiyoruz. İş aradım, boş boş oturmak yerine okul başlayana kadar para kazanmak istedim ama izin vermediler. Tek istediğim okullar açılana kadar işe girmek ve okulum açılınca bölümümü okumak. Açık cezaevinde kalıyor gibi yaşamak istemiyorum.”
- Büyük bir şehirde sığınak talebi için kolluğa başvuran bir kadın yaşadığı deneyimi şöyle paylaştı: “... karakoluna gittim sığınak talebinde bulundum. 3’e kadar yer aradık oradan oraya dolaştırdılar beni, bir yerleri de aradılar her yer dolu dediler. Birinin dolu olduğunu söylemişler, diğeri ise “az yerimiz var darp yok yaralama yok o yüzden alamayız sizinki barınma ihtiyacı” demiş.” Sonrasında polislerin kendisini bir hastaneye bırakarak “sabaha kadar orada bekleyin” diyerek ayrıldıklarını paylaştı.
- Yıllar önce de sığınak talebiyle kolluğa başvuran ancak çocukları olduğu için sığınağa gidemeyeceği konusunda caydırıcı, eksik ve yanlış bir bilgiyle karşılaşan başka bir kadına tekrar şiddet yaşadıktan sonra bizi aradığında deneyimini şu şekilde paylaştı: “Ben sığınak istedim. Çocuklarımla gitmek istedim. Polis bana ‘burası çocuk yuvası mı? alamazsın çocuklarını yanına. Gelirsen tek seçenek tek gelmen” dedi. Bugün bu bilginin yanlış olduğunu öğreniyorum. Ben yıllardır bu yanlış bilgi yüzünden bu işkenceyi çekiyorum. O zaman çocuklarımı alıp gidebilirdim.”
- Ailesi tarafından fiziksel ve psikolojik şiddet gören bir kadın babasının ölüm tehditleri üzerine karakola başvuru yapmaya karar verip zor koşullarda evden ayrılarak karakola ulaşabildiğinde yaşadıklarını şöyle paylaştı: “Asayişe gidip sığınak talep ettim 3-4 ay önce. İlk kez karakola gittiğim için korktum, tedirgindim. Evden ayrıldığımı anlayınca üst üste aradılar. Arama kaydı ve mesajları sürekli görüp panik oldum. Kendimi yangın merdivenine zor attım karakolda. Zaten gittiğimde sığınak talebine 3-4 saat beklemeniz gerekir önce ifadenizi alacağız sonra oraya gidiş bir kaç saat sürer dediler. Orada film şeridi gibi gözümünden geçti olanlar. Kustum sürekli ve panikledim. Kendini sokağa attım sonra, çok korktuğum için eve geri döndüm. Uzun süre bekleme ve ailemin oraya gelmesi ihtimali de korkuttu”

- Birlikte yaşadıkları eve alkollü olarak gelen, bağırarak ve üstüne yürüyen partnerinin kendisine daha fazla zarar vereceğinden endişelenerek polisi arayan bir kadın ise sonrasında olanları şöyle anlattı: “Polis geldi ‘şikayetçi olursanız bu pis iş, uzun sürer. O sizi kötüleyecek siz onu, uzar gider. Ama mahkemeye giderseniz en azından uzaklaştırma alırsınız’ dediler.”
- Fiziksel şiddet sonrası şikayetçi olan, sonrasında 2 haftalık uzaklaştırma kararı verilen ve hukuki sürecinin devam ettiğini paylaşan bir başka kadınsa bu sürecin kendisi için nasıl geçtiğini şöyle anlattı: “Şikayet etmeye mecbur ediyorlar, ediyoruz sonra cezayı paraya çeviriyor. *Sonra biz o eve gidiyoruz bizim üzerimize kalıyor, devlet bizim üzerimizden para kazanmış oluyor. Geçen sene uzaklaştırma aldım 15-20 gün, ama umurunda olmadı gelip gittiği oldu. Parasal şeyler, açlıktan bayılmak etkili oldu. Ben de mecbur eve aldım karara rağmen*”
- Yine şiddet sonrası polis başvurusu olan bir başka kadın polisin tavrını şöyle özetledi: “Polis ‘Eşler arasında olur böyle şeyler.. Özel hayat denen bir şey var. Eşiniz de sizinle ilgili hakaret davası açar’ dedi. Bu yaklaşıma rağmen caymayarak şikayetini tamamladığını ancak tüm gün polisin bu tavrından ve sözlerinden çok bunaldığını aktardı. Bu yaklaşım sonrasında adliye, sağlık kurumu gibi mekanizmalara da gitmekle ilgili kendini çok isteksiz hissetmesine neden olduklarını paylaştı.
- Daha önce tehdit ve fiziksel şiddet nedeniyle şikayeti bulunan ve sonrasında şikayete bağlı soruşturmanın takipsizlikle sonuçlandığı bir kadın bu karara itiraz için mahkeme kalemine yaptığı başvuruda olanları şu şekilde paylaştı: “Kalemdeki görevliler ‘bizi uğraştırmayın itiraz etmeyin. İtiraz etseniz de zaten karar değişmeyecek’ diyerek ısrarcı olup caydırmaya çalıştılar. Yine de ısrarcı olup dilekçeyi vermeye çalışınca ‘zaten bu dilekçede geçerli hiçbir gerekçe yazmıyor, hiçbir sonuç alamazsınız. Boşuna.’ dediler.”
- Babasından şiddet gören bir genç kadın, hafta sonu sabah polisi aradığında polisin şikayetiniz yoksa bir yere götüremeyiz ama istediğiniz bir yere bırakabiliriz dediğini, sığınak sorduğundaysa polisin bilmiyoruz yanıtını verdiğini ve aynı gün evden çıkamayınca polis çağırması üzerine eve gelen polisin yalnızca polis aracılığıyla evin biraz uzağındaki durağa bıraktığını,
- Şiddete maruz kaldığı esnada telefonu elinden alınan bir kadın, olayın olduğu esnada eve gelen kuryeye sessizce durumunu ve kocasının silahlı olduğunu anlattığını; kuryenin kolluğa haber vermesi üzerine jandarmanın eve gelerek kendisini karakola götürdüğünü ve ailesinin de gelmesinin

ardından sığınağa gitmek istediğini dile getirmesi üzerine jandarmanın “gidecek yerin varsa istersen gitme, senin gibisi orda yapamaz” dediğini,

- Farklı şehirlerde sığınakların ilk kabul biriminde kalan hamile bir kadın, sığınak görevlilerinin kendisine “burada size yardımcı olamayız hemşire yok yakın şehirlere git” dediklerini,
- Gebeyken sığınak başvurusu yapan ve ilk adım merkezinde kalmaya başlayan bir başka kadın, gebeliğini sonlandırmak istediğini paylaştığında sığınak görevlilerin “buradayken böyle bir şey yapamazsınız, o yüzden çıkış yapalım. İstiyorsanız gidip yapın yine gelin” dediklerini,
- 18 yaşındaki bir kadın, eğitimine devam etmemesi için ailesinden gördüğü baskı nedeniyle ŞÖNİM’e başvurduğunu ve bir görüşmede kendisine “Küçüksün ailen üzülür sen eve dön, evde sınavına hazırlan üniversiteye gidersin. Zaten burada sığınağa gelemezsin başka bir yere gitmen gerekir. Seni görürler bir yerde” dediklerini ve başka bir şehirde de sığınağa gidebileceği bilgisinin kendisine verilmediğini,
- Eski kocasının çocukların bakımına dair hiçbir sorumluluk almamasıyla da bağlantılı olarak sosyal desteklere başvurusu olan bir kadın, yeniden ve acil ihtiyaçla Sosyal Ekonomik Destek bağlanması için başvuru yaptığında kendisine “Hala daha kaç ay önceki ayındaki başvurulara gidemedik, değerlendiremedik. Çok yoğunuz hızlandıramayız maalesef.” dediğini,
- Kolluğa başvuran bir kadın polislerin kendisine “sana bir şekilde destek oluruz ama çocuklarını götürmeden. Onları bırakırsan eğer alırsan çocuk kaçırmaya girebilir” dediklerini ve görünürde yeterince izi olmadığını söylenerek darp raporu almak için hastaneye götürülmediğini paylaştı.

İyi Örnekler

- Eski kocasının sistematik psikolojik şiddetine maruz kalan ve iş yerine gelip öldüreceğine dair tehditler alan bir kadın 6284 sayılı Kanun kapsamında tayin talebinde bulundu. Kanunun “adli makamlarca işyerinin değiştirilmesine ilişkin koruyucu tedbir kararı alınan personel, standardın uygun olması halinde talep ettiği yere atanabilir.” ibaresinden yararlanmak isteyen kadından çeşitli destekleyici evraklar talep edilmesinin ardından tayin talebi onaylandı ve iş yeri değişikliği yapıldı.
- Bir başka kadın ise kendi yaşadığı şiddete tanıklık eden çocuğu için belediyeye başvurduğunu ve bir süre sonra belediyenin yönlendirmesiyle çocuğu için psikolojik destek alabildiğini paylaştı.
- Bir kadın devam eden boşanma davası için adli yardıma başvurduğunda önce üzerine tapu olduğu için başvurusunun değerlendirilmeyeceğini söylediklerini, sonrasında bu tapudan herhangi bir şekilde yararlanamadığı ve bunun üzerinden bir geliri olmadığı için kendisine adli yardım avukatı atandığını paylaştı.
- Çocuklarıyla birlikte sığınakta kalan bir kadın, şiddet sonrası geceleri uyuyamama gibi zorluklar yaşarken bu durumla sığınaktaki sosyal çalışmacıların desteğiyle baş edebildiğini aktardı. Aynı zamanda yine çocuğu için meslek lisesinde ilgi duyduğu bölümde okuması ve kendisini geliştirebileceği bir staj için imkan sağlanması gibi konularda destek aldığı olumlu deneyimi paylaştı.
- Partneri tarafından sınır dışı edilmekle ve bebeğini elinden almakla tehdit edilen bir kadın için destek talep etmemiz üzerine konsolosluk hızlı şekilde bebeği için evraklarını sağladı ve kadın yaşadığı ülkeye güvenle dönebildi.
- Geçici velayetin babada olduğu çocuklarıyla belirli aralıklarla görüşme yapabilen bir kadın, kocası şiddetle tehdit ettiğinden çocuklarıyla güvenli şekilde görüşebilmek için Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri’nden destek aldı. Kurumun güvenlik önlemlerini gözetmesi ve kadının şiddet uygulayanla karşılaşmayacağı şekilde planlama yapması sayesinde kadın çocuklarıyla güvenle görüşebildi.
- Fiziksel şiddet sırasında komşularının polisi araması üzerine eve hızlı biçimde polis geldiğini paylaşan bir kadın, polislerin kendisine çok destek olduğunu paylaştı. Hızlıca hastaneye götürüldüğünü, kafasına darbe aldığı için tomografi çekilene kadar polislerin de kendisiyle beklediğini, sonrasında ifadesini ayrıntılı şekilde aldıklarını, suç delili olan bıçağı aldıklarını ve sığınak seçeneğinin kendisine açıklanarak 30 günlük uzaklaştırma kararı verildiğini anlattı.

Boşanma Hakkı ve Süreçleri

Boşanma kararı almak her zaman kadınlar için kolay olmuyor. Varsa çocuklar üzerinden tehdit edilmek, çocukların düzenini bozmak istememek ve velayeti alamamak kadınların çocuklarına dair duyduğu endişeler arasında yer alıyor. Öte yandan boşanma sonra hayatlarını nerede ve nasıl devam ettirecekleri kadınlar için diğer önemli konu. Çalışmayan ve boşanma sonrası aile evinden başka gidecek yeri olmadığını söyleyen kadınlar için ailenin kadınları eve tekrar kabul etmemesi, “gelinlikle çıktın, kefenle dönersin” gibi bir tavır takınmaları yaygın. Kadınlar bunu genellikle “bizim oralarda boşanma yoktur” diyerek dile getirdiler. Çocukları olan kimi kadınlar ise ailelerinin “kendin gel, çocukları getirme” dediğini paylaştılar.

Kadınlar boşanma kararı aldıklarında karşı tarafın yaklaşımı boşanma sürecini önemli bir şekilde etkiliyor. Şiddet uygulayanlar boşanmak istemeyip süreci uzatabiliyor. Boşanmaya karar verdiklerinde kocasının “tamam boşanma davasını ben açarım” dediği kadın, sonrasında olanları “açıcam açıcam diyerek 3 sene oyaladı, psikolojik şiddet uyguladı bana bunu yaparak” diyerek anlattı. Yıl içinde görüştüğümüz birkaç kadın boşanma davası açmak için dilekçe verdiklerini, fakat daha sonra kocalarının baskısı sebebiyle dilekçelerini geri çektiklerini paylaştı. Dilekçesini geri çeken kadınlardan yalnızca biri davayı geri çekince 3 yıl boyunca aynı sebepten dava açamayacağı bilgisine sahipti. Hukuki süreçleri bilmemek, avukat desteğine erişmekte zorlanmak kadınların bu gibi durumlarda hak kayıpları yaşamalarına sebep olabiliyor.

Mor Çatı'ya ulaşan birçok kadın boşanma davası açarken sadece kendilerinin hazırladıkları, adliyelerde arzuhalcilere yazdırdıkları dilekçeleri teslim ederek boşanma davasını başlatabiliyor. Bu durumda dava açılırken belirtilmesi gereken olaylar, tanıklar, kanıtlar eklenmeyebiliyor. Sonradan bunların dava içeriğine eklenmesi zor olabiliyor. Tüm bunlar boşanma davasının daha uzun sürmesine ya da belirli açılardan hak kayıpları yaşanmasına sebep olabiliyor.

Mevcut ekonomik koşullarda kadınlar çalışsalar dahi avukatlık hizmetini karşılamakta zorlanabiliyor. Avukat karşılayacak maddi durumu olmayan kadınlar baroların adli yardım birimlerinden avukat talep edebilirler. Farklı şehirlerdeki baroların adli yardım ataması yaparken belirli bir standardı takip etmemesi, kimi baroların kadınlardan kurum kurum (banka, tapu müdürlüğü, vd.) dolaşmalarına sebep olacak kadar belge istemesi, adli yardım görüşmesi için geç tarihlere randevu verilmesi, asgari ücretli ça-

lışan fakat bununla zor geçinen kadınlara avukat atamasının yapılmaması, adli yardım birimlerinin/baro ofislerinin adres ve telefonlarının değişmesi sonucu kadınların ulaşamaması gibi sebeplerle kadınlara avukat ataması geç bir tarihte yapılabilir ya da hiç yapılamıyor. Adli yardım aracılığıyla avukata erişememek kadınlar için boşanma sürecinde hak kayıplarına sebep olabiliyor.

Kadınlar boşanma davası için dilekçe verdiklerinde, duruşma tarihinin belirlenmesinin zaman alması ve duruşmalar arasında uzun aylar olması yaşadıkları diğer zorluklardan. Örneğin Ağustos ayında görüştüğümüz bir kadın, dava aması üzerinden vakit geçmesine rağmen ilk duruşmanın Ocak ayına verildiğini paylaştı. Boşanmaya çalıştığı erkeğin yurt dışında yaşaması ve adamın boşanmayı zorlaştırmak için tebligatlara imza vermemesi nedeniyle boşanmanın uzun süreceğini ve bundan duyduğu rahatsızlığı ifade etti. Kasım ayında görüştüğümüz bir kadın, Mart ayında boşanma için dilekçe verdiğini ve o zamandan bu yana mahkeme tarihinin bile belli olmadığını paylaştı. 6 şubat depreminin etkilediği bölgede yaşayan bu kadın yaşadıklarının “türlü şiddet görüyordum ve artık boşanma davası açtım ama Mart ayından beri tebligat ulaşamadı adama. Burası kk bir yer, tanıdıkları var. Sırf tebligat eline ulaşmasını diye adresten almıyor. Tebligatı getiren evde yok diyor. Muhtarlığa da özellikle bırakmıyorlar. Belki muhtar da almıyor, planlı yapıyorlar. Muhtara teslim olsa da olacak ama tebligatı almadığı için süreç uzayıp gidiyor. Yetkililer de bu oyuna alet oluyor” sözleriyle ifade etti. Bürokratik süreçlerin ve erkeklerin bundan yararlanma biçimleri, boşanma süreçlerini daha da uzatıyor.

Dayanışma merkezimize ilk defa 2020 yılında ulaşan bir kadın ile bu yıla kadar belirli aralıklarla görüşmeler gerçekleştirdik, gönüllü avukatlarımızdan hukuki danışmanlık aldı. Kadının kocasının açtığı boşanma davası, uzun aralıklarla verilen boşanma davaları sonucunda kocasının mahkemeye gitmemesi sonucunda düşmüş. Bu zaman aralığında kadının tedbir nafakası talepleri uzun süre nihayete bağlanamadı. Kocasını 1 yıldan uzun süredir evde olmamasına rağmen, evi terk nedeninde delil yetersizliği görülmüş ve istinafa gidilmiş. Bu süreçte kadının atanan avukatla iletişim kurmakta zorlanması, mahkeme kararlarına itiraz sürelerini son anda ya da son günde öğrenmesi, mahkeme ile ilgili güncel gelişmeleri avukatından değil e-devlet kanalıyla kendisinin öğrenmesi, gerekli zamanlarda gerekli itirazları yapmasını ya da adımları atmasını zorlaştırdı. 2023 yılında tekrar görüştüğümüzde boşanma davasının akıbeti belli değildi, kendisi ve çocuğu için hükmedilen nafakaları icraya vermiş olmasına rağmen temin edemiyordu.

İlk olarak 2022 yılında dayanışma merkezimize ulaşan bir kadın, evliliğinden önce ağır fiziksel şiddete maruz kaldığını, vücudunda kırıklar oluştuğunu ve apar topar bir şekilde şiddet uygulayan kişi ile zorla evlendirildiğini paylaştı. 2023 yılında devam eden görüşmelerimizde; 2019 yılında boşanma davası açmış olmasına rağmen, davanın istinafta olduğunu ve halen sonuçlanmadığını paylaştı. Maruz kaldığı şiddet ve devam eden tehditlere karşı 2019 yılından bu yana faile karşı uzaklaştırma kararı alarak hayatını sürdürdüğünü, tek başına dışarı çıkamadığını ve şiddetin fiziksel etkilerinden dolayı çalışmadığını aktardı. Korku ve çekincelerinden dolayı maruz kaldığı şiddetlerle ilgili şikayetçi olmadığını, sadece uzaklaştırma kararı talep ettiğini paylaştı. Fail ilk dönemde bu uzaklaştırma kararlarını da ihlal etmişti. Kadın ilk olarak evlilikten önce gerçekleşen ve ardından zorla evlendirildiği fiziksel şiddet eylemlerinden bahsederek boşanma davası açmış ama mahkeme bu iddialarını “bu şiddet eylemlerinin evlilik birliği gerçekleşmeden önce yaşandığı” sebebiyle reddetmişti. Ayrıca mahkeme tarafları eşit kusurlu sayarak kadının tazminat talebini reddetmiş ve sadece 550 TL nafaka ile boşanmalarına karar verdi. Bu karara kadının itirazı üzerine karşı taraf da itiraz etti ve dosya istinaf sürecine gitti. İstinaf sürecinin uzunluğu nedeniyle boşanma hale gerçekleşemedi. Kadın evlilik öncesi maruz kaldığı şiddeti şikayet etmekle ilgili cesaretini ancak toplayarak 2022 yılında darp raporlarını sunarak şikayetçi oldu. Aradan geçen 1 yılın sonunda savcılık, kadının neden bu kadar geç şikayetçi olduğunu sorgulayarak ve kadının boşanma davası olumsuz sonuçlandı diye bu şikayeti yaptığını düşünerek faille ilgili beraat kararı verdi. Maruz kaldığı işkence düzeyindeki şiddet sonrası zaten zorla evlendirilen, evliliğinde ve evden ayrıldıktan sonra şiddetin devam ettiği, tedbir kararı bulunan ve tedbir kararı ihlal edilen bir kadının yaşadığı şiddetin görmezden gelerek ve kadını yargılayarak bir karar verildiğini görüyoruz.

Yukarıda bahsedilenler, kadınların boşanma süreçlerinde yaşadıklarının sadece bir kısmı. Boşanma davalarının işleyişindeki kadınları etkileyen bir diğer mesele, kadınlar faile karşı 6284 sayılı Kanun kapsamında bir tedbir kararı almak isterlerse, boşanma davası olduğu durumda bu taleplerin boşanma mahkemelerine gitmesi. Normalde 6284 sayılı Kanun’dan sorumlu mahkemelerce en fazla birkaç gün içinde verilen kararların boşanma mahkemesine gitmesi durumunda çıkması çok daha uzun sürebiliyor. Uzun süren ve üst mahkemeden dönmesi en az 1 yılı bulan davalar, kadınların birçok hak kaybı yaşaması ya da haklarına erişememesine sebep oluyor. En son örnekte bahsedildiği gibi ceza davalarında adalete erişmelerinde dahi engel oluşturabiliyor. Kadınlar ayrıca kocalarından ayrı olmalarına rağmen henüz boşanma gerçekleşmediği için sosyal yardımlardan faydalanamıyorlar.

Nafaka Hakkı ve Süreçleri

Ayrılık sürecinde ya da boşanma sonrasında geçimini devam ettirmek, varsa çocukların bakımını sağlayabilmek kadınlar için önemli mücadele alanlarından biri. Yoksulluk, iştirak ve tedbir nafakası kadınların boşanma süreçlerinde hakları olsa da nafaka alabilmek zor olduğu gibi kadınlar nafaka konusunda bilgiye erişmekte de güçlük yaşıyorlar.

Kadınların boşanma henüz gerçekleşmeden başvurdukları tedbir nafakası için mahkeme süreçlerinin çok uzun sürdüğünü, mahkeme görülmeden tedbir nafakası hükmü çıkmadığını görüyoruz. Bu kimi zaman kadınların avukatlarının tedbir nafakasını talep etmek için tüm yöntemleri kullanmaması/bilmemesi ile ilgiliydi, kimi zaman da hakimlerin mahkeme görülmeden nafakaya hükmetmemesi ile ilgili. Birkaç örnekte kadınlar, şiddetten uzaklaşmak için kendileri evden ayrıldıktan ya da fail evden gittikten sonra tedbir nafakası taleplerinin aylar geçmesine rağmen sonuçlanmadığını paylaştılar. Örneğin küçük bebeği olan, çocuğuyla birlikte fiziksel, psikolojik, ekonomik şiddet gören bir kadın şiddetten uzaklaşmak için aile yanına geçtiğini, 3 aydır kocasından ayrı olduğunu, tedbir nafakasına başvurduğunu fakat mahkemenin davayı 4 ay daha ertelediğini ve nafakaya hükmetmediğini paylaştı.

Yoksulluk ve iştirak nafakası hükmedildiğinde ise şiddet uygulayanlar nafaka ödememek için türlü yolları deniyorlar. Mor Çatı'ya ulaşan kadınların pek çoğu çocuklarının babasının uzun süredir nafaka ödemediğini paylaştı, bazı örneklerde bu yılları buldu. 6 Şubat depremini yaşayan bir kadın, eski kocasının 1.5 yıldır nafaka ödemediğini, depremden önce bununla ilgili dilekçe verdiğini fakat deprem sonrası gelişmeleri öğrenemediğini ve deprem sonrası buna öncelik verilmeyeceğini düşündüğünü paylaştı.

Kadınların sıklıkla nafaka istemekten çekindiklerini ya da talep etmediklerini görüyoruz. Görüşmelerimizde kadınlarda nafakaya haklarının olmadığı ve failin zaten nafaka ödemeyeceği fikrinin yaygın olduğunu görüyoruz. Kadınlar boşanma sonrasında ciddi bir yoksulluk içine düşüp çocuklarıyla birlikte geçinmekte zorlanabiliyor. Kadınlara boşanmanın üzerinden kaç yıl geçerse geçsin çocuklar için nafaka talep edebileceklerini söylediğimizde "o zaten ödemez ben biliyorum" diyerek nafaka talep etmekten geri durduklarını gözlemledik. Ödenmeyen nafakalar için icraya başvurabileceklerini, hatta yine ödenmemesi durumunda hapis cezası olduğunu söylediğimizde ise faillerin "yatar çıkarım, ne olacak ki" dediklerini ve nafaka ödemeye asla niyetleri olmadığını öğreniyoruz. Tek celsede anlaşmalı protokol ile boşanan bir

kadın, boşanma sürecinde kocası tarafından korkutulduğunu ve bu nedenle boşanmaya giden süreçte yaşadıklarını ve maruz kaldığı şiddeti mahkemede paylaşamadığını aktardı. Kocasının “her ay düzgün para yollarım, nafaka talep etmene gerek yok” dediğini paylaştı. Mahkemede nafaka hakkı olduğunu hakim de hatırlatmış olmasına rağmen korkusundan nafaka talep edemediğini, şu an ise boşandığı kocasının neredeyse hiç destek olmadığını aktardı. Yine başka bir kadın, tek celsede boşanma ile sonuçlanan evliliğinde cüzi bir miktar sadece çocuklar için nafaka talep etmiş fakat kendisi için yoksulluk nafakası talebi bulunmamıştı. Bunu “bıkkındım, bıraksın yeter duygusu taşıyordum, kendime hiçbir şey istemedim” diyerek açıkladı ve adamın iştirak nafakasını da düzenli ödemediğini paylaştı.

Velayet ve Çocuk Görüşmesi

Çocuklu evli kadınlar için, ayrılık ve boşanma kararını alırken önceliklerden biri çocuklarının velayeti. Kadınlar sıklıkla çocuklarının velayeti ile tehdit edildiklerinden ve/veya bu konudaki haklarını bilmediklerinden danışmak için bize ulaşıyorlar.

Evli iken herhangi bir işte çalışmayan ve boşanma sonrası iş bulabileceğinden emin olamayan, çocuğu küçük yaşta olduğu için bırakıp çalışamayan, çalışıyorsa da kocasından çok daha az kazanan kadınlar bu sebeplerden ötürü velayeti alamayacaklarından endişe ediyorlar. Bu endişeler kimi zaman kadınların boşanma kararı almasının önüne geçiyor. Erkekler ve aileler kadınları kontrol etme aracı olarak çocuğu kadınlardan almakla tehdit edebiliyorlar. Bir kadın yaşadığı durumu “eşim tarafından defalarca fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldım. Her fırsatta çocuğu ver... git diyor. Fakat benim çocuğum 16 aylık, kayınvalidem ne yapar eder o çocuğu sizden alırım diyip duruyor. Ne yapacağım hiç bilmiyorum.” sözleriyle anlattı.

Kadınlar şiddet gördükleri ortamdan ayrılmayı düşündüklerinde ya da ayrıldıklarında, çocuklarıyla ilgili sorumluluk almayan babaların bir anda çocukları görmeyi talep ettiğini ve/veya çocuklar üzerinden tehdit ettiğini paylaştı. Evli oldukları süre boyunca fiziksel, psikolojik, ekonomik şiddete maruz kalan bir kadın, kocasının çocuğun hiçbir ihtiyacını karşılamadığını, çocuğuyla birlikte şiddet gördüğü ortamdan çıktığında ise kocasının “çocuğu kaçırdınız, buraya gelerseniz size gösteririm” diyerek tehdit ettiğini paylaştı.

Erkekler çocukların velayetini talep edip baskı oluştursa bile velayeti aldıklarında çocukların bakım sorumluluğunu kendilerinin yerine getirdiği örnekler çok nadir. Kadınlar kimi zaman çocukların düzenini bozmamak, daha iyi bir ortamda yaşayacaklarını düşünmek, çocukları olmadan kendi düzenini kurmak istemek ve devam eden tehditler gibi sebeplerle çocukların velayetini babalarına veriyor. Bu durumlarda çocuklara bakım verenin baba değil başka kadınlar olduğunu ve kimi zaman anneleri ile görüşmesine izin verilmediğini görüyoruz. Maruz kaldığı tehditlerle boşanma aşamasında nafaka da talep edemeyen kadın, boşanma sonucunda ortak velayet düzenlendiğini paylaştı. Sağlık durumları sebebiyle istemeyerek çocukların bakımını babalarına verdiğini, çocuklara babaannelerinin baktığını, fakat aylardır çocuklarla görüştürülmediğini ve nadiren telefonda seslerini duyabildiğini aktardı. Boşanma sonrası çocukların velayetini babanın aldığı, kendisi de sığınağa giden bir kadın, babanın çocuklara imam nikahlı eşi ile birlikte baktığını söyledi. Fakat daha sonra adamın kendisi ile iletişime geçerek imam nikahlı eşinin kendisinden ayrıldığını, kendisinin çok büyük borçlandığını, çocuklara bakmadığını ve bu sebeple çocukları devlet kurumuna vermeyi planladığını söylediğini aktardı. Kadın çocuklarının velayetini ve bakım sorumluluğunu alabilmeye dair destek talebiyle bize ulaştı.

Kimi zaman velayet kadınlarda olsa bile, velayeti geri alabilmek ve kadınlara bu konuda baskı uygulayabilmek için erkeklerin her imkanı kullandıklarını görüyoruz. Boşandıktan sonra çocukların velayeti kendisinde olan kadın, yeni ilişkisinde şiddete maruz kaldıktan sonra sığınağa gittiğini, o zaman zarfında çocuklarını güvende olmaları için babalarının yanına yolladığını paylaştı. Birkaç günün ardından sığınaktan çıktıktan sonra babalarının geçici velayet aldığını ve yeniden velayetin düzenlemesi için dava açtığını öğrendiğini aktardı. Ayrıca eski kocasının geçici velayeti kötüye kullandığını, çocukları hiçbir şekilde anneleri ile görüştürmediğini ve çocukları görebilmek için okul çıkışlarına gitmek durumunda kaldığını aktardı. Ergenlik döneminde olup, kendi taleplerini ifade edebilecek yaşta olan çocukların annelerinin yanında olma talepleri babaları tarafından görmezden gelindi.

Yukarıdaki örnekte, kadınlar maruz kaldıkları şiddet dolayısıyla kendilerine ve çocuklarına şiddet uygulayan erkeklere karşı uzaklaştırma kararı ile birlikte çocukların geçici velayetini talep ettiğinde talepleri aile mahkemelerince reddedilirken, bir erkek bunu talep ettiğinde hemen alabildiğini görüyoruz. Örneğin başka bir kadın nafaka ve velayet ile ilgili haklarını öğrenmek için mahkeme kalemini aradığında “velayet ve nafaka talep etmeye hakkın var ama hakim bu yönde karar vermez” yanıtını aldığını paylaştı.

Kadınların çocuklarıyla ilgili destek almak istediği bir diğer konu ise çocuklara şiddet uygulayan, istismar eden babayla boşanma sonrası görüş hakkı düzenlenmesi. Babaların çocuklarını fiziksel, psikolojik ve cinsel olarak istismar ettiği durumlarda çocukların daha fazla zarar görmemesi için anneler çocukların baba ile görüşmesinin kesilmesini talep ediyor, fakat mahkemeler bu kararları çok zor veriyor. Genellikle babanın görüş hakkının çocuğun üstün yararından daha öncelikli olduğunu görüyoruz.

Maruz kaldığı cinsel şiddet sonrası zorla evlendirilen, evliliğinde ağır psikolojik, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet gören bir kadın, bu ilişkiyi sonlandırmak için boşanma davası açtığını ve boşanma davası devam ederken çocuğunun babası tarafından cinsel istismara maruz kaldığını öğrenerek bununla ilgili hukuki süreç başlattığını paylaştı. Önce takipsizlik verilen davaya kadın tekrar itiraz etti. Devam eden boşanma davası sürecinde ise babanın çocukla görüşmesi için iki haftada bir görüş düzenlendi. 1.5 yıl boyunca hiçbir şekilde çocuğu görmeyen ve görme talebinde bulunmayan baba, son duruşmada istismar ettiği çocuğuyla görüştürülmediğini iddia ederek "biz bir dahaki sefere icra ile gideceğiz" şeklinde tehditte bulundu. Ancak yeni avukatın istismarla ilgili davayı ve uzman raporunu tekrar mahkeme sunması sonucu babaya çocukla görüş yasağı getirildi. Dosyada uzman görüşü olmasına rağmen hakim tarafından görüş hakkı düzenlenmesi, hakimlerin çocukların üstün yararını gözetmediğinin bir göstergesi.

Kadınların kimi zaman zorlandığı diğer konu ise çocukların velayetinin babada olduğu durumlarda, çocukların annelerine gösterilmemesi. Bir kadın, özellikle Çocuk Görüşme Merkezleri'ndeki uygulamanın standart olmaması sebebiyle uzun bir süre mahkemenin belirlediği görüş günlerinde çocuğu ile görüşemedi. Çocuğun depresyon bölgesinde yaşaması ve depresyon dönemi bölgedeki adli süreçlerin durdurulması, kadının çocuğu ile görüşmesini daha da zorlaştırdı. Depresyon bölgesindeki memurların ikametini dikkate almayı zorunlu tutması kadının çocuk ile görüşmesine engel oldu. Halbuki başka şehirlerdeki meslek elemanları, çocuğun üstün yararı gözetilerek, yasanın da yerleşim yerine işaret ettiğini söyleyerek bu görüşmeleri sağlamanın mümkün olduğunu söyledi. Çocuk Görüşme Merkezleri'nin işleyişini anlatan yönergede çocuğun üstün yararının korunması vurgulanırken¹ bu yaklaşımın yokluğu, kadına çocuk üstünden uygulanan baskıyı pekiştirdi. Erkek şiddetinin çocuklara etkisi, velayet ve görüş hakkındaki düzenlemelerin kadın ve çocuklara etkisini ilgili raporumuzdan okumak mümkün².

1 <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cocuk-gorusme-merkezleri>

2 <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/erkek-siddetinin-cocuklar-uzerindeki-etkisi-ve-velayete-dair-sorunlar/>

MOR ÇATI SİĞINAĞI

Mor Çati'ya başvuran kadınların deneyiminden görüyoruz ki fiziksel, psikolojik, cinsel, dijital ya da ısrarlı takip yoluyla uygulanan şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yatıyor. Erkekler kadınlar üzerinde güç göstermek, baskı kurmak ya da kadınları cezalandırmak amacıyla şiddet uyguluyorlar.

Mor Çati'nin dayanışma merkezine ulaşarak yaşadıkları şiddeti paylaşan kadınlarla kurulan dayanışma, kadınların kendi güçlerini fark etmelerinin, karşılıklı olarak güçlenmenin ve kadın mücadelesini güçlendirmenin alanını açıyor. Kadınlar, Mor Çati'nin sığınağına dayanışma merkezi üzerinden başvuruyorlar. Sığınağa gelmeden önce dayanışma merkezinde karşılaştıkları gönüllülerle yaptıkları görüşmeler sığınağa gelme kararı almalarına etki edebiliyor. Örneğin, geçtiğimiz yıl Mor Çati sığınağından destek alan bir kadın dayanışma merkezinde yaptığı görüşmelerde yaşadığı şiddeti hak etmediğini söyleyen gönüllüden "güç aldığını" ve bunun sığınağa gelme kararını vermesinde etkisi olduğunu dile getirdi.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan erkek şiddeti ve bu şiddetin etkileriyle kadınlar yaşamlarının birçok farklı alanında karşılaşılıyor. Kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli mekanizmalardan biri olan sığınaklar, erkek şiddetine maruz kalan kadınların çocuklarıyla birlikte kalabilecekleri, şiddetten uzak ve bağımsız bir yaşam kurmak için ihtiyaç duydukları sosyal, psikolojik, hukuki destekleri alabilecekleri, kadınların kadın olmalarından ötürü yaşadıkları şiddetle mücadelede dayanışma içinde olabilecekleri yerlerdir. 2023 yılında da şiddetten uzaklaşarak bağımsız yaşam kurma mücadelesi veren birçok kadın ve çocuklarının yolu Mor Çati sığınağından geçti. Birçok kadın sığınağa gelmenin kendileri için "dönüm noktası" olduğunu ifade etti. Bir kadın, sığınağa gelmesiyle birlikte "ağırlığını atmış gibi" hissettiğini, bir başka kadın "hayatı boyunca ilk defa kendini sığınakta özgür hissettiğini" dile getirdi. Sığınaklar, aynı zamanda kadınların yaşamlarına dair kontrol hissini yeniden kazanabilecekleri, kendi arzu ve ihtiyaçlarına bakarak yollarına nasıl devam etmek istiyorlarsa o yönde kararlar verebilecekleri yerler. Şiddetten uzaklaşma mücadelesi veren kadınların sığınaktan aldıkları desteğin yaşamlarına nasıl etki ettiğini, Mor Çati'ya gelme kararı alan bir kadının "38'ime kadar hep başkasının kararıyla hareket ettim. Artık

kendi kararlarımı vermek istiyorum.” sözleriyle ifade ettiği kararlılığında ya da bir başka kadının “Kendimi sığınaklarda tanıdım.” ifadesindeki güçlenme vurgusunda görebiliyoruz. Diğer yandan birçok kadın için şiddetten uzaklaşma sürecinde sığınağa gitme kararı almak bilinmezliklerle dolu bir yola çıkmak anlamına da gelebiliyor. Bu bilinmezliğin içinde kurulan kadın dayanışması ve kadınlarla yapılan düzenli görüşmeler, kadınların kendi güçlerini fark etmelerinin ve karşılıklı olarak güçlenmenin alanını açıyor.

2023 yılında, 2022’den itibaren destek alan 11 kadın ve 8 çocuğun yanı sıra, 2023’te sığınak kabulü yapılan 24 kadın ve 15 çocuk olmak üzere toplamda 58 kişiye sığınak desteği verildi. Aynı yıl içinde destek alan ve sınıktan ayrılan iki kadının tekrar kabulü yapıldı. Mor Çatı’da sığınak kabulü yapılırken ve gerekli destekler sağlanırken kadınlar arasında yaş, dil, din, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, etnik köken ve yasal statü ayrımı yapılmadı. 2023’te sığınağa gelen kadınların yaşları 19-43 arasında değişirken, çocuklarınsı ise 0-14 yaş arasında değişkenlik gösterdi. Kadınların 1’i hiç okula gönderilmemiş, 1’i ilkokul, 8’i ortaokul, 1’i üniversite terk, 8’i lise mezunu ve 4’ü ise üniversite mezunuydu.

Mor Çatı sığınağına gelen her kadınla derinlemesine görüşme yapılıyor. Bu görüşmelerde kadınların şiddetten uzakta bir hayat kurmak için ihtiyaç duydukları destekler belirleniyor. Devlet sığınaklarındaki sınırlı kalış süresinin aksine kadınlar için standart bir kalış süresi koyulmamakla birlikte, kadınlar kaynakları ve koşullarına uygun olacak biçimde sığınak desteği almak için ihtiyaç duydukları süreyi kendileri belirliyor. Önceki yıllarda olduğu gibi 2023’te de yeni doğum yapmış ya da 0-3 yaş aralığında çocuğu olan kadınların mekanizmaların eksikliğinden kaynaklı olarak bir plan kurmak ve bu planı hayata geçirmek konusunda güçlük yaşayabildiğini gözlemledik. Ayrıca ekonomik krizin etkisiyle artan kiraların ve hızla değişen ekonomik koşulların kadınların bağımsız yaşam planı kurmasını güçleştirdiğini ve hedeflerine ulaşma konusunda zorluk yaşayabildiklerini gözlemledik.

Raporun devam eden kısmında Mor Çatı’dan sığınak desteği alan kadınların şiddet deneyimlerini, kurduğumuz dayanışmanın kadınların ve çocukların şiddetten uzaklaşma, şiddetin etkilerine bakma ve güçlü yanlarını fark etme süreçlerini ne şekilde etkilediğini ortaya koymaya çalışacağız.

Kadınların Mor Çatı Sığınağına Başvurma Nedenleri ve Maruz Kaldıkları Şiddet Biçimleri

Her ilişkide aynı biçimde olmasa da şiddet içeren ilişkilerin önemli bir bölümünde, kadınları şiddet yaşantısının içinden çıkmalarını zorlaştıran bir döngü bulunur. Kadınların yaşadıkları şiddeti söze dökerek şiddet döngüsünün adını koymaları, şiddetten uzaklaşma yolunda atılan önemli adımlardan biri. "Açık kapı evresi" olarak kavramsallaştırılan evrede kadınlar şiddet ilişkisinden çıkmaya yönelik desteklere erişmeye çalışabilirler. İhtiyaç duydukları bilgi ve desteğe eriştiklerinde şiddetten uzaklaşmanın alternatiflerini üretmek, şiddete karşı güçlenmek ve şiddetsiz bir yaşamın alternatiflerini kurmak mümkün olabiliyor. Kadınlar çoğunlukla ilişkilerini değil, şiddeti sonlandırmak istiyorlar. Her kadının bir son noktası var ve bu nokta her kadın için farklı olabiliyor.

2023 yılında sığınak desteği alan 20 kadın, kocasından yaşadığı şiddet nedeniyle Mor Çatı'ya başvurdu. Her kadını sığınağa getiren neden birbirinden farklıydı ancak bu yılki deneyimlerimizde de çocuklarının şiddete maruz kalmasının kadınlar için belirleyici olabildiğini gözlemledik. 5 kadının sığınak kararı almasındaki son nokta, failin çocuklarına ya da başka çocuklara zarar verdiğine tanıklık etmek olduğu görüldü. 1 kadın, kocasının önceki evliliğinden olma çocuğuna şiddet uyguladığını görmesiyle çocuğuna ve kendisine güvenli alan sağlayabilmek için; 3 kadın, kocasının çocuklarına şiddet uyguladığı ya da kendisine uygulanan şiddete tanıklık etmelerinden ileri gelen etkileri gördüğü için; 1 kadın ise kocasının komşusunun çocuğuna istismarda bulunduğunu öğrendiğinde çocuklarını korumak için evden ayrılmaya karar verdiğini söyledi.

10 kadın babasından, 3 kadın erkek kardeşlerinden doğru yaşadığı şiddet nedeniyle Mor Çatı'ya başvurdu. Ailesinin şiddet yaşayan diğer üyelerinden ayrılarak bağımsız yaşam kurmaya çalışan kimi kadınların hedef koyma hallerinin çoğu kez şiddet yaşayan diğer aile üyeleri için bir alan açma üzerinden şekillenebildiğini gözlemledik.

1'i 2023 yılında, kalanı geçtiğimiz yıllarda Mor Çatı'dan sığınak desteği alan 5 kadın sığınak talebiyle bu yıl tekrar başvurdu. Kadınların yineleyen başvurularındaki ortak noktalardan biri, geçmiş sığınak deneyimlerinden de itibaren hedef koyma ve planlarını hayata geçirme konusunda daha hızlı davranabiliyor olmalarıydı. Yine Mor Çatı'dan destek alan 10 kadının geçmiş dönemlerde farklı sığınak deneyimlerinin olduğu ve Mor Çatı'dan sığınak desteği almak istemelerini devlet sığınaklarındaki olumsuz deneyimleri-

le ilişkilendirdikleri görüldü. Devlet sığınaklarında kadınları kısıtlayan ve bağımsız yaşam kurmalarını zorlaştıran kuralların yanı sıra kötü muamele, kötü fiziksel koşullar ve kadınlarla birebir sosyal çalışma yürütülmeysi gibi uygulamalar kadınların sığınaktaki güçlenme süreçlerine ket vuruyor ve kadınlar çocuklarıyla beraber şiddet uygulayana geri dönebiliyor. Örneğin geçtiğimiz aylarda ŞÖNİM sığınağında kalmış 1 kadın, “Bize hastaymışız gibi davranıyorlar.” sözleriyle çalışanların yaklaşımına dair hissettiği rahatsızlığı ifade etti. Benzer deneyimi olan bir başka kadın, sığınaktan ayrılıp eve dönüşünü “Çocuğumun hiçbir ihtiyacını karşılayamıyordum. Hastalığmdan ötürü erişmesi gereken bazı temel gıdalara ihtiyacı vardı. Bunları talep ettiğimde benimle alay eder gibi konuştular. En azından evde dışarı çıkabiliyordum diye düşünerek ayrıldım.” sözleriyle kendi deneyimini aktardı. ŞÖNİM’den kısa süreli destek alan bir kadın kaldığı sığınağı “açık cezaevi” olarak tanımlarken, başka bir kadın ise devlet sığınağına gidip tekrar şiddet ortamına dönmek zorunda kalmaktan endişelenerek Mor Çatı’ya başvurduğunu ifade etti. Bütün bu deneyimlerden de görüldüğü üzere kadınlarla derinlikli bir sosyal çalışmanın yürütülmeysi, kadından yana olmayan ve kadınların güçlenmesini odağına almayan yaklaşımlar kadınların şiddetten uzaklaşarak bağımsız bir yaşam kurmalarının önünde engel teşkil ediyor.

Kadınların Deneyimleri

Raporun bu bölümünde 2023 yılında sığınakta kalan ve yukarıda yaşadıkları şiddet biçimlerine değindiğimiz kadınların ve çocukların deneyimlerine odaklanacağız. Sığınakta kalan kadınlar ve çocuklarıyla yürütölen sosyal çalışma, Mor Çatı’ya başvurma nedenleri olan şiddetin yanında maruz kaldıkları diğer şiddet biçimlerine dair ayrıntılı bilgi edinmemize olanak tanıyor. Önceki senelerde olduğu gibi, kadınlarla sığınağına geldiklerinde yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda birçok kadının yukarıda sayılan sebeplerle sığınağına kabul edilseler de başka kişilerden de çeşitli şiddet biçimlerine maruz kaldıkları anlaşıldı. Örneğin 2023 yılında sığınakta kalan kadınlardan 4’ü çocukken cinsel istismara, neredeyse tamamı kendi aileleri ya da akrabaları, kocanın ailesi ya da akrabaları tarafından fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddete maruz bırakıldığını paylaştı.

Fiziksel Şiddet

2023 yılında Mor Çatı’dan sığınak desteğı alan kadınlarla yapılan görüşmelerde, 30 kadının fiziksel şiddete maruz kaldığı; 17 kadının kocaları/partnerleri tarafından, 11 kadının babaları ya da ailedeki diğer erkekler tarafından, 2 kadının ise kocalarının aileleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıkları öğrenilmiştir.

Erkeklerin uyguladığı fiziksel şiddetin kadınların üzerinde ciddi ve kalıcı fiziksel ve ruhsal sonuçları olduğu görüldü. Sığınakta yapılan haftalık görüşmelerde bir kadın, “Geçen gün otobüste birinin eli havaya kalkınca direkt başımı ellerimin arasına alarak korudum, refleks olarak. Eşim bana vururken de hep başımı korurdum bir şey olmasın diye. Sırtım, omuzlarım morarırdı ondan. Çok korktum, çok utandım sonrasında da. Otobüsteki diğer kadınlar anladı sanki başımı korumamdan şiddete maruz kaldığımı. Bir kadın kalktı yer verdi hatta bana.” ifadeleriyle maruz kaldığı şiddetin etkilerini paylaştı.

Erkekler dayanın yanı sıra saç çekme, tokat ve yumruk atma, kemerle vurma, kemerle boğazını sıkma, saçından sürükleme, merdivenlerden aşağı itme, saç kesme, vücuda cisimle vurma, eşya fırlatma, boğmaya çalışma/boğazını sıkma, yastıkla boğmaya çalışma, üzerine yürüme, bıçak çekme, bıçaklama, diline bıçak dayama, kollarını sıkma, yüzüne vurma, yakmakla ve öldürmekle tehdit etme, silahla tehdit etme, alıkoyma, psikolojik ve psikiyatrik desteğe erişimini engelleme, bacağını bıçakla kesme ve izole etme gibi yöntemlerle kadınlara şiddet uyguladılar.

Kadınlar şiddet uygulayan erkekler tarafından sık sık ölümle ya da ailelerine zarar vermekle tehdit edildiklerini, bazen bu tehdidin silah, bıçak ya da sopa gibi araçlarla gerçekleştiğini ve en çok da kadınların ayrılacaklarını, çocuklarını yanlarına almak istediklerini ya da boşanacaklarını ifade ettiklerinde bu tehditlerin arttığını anlattılar. 1 kadın, başörtüsünü çıkardığında kocasının “Sen biri için açıldın!” diyerek kendisini diri diri mezara gömmekle tehdit ettiğini; 1 kadın, boşanmaya karar verdiğinde maruz kaldığı fiziksel şiddetin dozunun arttığını, kocasının boğazını sıkıldığını, diline bıçak dayadığını, bacağını bıçakla kestiğini ve öldürmeye teşebbüs ettiğini paylaştı. 1 kadın, kocasının evden çıkmasını engellediğini, çocukla beraber çıkamaması için çocuğun kimlik kartını aldığını belirtti.

Kocasından burun kırıkdağı ve kaburgası kırıldığı için 2 kere ameliyat olması gereken bir kadın devamında maruz kaldığı şiddeti “O olaydan sonra ben susmamaya başladım. Ben susmadıkça da o beni dövemedi. Sonrası hep psikolojik şiddete döndü.” ifadesiyle paylaştı.

1 kadın, kendisine telefon hattı aldığı için erkek kardeşlerinin üzerine yürüdüğünü belirtti. 1 trans kadın, cinsiyet kimliğinin ailesi tarafından öğrenilmesinin ardından babasının saatlerce dövdüğünü; diğer bir trans kadın babasının kendisini makyajlı gördükten sonra boğazını sıkıp öldürmeye teşebbüs ettiğini paylaştı.

Hamilelik döneminde de kadınlara yönelik fiziksel şiddetin devam ettiği, hamilelik sırasında yetersiz beslendikleri, anne ve bebek sağlığı için gerekli düzenli sağlık kontrollerine gitmelerinin engellendiği, hamilelik sırasında zor fiziksel koşullarda çalışmak zorunda kaldıkları ve doğum sırasında yalnız kaldıkları öğrenildi. 1 kadın hamileliğinin 9. ayında kocası tarafından karnının tekmelendiğini belirtti. 1 kadın, hamileyken maruz kaldığı şiddet nedeniyle düşük yaptığını paylaştı. 1 kadın hamileyken kocasının “Sen ve karnındaki ölün!” ifadeleriyle kendisini yastıkla boğmaya çalıştığını ve sandalye ile vurduğunu ifade etti. 1 kadın hamileyken evden kovulduğunu ve sokakta kaldığını paylaştı. 2023 yılında yine çocukların da kadınların maruz kaldığı şiddetten olumsuz etkilendikleri görüldü. 1 kadın maruz kaldığı şiddetin ardından bedeninde oluşan morlukları çocuğunun öperek iyileştirmeye çalıştığını paylaştı.

Ekonomik, kişisel veya toplumsal nedenlerden ötürü tekrar eve döndüklerinde, şiddet uygulayanın şiddetini arttırdığı kadınlar tarafından paylaşıldı. Özellikle kolluk kuvvetlerine başvuran ya da sığınak başvurusu yaptıktan sonra tekrar eve geri dönen kadınlar hakaret, iftira ve suçlama gibi psikolojik şiddetin yanı sıra, ağır darp biçimlerine de maruz kalıyorlar. Şiddetten uzaklaşmak için ailesinden destek alma yönünde yol izleyen kadınlar, ailelerinin yanına gittiklerinde de şiddet yaşayabiliyorlar. 1 kadın, kocasının şiddetinden uzaklaşıp ailesinin yanına döndüğünde psikolojik, ekonomik ve fiziksel şiddet yaşadığını; 1 kadın, kocasının şiddetinden kaçıp ailesinden destek almak istediğinde ailesinin toplum baskısını öne sürerek kocasına dönmeye zorladığını; sığınaktan ayrılıp kocasına geri dönen 1 kadın, kocasının kendisini devlete sığınmış olmakla suçladığını paylaştı.

Cinsel Şiddet ve Evlilik İçi Tecavüz

2023 yılında Mor Çatı'dan sığınak desteği alan birçok kadının tecavüz, çocuklara şiddet uygulama tehdidiyle cinsel birlikteliğe zorlama, güç kullanarak anal birlikteliğe zorlama, korunmayarak zorla hamile bırakma, cinsel ilişkiye zorlama, habersiz cinsel içerikli fotoğraflarını çekme ve paylaşma, reddedildiği durumlarda tehdit etme, grup sekse zorlama, istenmeyen gebeliği sonlandırmasına engel olma, cinsel birlikteliği reddetme ve kadının bedenini aşağılama suretiyle cinsel şiddet yaşadığı görüldü.

12 kadın partnerleri/kocaları tarafında cinsel ilişkiye zorlandıklarını; 1 kadın, kocasının kemerle vurduğunu ve ardından tecavüz ettiğini; 1 kadın kocasının kendisini grup sekse zorladığını; 6 kadın, kocasının tecavüzü üzerine hamile kaldığını; 2 kadın, kocasının doğum kontrol yöntemlerini kullanma-

sına izin vermediğini; 2 kadın, küçük çocuğunun yanında kocasının cinsel şiddetine maruz kaldığını aktardı. 1 kadın, partnerinin ilişkilerini ailesine söylemekle tehdit ederek cinsel ilişkiye zorladığını, karşı koyduğunda ve ilişkiyi sonlandırmak istediğinde ise ısrarlı takip uygulayarak hem kendisini hem ailesini tehdit ettiğini paylaştı. 1 kadın, kocasının “Benim karımsın!” diyerek kendisini cinsel ilişkiye zorladığını; 1 kadın, kocası ve kocasının ailesi tarafından gebe kalması için zorlandığını, tıbben bir gereklilik olmamasına rağmen gebe kalması için hormon tedavisine zorlandığını, tecavüz sonrası hamile kaldığı gebeliğinde bebek gelişmediği için kürtaj olduğunda kocasının hamile kaldığına inanmadığını ve yalan söylemekle itham ettiğini ifade etti.

1 kadın, kalabileceği güvenli bir yer ararken barınmak için kaldığı yerdeki erkek tarafından cinsel ilişkiye zorlandığını, sürekli tetikte olmaktan uyu-yamadığını paylaştı. 1 kadın, cinsel ilişki sırasında fiziksel şiddet gördüğünü “Cinsel ilişkide hayvanmışım gibi davranıyordum.” sözleriyle ifade etti. 1 kadın, partnerinden fiziksel şiddete maruz kalmaya başladıktan sonra cinsel ilişkiyi reddetmeye başladığında partnerinin tecavüz ettiğini, gebe kaldığında partnerinin zoruyla kürtaj yaptırdığını, ikinci gebeliğinde ise partnerinin kürtaj hapı almak için kendisinden para alarak kayıplara karıştığını ifade etti.

Göçmen bir kadın, kocasının kendisine tecavüz ettiğini ve doğum kontrol yöntemlerine erişimini engelleyerek cinsel şiddet uyguladığını, zorla gebe bıraktığını, bu şekilde kendisine ve eve bağımlı kıldığını ifade etti. 1 kadın, sosyal medyadan tanıştığı bir erkek tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını, tecavüz sonucu hamile kaldığını ise gebeliğin 6. ayında öğrendiğini paylaştı.

6 kadın, çocukluk çağında da cinsel istismar yaşadığını paylaştı. Çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan kadınların, çoğunlukla ilk görüşme yerine devam eden görüşmelerde bu deneyimi paylaşmaya hazır hissettikleri görüldü. Bu durum sığınakta düzenli görüşmelerin önemine işaret ederken, bu görüşmelerin kadınların ihtiyaçlarını bütüncül olarak anlamayı ve dayanışma kurmayı mümkün kıldığı görülmektedir.

8 kadın, ailesi tarafından erken yaşta ya da zorla evlendirilmiş olduğunu paylaştı. Ailesi tarafından erken yaşta evlenmeye zorlanan kadınların çocuk yaşta nişanlandırıldığı kimi durumlarda, resmi nikah için reşit olmalarının beklendiği yönünde deneyimlerini aktardılar.

Yapılan derinlemesine görüşmelerde kadınların cinsel ilişkiyi istemedikleri halde görev haline getirebildikleri, kimi zaman kendisinin veya kocasının ailesindeki kadınların bu görevi yerine getirmesi gerektiğine dair ikna çaba-

ları olduğu gözlemlendi. Kadınları gebeliği önleyici yöntemlere erişimlerinin erkekler tarafından kısıtlandığını, özellikle göçmen kadınların bu araçlara erişimlerinin neredeyse tamamen engellendiği gözlemlendi.

Psikolojik ve Dijital Şiddet

Bir diğer şiddet biçimi olarak erkeklerin kadınların özgüvenini kırmaya, kadınları kontrol etmeye, korkmuş ve çaresiz hissettirmeye yönelik olarak psikolojik şiddet uyguladıkları görüldü. 2023 yılında Mor Çatı'dan sığınak desteği almış kadınların tümü, kocalarından, partnerlerinden ya da akrabalarından psikolojik şiddet yaşadıklarını ifade etti.

Kadınların deneyimlerinden erkeklerin bağırma, hakaret etme, iftira atma, küfretme, ayrımcılık, şüphecilik, alınan tedbir kararlarına rağmen devam eden ısrarlı takip, çocuğunu kaçırma, çocuğunu okula göndermeme, telefonunu alma, evden atma, kadına akıl ve ruh sağlığında bir sorun varmış gibi hissettirme, psikolojik/psikiyatrik destek aldığı için kötü bir anne olmakla suçlama, baskı uygulama, habersiz resim ve video kaydı yapma ve yayınlama, mail ve e-devlet şifrelerine el koyma, telefonunu kontrol etme gibi biçimlerde psikolojik ve dijital şiddet uyguladıkları görüldü. 1 kadın, kocasının e-nabız üzerinden psikiyatri ilacı kullandığını görüp "Sen deliymişsin." ile başlayan söylemlerde bulunduğunu ve evden dışarı çıkmasını engellediğini paylaştı. Başka bir kadın, geçmişteki intihar girişimini gerekçe göstererek kocasının "Sen delisin, sana çocuğun velayeti verilmez zaten" dediğini aktardı. Başka bir kadın, annesinin psikiyatrik destek aldığını öğrenen kocasının "Annen deli, sen de delisin" gibi söylemler ile psikolojik şiddet uyguladığını ifade etti.

Kadınlar özellikle cinsiyetçi küfür ve hakaretlerle bedenlerinin ve cinselliklerinin aşağılandığını paylaştılar. Cinsiyetçi iş bölümüne uymadıklarında ya da erkeklerin istediği gibi gerçekleştirilmediğinde kötü bir anne ve kötü bir eş olduklarına dair alay, küçük düşürme, aşağılama ve hakaret kadınların anlatılarında sık sık yer aldı. Ayrıca kadınlar ayrılmak istedikleri erkekler tarafından kendilerine, ailelerine ve çocuklarına zarar vermekle tehdit edildiklerini sıklıkla dile getirdi. İşitme kaybı olan bir kadın, kocasının kendisine sıklıkla "sağır" diye bağırıldığını ve hakaret ettiğini, ancak tedavi için hastaneye gitmesine izin vermediğini, hastaneye ancak sığınakta kaldığı süreçte sosyal çalışmacısının yönlendirmesiyle gittiğini paylaştı. 1 kadın, partnerinin kendisini cezalandırma amacıyla sevdiği kitapları parçaladığını belirtti.

1 kadın, kardeşleriyle dahi görüşmesinin engellendiğini, kocasının başörtüsü kullanmaya zorladığını, polis eşliğinde sığınağa götürüldüğünde eşlik eden polisin bekar olup olmadığını anlamak için polisi evine kadar takip ettiğini anlattı.

Ailelerinden yaşadıkları şiddet sebebiyle Mor Çatı'ya başvuran genç kadınların da babaları ve erkek kardeşleri tarafından sıklıkla psikolojik şiddete maruz bırakıldıkları anlaşıldı. Genç kadınların aileleri tarafından zorla evlendirmeye çalışma, çalıştırarak gelirine/birikimine el koyma, eğitim hakkından mahrum bırakma, zorla başını örttürme, fiziksel şiddetle ve ölümlle tehdit etme, hakaret etme, cinsiyet kimliğinden ya da cinsel yöneliminden dolayı izole etme, odaya kilitleme, telefonuna el koyma gibi psikolojik şiddet türlerine maruz bırakıldıkları anlaşıldı. 1 kadın, aile üyelerinin fikirlerine karşı çıkıp kendi sözünü söylediği ve feminist olduğu için erkek kardeşlerinin psikolojik şiddetine maruz kaldığını; ailesinin istediği şekilde davranıp "makbul kız kardeş" olduğunda ise sorun yaşanmadığını ifade etti.

Evliliklerinde şiddet yaşayan kadınlar şiddet ortamından uzaklaşmak istediklerinde aileleri tarafından da desteklenmeyerek ciddi bir psikolojik şiddet yaşamaktadır. Şiddetten uzaklaşma planı yaptığı süreçte ailesinden destek isteyen 1 kadın, ailesinin istemediği bir evlilik yaptığı için ailesinin kendisini evlerine kabul etmediğini aktardı. Ayrıca, eski partnerinin babasına sevgili olduklarını söylediğinde babasının kendisini fail ile evlendirmek istediğini ve eve kilitletiğini paylaştı. Boşandıktan bir süre sonra ailesinin evine dönen bir kadın, ailesinin "Dulsun artık." diyerek 3 gün eve kilitletiğini; 1 kadın, evden ayrıldıktan sonra kocasının ailesinin "Başka kocaya kaçtı." dediğini paylaştı. 1 kadın, ailesinin boşanırsa aileyi rezil edeceğini söylediğini, 80 yaşında bir erkekle evlendirilmekle tehdit edildiğini aktardı.

1 kadın, boşanmak istediğinde babasının "Gelinliğine çıktın, kefenine dönersin." dediğini ve babası ile kocasının şiddetini kıyasladığını şu sözlerle ifade etti: "Zamanla babamın uyguladığı şiddetin kocamınkinden ne kadar daha şiddetli olduğunu hatırladım ve bir teraziye koydum. Koca evinde en azından işinin bitmesini bekliyorum (cinselliği kastederek), arada garip garip hareketler yapıp dalga geçiyor benimle ama babam gibi eziyet etmiyor hem paradan da mahrum bırakmıyor diye dönmeye ikna oldum."

Sığınaktan ayrılıp kök ailesinin evine giden 1 kadın, ailesinin evinde her hareketinin ve davranışının kısıtlandığını, dışarı çıkmadan önce kıyafetlerinin kontrol edildiğini, uygun bulunmazsa dışarı çıkmadığını, çalışmasına ve ayrı eve çıkmasına izin verilmediğini, ailesinin kocasıyla barıştırmaya çalıştığını belirterek yeniden sığınağa geldi.

1 kadın, partnerinden gördüğü şiddeti kuran kursunda anlatıp destek istediğinde "Ailene söylemelisin." yanıtını aldığı çok üzülüp çok yalnız hissettiğini, "Sadece kalacak yer için gitseydim kimse bir şey sormadan kabul edecekti, anlatınca reddettiler." ifadeleriyle paylaştı.

Sosyal İzolasyon

Erkeklerin kadın ve çocukların evden dışarı çıkmasını ve başka kişilerle iletişim kurmasını engelleyerek kadınlara sistematik bir izolasyon uyguladıkları görüldü. 19 kadın bu anlamda aileleri ya da kocaları ya da birlikte oldukları kişi tarafından sosyal anlamda ciddi şekilde kısıtlandıklarını, ev hapsi, telefonlarına el konulması, tek başına dışarı çıkmasına izin verilmemesi, kimlik ve pasaportlarına el koyma/yırtma, internet erişimini uzaktan kontrol etme ya da engelleme, komşularıyla ve yakınlarıyla ilişkisinin zayıflatılarak yalnızlaştırma şeklinde sosyal izolasyona maruz kaldıklarını paylaştılar. 1 kadın, okuma yazmayı evlendikten sonra öğrendiği için kocasının “seni ben okuttum” diyerek bunu başına kaktığını; kocasının ve kocasının ailesini kendisi hep dışarda bıraktığını, gittikleri yerlere götürülmediğini ve kayınvalidesinin “Benim gelinim kısır.” dediğini ifade etti.

Annesi ve kardeşleriyle birlikte babasının şiddetine maruz kalan 1 kadın, hiçbir yerden bilgi alamamaları için babasının kendilerini eve kapattığını “Evde hapis hayatı yaşıyorduk.” ifadesiyle paylaştı. 1 kadın, kocasının evlerinin önünden pencerelerine bakıp kendisini izlediği için komşuya dahi gidemediğini; başka bir kadın pencereden bakmasına, kapının önüne çöp çıkarmasına dahi kocasının engel olduğunu ifade etti.

Göçmen bir kadın, 8 yıldır Türkiye’de yaşamasına rağmen kocası dışarı çıkmasını engellediği için hiç Türkçe öğrenemediğini paylaştı. Diğer bir kadın, gebelik süresince hastanede kendi dilinde sağlık hizmeti almasının kocası tarafından engellendiğini ifade etti. Türkiyeli bir erkekle evli olan bir kadın, kocasının bebeğini elinden alarak kendisini sınır dışı ettirmekle tehdit ettiğini ifade etti

1 kadın, 17 yaşındayken trans kimliği nedeniyle eve kilitlendiğini, ailesinin “Erkek işi yap!” diyerek ağır işlerde çalıştırdığını paylaştı.

Dijital Şiddet

Birçok kadının dile getirdiği bir diğer şiddet türü ise dijital şiddet oldu. Kadınlar sosyal medya hesaplarının partnerleri veya kocaları tarafından denetlendiğini ve kullanımının yasaklandığını, e-posta hesaplarının kontrol edilerek kendilerinin yerine yazışmalar yapıldığını, e-devlet, e-nabız ve banka hesap işlemleri için kullanılan şifrelere eriştiklerini, ailelerine mesaj atmakla tehdit edildiklerini veya mesaj attıklarını, özellikle ayrılacaklarını bildirdiklerinde mesajlarla tehdit edildiklerini ve cezalandırma amacıyla telefonlarının elinden alındığını paylaştılar.

1 kadın, boşanma davası devam ederken sosyal medya hesabının kocası tarafından ele geçirilerek özel mesajlaşmalarını mahkemeye sunduğunu paylaştı. 1 kadın, dijital kanallardan engellediği kocasının sahte hesaplar açarak kendisine mesajlar attığını; hiçbir kanal bulamadığında banka hesabına 1 TL göndererek açıklama bölümüne yazarak ulaşmaya çalıştığını ifade etti. Babasından şiddet gören 1 kadın, babasının sürekli kendisini takip etmeye çalıştığını, telefon rehberindeki tüm numaraları aradığını ve bu yolla baskı kurmaya çalıştığını paylaştı. 1 kadın, kocasının tanıştıkları tarihten itibaren tüm mesajlaşmalarını daha sonra kullanabilmek için arşivlediğini evliliklerinin ilerleyen yıllarında fark ettiğini ifade etti.

Boşanma/Ayrılma

Kadınlar maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşmak için adım attıklarında birçok farklı riskle karşı karşıya kalıyorlar. Tam da bu risklerden kaynaklı olarak ayrılık, kadınlar ve çocuklar için ilişkinin en tehlikeli dönemi. 2023 yılında da erkeklerin boşanma/ayrılma sürecinde olduklarında kadınlara birçok şekilde şiddet uyguladığı görüldü. Özellikle çocukların velayeti konusunda erkeklerin kadınları ve çocukları psikolojik ve ekonomik şiddete maruz bıraktıkları gözlemlendi. Evlilik boyunca çocukların bakımı, duygusal ve fiziksel ihtiyaçları anlamında hiçbir sorumluluk almayan erkeklerin yalnızca kadınları yıldırarak, onların üzerinde baskı kurmak ve kontrol ilişkisini sürdürmek için ısrarla çocuklarının velayetlerini istediği görüldü. Bu da boşanma davalarının çekişmeli devam etmesine ve çok uzun sürmesine neden oldu. Kadınların, uzayan boşanma davalarını şiddetten uzakta bağımsız bir yaşam kurmanın önünde engel olarak gördükleri ve psikolojik olarak yıprandığı gözlemlendi.

Yabancı uyruklu 1 kadın, ülkesine geri dönme çabalarına her defasında kocasının engel olduğunu, kendi ülkesinde olmadığı için ortak çocuklarının velayetini alamayacağını söyleyerek her tartışmalarında avukatını aramakla tehdit ettiğini belirtti. 1 kadın, boşanma davası sürerken kocasının küçük çocuklarını kaçırdığını, geçmişte evden ayrılmaya karar verdiğinde de çocuğu birden fazla kez kaçırdığını ve kaçırmakla tehdit ettiğini ifade etti.

Kadınlar sığınaklarda kalırken de şiddet uygulayan kişilerin ısrarlı takibine maruz kalmaları nedeniyle sürekli yer ya da şehir değiştirmek durumuna kaldıklarını paylaştılar.

Çocuk Görüşü

Boşanma davaları devam ederken veya boşanma gerçekleşikten sonra, ortak çocukların geçici/tam velayetlerinin annelerine verildiği durumlar-

da, mahkeme tarafından babayla çocuk arasındaki ilişki planlansa da, bu planlamanın güvenli şekilde uygulanmasına ilişkin yönlendirmelerin sınırlı olduğu görüldü. 1 kadın, ortak çocuklarını kocasıyla görüşürdüktan hemen sonra kocasının psikolojik baskısına ve ısrarlı takibine maruz kaldı.

Çocuklarının geçici velayeti kocasında olan 1 kadının mahkeme tarafından planlanan çocuk görüşmeleri için Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü aracılığıyla çocuk teslim merkezlerinden randevu alarak bu merkezleri güvenli ve etkili şekilde kullanabildiği görüldü.

Ekonomik Şiddet

Geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi 2023 yılında da erkeklerin kadınların ekonomik kaynak oluşturma ve kullanma özgürlüğünü kısıtladığı birçok örnekle karşılaştık. 18 kadın, şiddet uygulayan erkekler tarafından çalışmasının engellendiğinden, eve çok az para bırakarak kadının evin giderlerini, yemek masraflarını ve çocukların ihtiyaçlarını karşılaması beklendiğinden, çalıştığı durumda maaşına el konulduğundan, birikim yapmasının engellendiğinden, varsa birikimine el konulduğundan, çocukların ihtiyaçlarına dair sorumluluk alınmadığından, banka kartlarına el konulduğundan ve kredi çekmeye zorlandığından söz etti.

Erkeklerin aylık gelirleri yüksek olsa dahi evin ve ortak çocukların ihtiyaçları için sistematik olarak çok düşük miktarlarda harcama yaptıkları görüldü. 1 kadın, kendisine ait olan evin kocası tarafından satıldığını, kocasının banka hesabındaki paraya ve altına el koyduğunu ve bu yolla boşanmasının önünde engel oluşturduğunu "Sırf ona mecbur kalayım diye yapıyor." sözleriyle paylaştı. 1 kadın, evlendikten sonra kendisine takılan altınları ortak banka hesaplarına koyduklarını, kocasının bu parayla araba aldığını ve arabayı kayınvalidesinin üzerine aldığını paylaştı. 1 kadın, evlenmeden önce çalışarak kazandığı birikime ve düğünde takılan altınlara kocasının el koyduğunu, kendisine ait hiçbir birikimi kalmadığını ifade etti. 2 göçmen kadın, partnerleri/kocalarının borç isteyerek kendilerini dolandırdıklarını ifade ettiler.

1 kadın, kendisine şiddet uygulayan partneri ile aynı işyerinde çalıştığı için işi bırakmak zorunda kaldığını, 3 kadın ise kocasının işyerine gelip huzursuzluk yaratarak işten çıkarılmasına neden olduğunu belirtti.

2 kadın, babası tarafından üniversiteye gitmesinin kısıtlandığını, 3 kadın çocuk yaşta çalıştırılarak okula hiç gönderilmediğini paylaştılar.

Kadınlar açlık derecesinde yoksullaştırıldıklarını, en son evde yiyecek hiçbir

şey kalmadığında sığınağa gelmek zorunda kaldıklarını paylaştılar. 1 kadın, kayınvalidesi ile yaşadığı evde mutfağın kapısının kilitli tutulduğunu ve yemek yemesinin engellendiğini paylaştı.

Ayrıca, kadınların büyük bölümü erkeklerin şiddet uyguladıktan sonra kendilerini evden kovduklarını ya da kovmakla tehdit edildiklerini paylaştı. 1 kadın, kocasının kendisini kovmasına rağmen çocukları bırakamaz diye düşündüğünü, kocasının bir süredir hazırlık yaptığını ve nafaka vermeyeceğini söyleyerek sigortasız çalıştığını, boşanma davası açtığında da tüm mal varlığını başkasının üzerine yaptırdığını paylaştı.

Bebek, Çocuk ve Ergenlere Yönelik Erkek Şiddeti

Kadınların şiddete maruz kaldığı ortamlarda çocukların fiziksel, duygusal, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma ihtimali erkek şiddetinin olmadığı ortamlardan çok daha fazladır. Çocuklar, kadınların yaşadığı şiddete tanıklık etmek ya da doğrudan şiddete maruz kalmak suretiyle şiddet yaşayabilirler. Bu yıl da çocuklara uygulanan şiddetin henüz anne karnındayken başladığı birçok örnekle karşılaştık. Bir kadın hamileyken kocasının uyguladığı fiziksel şiddet nedeniyle düşük yaptığını paylaştı. Hamilelik döneminde sağlık hizmetlerine erişimin engellenmesi, itirme, vurma, yumruklama yoluyla fiziksel şiddet uygulamak, gıdaya erişimi engellemek karşılaştığımız örneklerden birkaçı. Gebeliğinde maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik şiddetin devamında doğum sonrasında çocuğuyla birlikte aylarca izole edilen bir kadının çocuğunda şiddet nedeniyle gelişim geriliği gözlemlendi. Çocuk aldığı destek ve yönlendirmelerle gelişimsel duraksamasını çalışabileceği güvenli alanlara erişebildi. Ancak şiddetin çocukların fiziksel, ruhsal, zihinsel gelişimlerini çeşitli biçimlerde (geç konuşma, geç yürüme vb.) etkilediği ve sekteye uğrattığı türden birçok örnekle karşılaştık. Bir başka çocuğun şiddete maruz kalması ve tanıklık etmesi sebebiyle gelişim geriliği yaşadığı, annesiyle birlikte sığınakta kaldıkları süreçte şiddet ortamından uzaklaşıp güvende hissettikçe gelişimsel sürecindeki aksaklıkların ortadan kalktığı, iştahının açıldığı, yürümeye başladığı ve ruhsal gelişiminin olumlu yönde ilerlediği gözlemlendi. Tanıklıklarımızın da gösterdiği gibi çocukların hem fiziksel hem ruhsal gelişimleri için şiddetsiz, güvenli alanlarda bulunmaları çok önemli.

Pek çok anne yaşadığı şiddeti çocuğundan gizleyebildiğini düşünse de, çocukların büyük bir kısmının annelerinin yaşadığı şiddetin farkında olduğunu gözlemledik. Örneğin, sığınak desteği alan bir kadın şiddet yaşadıkten sonra 3 yaşındaki çocuğunun izleri öperek annesini teselli etmeye çalıştığını ifade etti. Aynı kadının çocuğunun, annesi topuklu bot giydiğinde “Anne babam ge-

lirse sen o ayakkabılarla dayaktan hızlı kaçabilecek misin?” dediği öğrenildi. Erkeklerin uyguladığı şiddet, çocukların annelerinin zarar göreceğine dair korku geliştirmelerine, annelerinden ayrı kalmaktan endişe duymalarına sebep olmaktadır. Bu nedenle sığınağa gelen birçok çocuğun annelerinden ayrılmakta güçlük çekebildiğini gözlemledik.

Çocuklar, ergenler ve anneleriyle yapılan bireysel görüşmelerde çocukların maruz bırakıldığı birçok farklı şiddet biçimi öğrenildi:

- 6 çocuğun evlilik içi tecavüz sonucu dünyaya geldiği,
- Sığınakta kalan tüm çocukların babasının annesine uyguladığı fiziksel ve psikolojik şiddete doğrudan ya da dolaylı olarak (şiddet yaşandığı sırada odalarına gönderildikleri ancak yaşananları duymaları gibi) tanık olduğu,
- 7, 9 ve 11 yaşlarındaki üç çocuğun babaları tarafından dövülerek fiziksel şiddete maruz kaldıkları,
- 1.5 yaşında bir çocuğun annesinin yaşadığı şiddete tanıklık ettiği ve annesiyle birlikte izole edilerek psikolojik şiddete maruz kaldığı,
- 4 yaşındaki bir çocuğun annesinin yaşadığı fiziksel ve psikolojik şiddete tanıklık ettiği; babasının çocuğu 3 defa kaçırdığı ve “Annen başka çocukları seviyor.” gibi söylemlerle çocuğu manipüle etmeye çalıştığı,
- 3 yaşındaki bir çocuğun, annesinin maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik şiddete tanıklık ettiği, babasının özellikle çocuğun karşısında şiddet uyguladığı ve aynı zamanda çocuğun babası tarafından duvara çarpılarak dövüldüğü;
- 3 yaşındaki üç çocuğun, annesinin yaşadığı şiddete tanıklık ettiği ve babaları tarafından duygusal ve fiziksel ihmale maruz kaldıkları;
- 9 ve 11 yaşlarındaki iki çocuğun, babaları tarafından duygusal ihtiyaçları karşılanmayarak psikolojik ihmale maruz kaldıkları,
- 14 yaşındaki bir çocuğun, erken yaşlardan itibaren babasından fiziksel ve psikolojik şiddet gördüğü ve annesinin yaşadığı fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete tanıklık ettiği; son olarak babasının kendisini boğmaya çalıştığı,
- 4 yaşında bir çocuğun, annesinin yaşadığı fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete çok kez tanıklık ettiği; babasının psikolojik ve kemerle dövmek, başını duvara çarpmak suretiyle fiziksel şiddetine maruz kaldığı,

- Bebekliğinden itibaren babası tarafından ihmal ve istismara maruz kalan, aynı zamanda babasının annesine yönelik şiddetine tanıklık eden 14 yaşındaki bir çocuğun, sığınağa gelmeden önce uzun zamandır yastığının altında bıçakla uyuduğu,
- 9 ve 14 yaşındaki iki çocuğun babasının psikolojik şiddetine maruz kaldığı ve 14 yaşındaki çocuğun babasının çay demlerken kaynar suyu çocuğun eline dökerek çocuğun yaralanmasına sebep olduğu öğrenildi.

Kadınlar ve çocuklar, erkeklerin uyguladığı şiddetin etkileriyle yaşamlarında birçok farklı şekilde karşılaşabiliyorlar. Çocuklarına karşı aşırı koruyucu olmak, suçlayıcı olmak ya da suçluluk duygusu üzerinden çocuğuyla ilişkisini şekillendirmek söz konusu etkilerden birkaçı. Bu etkilerin çocukların yaşamında da birebir karşılığı olduğu deneyimlerle karşılaştık. Örneğin, failin çocuklarını kaçırmamasından endişelenen bir kadın, çocuklarını herhangi bir riskle karşı karşıya bırakmamak ve korunaklı bir alanda kalabilmeleri için okula göndermekten endişelendiğini paylaştı. Bu süreçte çocuklar okula gitmeye devam etseler de, annelerinin kaygılarından nasıl etkilendiklerini ve bu kaygıları nasıl üstlenebildiklerini görüldü. Çocukla yapılan bir görüşmede çocuğun bu duruma referansla “Bir boşansaydık...” demesi bu endişenin ve gelecek planlarının çocuklar tarafından çeşitli biçimlerde üstlenilebildiğini gösteriyor. Diğer yandan, erkeklerin kadınları sıklıkla annelikleri üzerinden yargıladığı örneklerle karşılaştık. 1 kadın, kocasının kendisini kötü anne olmakla suçlayıp bununla ilgili kendisine sürekli hakaret ettiğinden; 1 kadın ise kocasının bebek tokken emzirmek, duşa ihtiyacı yokken duş aldırarak gibi olmayan şeyler beklediğinden ve bunları yapmadığında kendisini iyi anne olmamakla suçladığından söz etti. Kadınlar bu suçlamaların kendilerini daha kaygılı hale getirdiğini, dolayısıyla çocuklarıyla kurdukları ilişkiyi etkilediğini paylaştılar.

Erkeklerin çocukları üzerinden kadınlara psikolojik şiddet uyguladığı durumlarla da sıklıkla karşılaştık. Kocasından yaşadığı fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet nedeniyle Mor Çatı'ya başvuran 1 kadın, çocuklarını babalarıyla telefonda görüştüğü durumlarda şiddet uygulayanın çocukları üzerinden kendisini manipüle etmeye çalıştığını, çocuklarına “Ben artık başka çocukları seveceğim. Sizi sevemeyeceğim” gibi sözler söyleyerek annelerine karşı olumsuz duygular beslemeye teşvik ettiğini paylaştı. Benzer şekilde kocasından yaşadığı psikolojik ve fiziksel şiddet nedeniyle iki çocuğuyla birlikte Mor Çatı'dan destek alan bir kadının çocukları, sığınağa gelişlerinin ertesinde babalarının kendileriyle diyalogu kestiğini ifade ettiler.

Çocuklarla yapılan bireysel görüşmeler ve ev toplantılarında dikkat çeken bir diğer durum da özellikle farklı sığınak deneyimi olan çocukların getirdiği deneyimler oldu. Genel olarak çocuklar Mor Çatı'daki sığınak kurallarını mantıklı ve anlamlı bulduklarından; bir çocuk kaldığı diğer sığınaklarda her şeyin yasak olduğundan ve televizyonda 1-2 kanal çektiği için vakit geçirecek bir şey bulamadığından söz etti. Farklı sığınaklardaki deneyimlerini kıyaslayarak şu an kaldıkları sığınakta ihtiyaçlarını ortaya koydular.

Sığınakta Kalan Kadın ve Çocuklara Sağlanan Destekler

Sığınakta kalan kadın, çocuk ve ergenlere, bireysel ve grup çalışmalarıyla farklı destekler verildi. Sığınakta kalan her kadın, ergen ve çocuk düzenli olarak sosyal çalışmacısı ile görüşmeler gerçekleştirdi. Bu görüşmelerde kadınlar, şiddetin dinamik ve mekanizmalarını fark edebilmek için bir alan buldu. 1 kadın, sığınakta yürütülen sosyal çalışmada şiddet dinamiklerini ve şiddet mekanizmasını nasıl fark edip bununla başa çıktığını şöyle ifade etti; "Ben burada (sığınakta) yaşadığım ilişkilerde şiddete nasıl dur diyeceğimi öğrendim, artık erkeklerin o şiddeti (fiziksel) uygulamadan önce verdikleri sinyalleri, sevgimden yapıyorum diye bahane ettikleri kısıtlamaları çok erkenden görebiliyorum ve ilişkilerimi sonlandırabiliyorum."

Sığınakta gündelik yaşamın akışını planlamak ve birlikte yaşamı güçlendirmek için bu yıl da yetişkinlerin katıldığı haftalık toplantılar düzenli olarak gerçekleştirildi. Buna ek olarak çocukların ihtiyaçlarını görmek adına çocuk toplantıları yapıldı. Bu toplantıların kadın ve çocukların şiddetsiz yöntemlerle sorun çözme becerilerinin gelişmesine, sığınakta toplu yaşama dair sorunların konuşulması ve çözülmesine katkı sunarak bir dayanışma alanı yaratması amaçlandı. Gündelik yaşamı düzenlemek için yapılan toplantılar sırasında çıkan grup ihtiyaçlarına yönelik ayrımcılık, şiddetsiz yaşam, toplu yaşama pratikleri, güvenli ilişkiler, dijital güvenlik ve sosyal medya kullanımı gibi belirgin konularda bilgi ve deneyim paylaşımı yapılabilmesi için Mor Çatı gönüllülerinin yürüttüğü buluşmalar gerçekleştirildi.

Bu yıl da geçen sene yapılan Mor Çatı'nın dayanışma merkezine başvuran ve Mor Çatı'dan sığınak desteği alan kadınların katılım sağladığı, şiddetin dinamikleri, etkileri ve başa çıkma yolları üzerine derinlikli çalışma olanağı yaratan 8 haftalık terapötik grup çalışması tekrarlandı.

Anne-çocuk iletişimini desteklemek, çocukların ortak yaşamla ilgili yaşadıkları zorlukları konuşmak ve kuracakları yeni hayatta karşılaşılabilecekleri sorunları birlikte konuşabilecekleri bir alan yaratmak için düzenlenen anne toplantıları yapılmaya devam edildi.

Yaz aylarında sığınakta kalan kadın ve çocuklar ile piknik ve yemek atölyeleri yapılarak kadın ve çocukların sosyal ilişkilerinin derinleşmesi hedeflendi. Bunun yanı sıra belirli aralıklarla çocuklar ile film izleme etkinlikleri düzenlenerek çocuklar ile filmler üzerine sohbet edildi.

Sığınakta verilen desteklerin yanı sıra, kadın ve çocuklar, şiddet yaşantısından çıkmaları ve güçlenmelerine katkı sağlayacak diğer kurumlar tarafından sağlanan desteklere ve çalışmalara yönlendirildi.

- Psikolojik destek için kadın ve çocuklar Mor Çatı gönüllü psikologlarına ve belediyelerin psikolojik danışmanlık birimlerine,
- Psikiyatrik destek ihtiyacı olan kadınlar Mor Çatı gönüllüsü ya da devlet hastanesinde destek veren psikiyatristlere,
- Hukuki destekler için kadınlar İstanbul Barosu'nun Adli Yardım Birimi'ne ve Mor Çatı gönüllü avukatlarına,
- Kadınlar ve çocuklar derslerine destek olması için Mor Çatı gönüllülerine,
- Süreli kira desteği, sağlık ihtiyaçları, iş kurmak için gerekli nakdi destek konusunda İstanbul Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na,
- Süreli nakdi destekler için belediyelerin Sosyal Yardımlaşma Birimlerine,
- 0-6 yaş arası çocuğu olan kadınlara kreş desteği için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Sosyal Hizmet Merkezleri'ne,
- Eve çıkış sürecinde eşya ve nakdi destek için İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne,
- Ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için belediyelerin poliklinikleri ve Sağlık Bakanlığı'na bağlı devlet hastanelerine,
- Mesleki eğitimler ve çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayacak etkinlikler için İSMEK ve İBB Kadın merkezlerine,
- İş arayan kadınların istihdama katılmaları için İBB Bölgesel İstihdam Ofisleri'ne,
- İl ve ilçe belediyelerinin düzenlediği ilgi duyabilecekleri konulardaki eğitim toplantılara yönlendirildiler.

Bunların dışında özellikle günlük ihtiyaçlar, giyim ve okul malzemeleri Mor

Çatı'ya gelen aynı bağışlar yoluyla karşılandı. Ayrıca kadın ve çocuklara tıbbi ihtiyaçları, ulaşım, iletişim ve noter gibi giderleri için düzenli destek olundu.

Depremın Etkileri

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depreminin, sığınakta kalan kadın ve çocuklar üzerinde de çeşitli etkileri oldu. Ailesi ve küçük çocuğu deprem bölgesinde çadırda kalan bir kadın, depremin ardından hem yakınlarını merak ettiğini hem de olası İstanbul depreminin etkilerinden korktuğunu ve bu korku nedeniyle sütünün kesildiğini paylaştı. 3 çocuklu bir kadın, her an deprem olacak kaygısı yaşadığını, çocuklar olmasa bu kadar kaygılanmayacağını ifade etti. Sığıntan ayrıldıktan sonra İstanbul'da kiralayacağı evlerin depreme dayanıklı olmasının önemli olduğunu ancak sağlam evler için çok yüksek kira bedelleri istendiğini paylaştı. Göçmen 1 kadın, depremin ardından Suriyelilere yönelik ırkçı söylemlerden çok rahatsız olduğunu paylaştı. Diğer bir göçmen kadın, annesinin depremi duyunca kaygılandığını ancak ülkesine dönerse erkek kardeşlerinin şiddetine maruz kalacağı için annesinin yanına gidemediğini paylaştı.

Depremin ardından kadınların endişeleri ve deneyimleri hakkında paylaşım yapabildikleri bir buluşma gerçekleştirildi. Sığınakta deprem öncesi hazırlık, deprem anı ve deprem sonrası izlenecek yol hakkında bilgi verildi. Sığınta kalan çocuklarla deprem odağında ayrı bir buluşma gerçekleştirildi.

Sığıntan Ayrılma

Gittikçe yoğunlaşan ekonomik krizin yanında sosyal mekanizmaların eksikliğine rağmen kadınlar şiddetsiz yaşamın olanaklarını yaratmak için bu yıl da mücadele vermeye devam ettiler. Güncel koşullardan kaynaklı olarak birlikte eve çıkma ya da bu yönde plan yapma eğiliminde yoğunlaşma görüldü.

- 1 kadın, farklı bir sığıntan destek alan annesi ve kardeşleriyle birlikte İstanbul Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Belediyelere yönlendirildi. Mor Çatı gönüllülerinden aldıkları ekonomik ve aynı destekler ile ev tutarak sığıntan ayrıldı.
- Mor Çatı sığınağında kalan 2 kadın, İstanbul Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Belediyeler ve Mor Çatı gönüllülerinden aldıkları desteklerle birlikte eve çıkabildiler.
- 5 kadın, sürdürülebilir işlere girerek kendilerine ev tuttular.
- 1 kadın, yatılı bir kursa kayıt olarak sığıntan ayrıldı.

- 1 kadın, ailesinden destek almak üzere ailesinin yanına taşındı. Şiddetin tekrarladığı durumda alternatiflerini bildiğini ve güçlenerek sığınaktan ayrıldığını paylaştı.
- 2 göçmen kadın, vatandaşı oldukları ülkelerine döndüler.
- 3 kadın, paylaşımlı evde oda kiralayarak; 1 kadın apart dairede oda tutarak sığınaktan ayrıldı.
- 2 kadın, şiddet ortamına geri döndü.
- 5 kadının kural ihlali sebebiyle sığınak destekleri sonlandırıldı.
- 1 kadın, kendisine destek olan kız kardeşinin yanına taşındı.
- 1 kadın, ailesinden destek almak üzere ailesinin yanına taşındı.

Kadınların Destek Mekanizmalarında Karşılaştıkları Zorluklar ve Bağımsız Yaşam Kurmalarının Önündeki Engeller

6284 Sayılı Kanun Uygulamaları

Son 2 yıldır 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen kararların sürelerinin önceki yıllara göre daha kısa olduğunu gözlemledik. Göçmen kadınlar için yapılan başvurularda sonuç almanın daha da zor olabildiğini deneyimledik. Bu yıl 6284 kapsamında gizlilik talepleri kısa sürelerle de olsa kabul edilirken tedbir nafakası ve geçici velayet taleplerinin kabul edilmediğine tanık olduk. 6284 kapsamında tedbir kararı olan kadınların Genel Sağlık Sigortalı olarak kabul edilmesine yönelik taleplerin de değerlendirilmeye alınmadığını gözlemledik.

1 kadının 6284 kapsamında tedbir talebi, kocasının yurt dışında olması sebebiyle gizlilik ve nafaka talepleri reddedildi. 1 kadının kendisi ve çocukları için 6284 kapsamında talep ettiği gizlilik tedbiri mahkemece reddedildi ve bunun sonucunda gizlilik kararı olmayan çocukların okul kaydı yapılamadı. 1 kadının 6284 kapsamında başvurduğu geçici velayet talebinin mahkeme tarafından değerlendirilmediği, mahkemeye itirazda bulunduğu ise geçici velayet talebinin 6284 yerine boşanma davasında değerlendirilebileceği bildirildi. Boşanma davası sürerken kocasının sokakta oynayan çocuğu kendisinden habersiz alıp götürmesinin ardından karakola gidip şikayetçi olduğunda ise ortak velayet olduğu için bir işlem yapılamayacağı söylendi.

Kadınlar E-Nabız, MHRS, E-Devlet gibi sağlık hizmetinden faydalanmak ya da gündelik hayat akışında mecburi kullanmak zorunda oldukları uygulamaları gizlilik kararı almış olmaları sebebiyle kullanamadıklarını, 6284 Sayılı Kanun'un etkin uygulanmadığını, kadınların hayat şartlarının sistemli bir şekilde zorlaştırıldığını gözlemlemiş olduk. Kadınlar aynı zamanda hastane randevusu almak için MHRS ve 182 hattı dışında çeşitli yollar aradıklarında kurumlar arası koordinasyonsuzluk nedeniyle hastanelerde kötü uygulamalarla karşılaştılar. Randevu alamadıkları için hastaneye başvuran kadınlar, muayene olamadıklarında hastanelerin hasta hakları birimi ve sosyal hizmet çalışanları ile görüşerek, hastane çalışanlarının inisiyatifiyle sağlık hakkına erişebildiler. 6284 sayılı Kanun kapsamında gizlilik kararı olan kadınların, gizlilik kararlarının kurumlarca etkin uygulanmaması ve uygulamada yaşanan zorlukların çözümüne ilişkin ŞÖNİM'e yapılan başvurulardan bir yanıt alınmadığına tanık olduk.

2023 genel seçimlerinde gizlilik kararı olan kadınların nerede ve nasıl bir güvenlik planıyla oy kullanabileceklerine ilişkin yapılan yönlendirmenin oldukça yetersiz olduğunu gözlemledik. Sığınaklarda kalan kadınların oy kullanabileceği Yüksek Seçim Kurulu tarafından ifade edilse de, risk değerlendirmesi ve güvenlik planlamasının tamamen kadınların inisiyatifine bırakıldığını, gizlilik tedbiri kararının süresi dolan ve şehir değişikliği yapmak zorunda kalan kadınların oy kullanamadıklarını gördük.

Kreş ve Çocuk Bakımı Konusunda Yaşanan Güçlükler

Kadınlar genellikle ilişkilerinin değil, şiddetin bitmesini istiyorlar. İlişkinin bitmesi yönünde karar alıp bu doğrultuda adım attıklarında ise birçok engelle karşı karşıya kalabiliyorlar. Şiddetin etkileri ve döngüsüyle ilişkili birçok zorluğun yanı sıra mekanizmalardan kaynaklı olarak birçok kadının şiddetsiz yaşama dair plan kurmakta zorluk yaşayabildiğine tanıklık ettik. Kadınların bağımsız yaşamlarını planlamak için sığınağa geldiklerinde en temel ihtiyaçlarından biri çocukları için kreş desteği olarak bir işe girmek veya ekonomik desteklerden faydalanmak. Küçük yaşta çocuğu olan kadınların kreşlerde kontenjan bulamaması, kreş desteğinden faydalaniyorsa sosyal ve ekonomik destek alamaması ya da sığınakta kaldıkları için temel ihtiyaçlarının karşılandığı gerekçe gösterilerek ayrıca ekonomik destek alamaması, okul çağında çocuğu olan kadınlar için okul saatleri dışında bakım veren kurumların sınırlılığı, iş bulup çalışmalarını ve dolayısıyla sığınaktan ayrılma süreçlerini zorlaştıran bir diğer etken.

Geçtiğimiz yıl iki çocuğuyla birlikte Mor Çatı'dan sığınak desteği alan bir kadın, 3 yaşından küçük çocuğu için uygun kreş bulamaması nedeniyle kocasıyla tekrar bir araya gelmeyi gündemine almak zorunda kalmıştı. Kadın bu yıl tekrar sığınak talebiyle Mor Çatı'ya başvuruda bulundu. Şiddetten uzak bir yaşam kurmak için adım adım plan yaptığı ve sığınağa gelir gelmez bu planları uygulamaya soktuğu görüldü, ancak isteği bu yönde olmasına rağmen çocuklarını yanına alamamış olmanın beraberinde getirdiği zorluklarla karşılaştı. Başka bir kadın, aldığı sığınak desteği neticesinde iş bulup güvenli bir alan yaratabilmek için yatırım yapabildi, ancak yaşları birbirine yakın üç çocuğuyla birlikte sığınak sonrası yaşamı planlamaya çalışırken mekanizmaların eksikliğinden kaynaklı birçok zorlukla karşılaştı.

0-3 yaş arası çocuğu olan kadınların sığınaktan ayrılıp bağımsız bir yaşam kurabilmesi için var olan destek mekanizmalarının yetersiz olduğu görüldü. Hamileyken şiddetten kaçarak sığınağa gelen 1 kadın, çocuğunu kreşe verip çalışmaya başlamayı planlarken çocuğu 1 yaşını geçtiği halde Sosyal

Hizmet Merkezi'ne kreş desteği için yaptığı başvuru olumlu sonuçlanmadı. Sosyal Hizmet Merkezi, 0-3 yaş grubunu kabul eden kreş sayısının az olduğu, mevcut kreşlerde de kontenjan olmadığı bilgisini paylaştı. 0-3 yaş grubu çocukları kabul eden özel kreşler ile görüştüğümüzde ücretlerin asgari ücretin üzerinde olduğu bilgisi edinildi. Yükselen kiralar ve derinleşen yoksulluk ile kadınların ücretli çocuk bakımı emeği satın alması da imkansız hale gelmekte.

Sığınak Sonrası Yaşam: Derinleşen Barınma Problemi

Kadınların sığındıktan tek başlarına ya da çocuklarıyla beraber yeni bir eve çıkabilme sürelerinin önceki yıllara kıyasla çok daha uzun olduğu görüldü. Kadınlar düzenli bir gelir elde edecekleri işlere girseler dahi İstanbul'daki yüksek ev kiralarını, fatura giderlerini ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri giderek imkansız hale gelmekte, bu da kadınların sığındıktan ayrılarak bağımsız bir yaşam kurabilmelerinin önündeki en büyük engellerden birini oluşturmaktadır. Geçtiğimiz yıl olduğu gibi bu yıl da kadınlar şiddetsiz bir yaşam kurmanın önündeki engelleri ortak ev kurma planı yaparak ve çocuk bakımı konusunda birbirlerini destekleyerek aşmaya çalıştılar. 1 kadın, yeni yılda ev kiralarına zam geleceği öngörüsü ve kaygısıyla yeterli birikimi yapamadan bir ev kiralamak için adım attığında dolandırıldığını fark etti. Bir başka kadın, kiralayabileceği bir oda arayışındayken benzer şekilde dolandırıldı.

Yaşam kurmanın ve bu bağımsız yaşamı sürdürebilmenin giderek zorlaşmasının kadınların üzerinde ciddi bir baskı yarattığı görüldü. 1 kadın, ev tutabilecek ekonomik güce eriştiği duruma gelse dahi, trans kadın olduğu için ev sahiplerinin kendisine ev vermeyeceğinden kaygılandığını, benzer deneyimlere sıkça şahit olduğunu paylaştı.

Kadınlar şehrin merkezinde çalışabilecekleri işler bulsalar dahi merkezde yer alan kiralık dairelerin ücretini karşılayamadıkları için kentin çeperinde kalan, kentsel hizmetlere erişimin özellikle kadınlar açısından oldukça sınırlı olduğu, kadınların kendilerini güvende hissetmedikleri mahallelerde ev tutmayı planladıklarını gözlemledik. Mahalle seçiminin yanı sıra konut seçiminde de deprem vb. afetler açısından riskli konumda olan binalara yerleşmek zorunda kaldıklarına tanık olduk.

Göçmen Kadınların Deneyimleri

Şiddete maruz kalan göçmen kadınların şiddetle mücadele araçlarına erişimlerinin oldukça sınırlı olduğunu gördük. Partnerinden cinsel şiddete maruz

kalan göçmen bir kadın şikayetçi olmak için kolluğa gittiğinde, Türkiye’de kayıtsız olarak yaşadığı için Geri Gönderme Merkezine götürüldüğünü paylaştı. Mor Çatı sığınağında kaldığı süreçte sokakta yaşadığı şiddet nedeniyle polisten destek isteyen göçmen trans kadının önce kolluğa ardından geri gönderme merkezine götürüldüğüne tanıklık ettik. Hem karakolda hem Geri Gönderme Merkezinde polis şiddetine maruz kaldığını ifade eden göçmen kadın, yaklaşık 6 ay geri gönderme merkezinde gözetim altında tutuldu. Geri gönderme merkezlerindeki fiziksel koşulların yetersiz olması ve temel hijyen malzemelerine erişimin neredeyse hiç olmaması kadınların paylaşımlarında yer aldı.

Göçmen 1 kadın kendisi ve çocukları için 6284 kapsamında gizlilik tedbiri talebinde bulunmasına rağmen talep reddedildiğinden çocuklarının okula kaydını yaptıramadı ve sığınakta kaldıkları süreçte çocuklar eğitimlerine devam edemediler. 1 kadın çocuğunu hastaneye götürdüğünde tercümana erişemediğini, eline Türkçe bir not verilerek yönlendirme yapıldığını fakat notu anlayamadığı için ilgili bölüme gidemediğini ve tedavi alamayan çocuğunun hayatının kaybettiğini paylaştı. Tıbbi gerekçelerle doğurma yöntemi planlı sezaryen olarak belirlenen diğer bir kadın, Türkiye’de kayıtlı kimliği olmadığı için tıbbi risklere rağmen son aşamaya gelene kadar doğuma alınmadı ve yalnızca acil servis desteği alabildi. Sığınakta kalan diğer bir göçmen kadının çocuklarının Türkçe bilmedikleri için kreşe kabul edilmediklerine tanık olduk. Göçmen bir kadın, hamileliği süresince partnerinin kendisini düzenli sağlık kontrollerine götürmediğini, gebelik sonrası süreçte anneliği üzerinden eleştirip aşağıladığını ve tartışmalar esnasında bebeği elinden alarak kendisini sınır dışı ettirmekle tehdit ettiğini ifade etti.

Şiddete maruz kalan göçmen kadınların destek alabileceği mekanizmalarına ulaşmalarındaki zorlukların yanı sıra bu mekanizmalara ulaşan kadınların da alabildiği desteklerin pek çok kritere bağlı ve oldukça sınırlı olduğuna, özellikle kimlik kaydı olmayan göçmen kadınların destek alabileceği neredeyse hiçbir mekanizmanın olmadığına tanıklık ettik. Göçmen kadınlar çoğunlukla Türkiye’de bir yaşam kurmak yerine çeşitli Avrupa ülkelerine gidebilmenin yollarını aradılar. Kadınların Türkiye’de göçmen kadın olmanın zorluklarını eğitim, sağlık ve çalışma gibi temel haklara erişimlerinin kısıtlı olması, ağır işlerde güvencesiz ve kayıtsız olarak çalıştırılma, Türkçe’yi yeterli düzeyde konuşamıyor olmak, göçmen ve mültecilere yönelik ırkçı ve ayrımcı söylemlerin artması üzerinden tarif ettiklerini gördük.

Sığınak Çalışanları

2023 senesinde sığınak çalışanları ile sosyal çalışma üzerine düzenli bireysel süpervizyonlar ve uzman bir psikolog ile gerçekleşen grup süpervizyonu yine düzenli olarak gerçekleştirildi. Sığınaktaki çocuk çalışmasını güçlendirmek amacıyla çocuk süpervizyonlarına devam edildi. Dayanışma merkezi ve sığınak çalışmasının koordinasyon içinde sürdürülebilmesi için sığınak ve dayanışma merkezinde gönüllü sosyal çalışmacıların katıldığı düzenli sığınak-merkez toplantıları ve vaka toplantıları gerçekleştirildi. Kadınlarla birebir dayanışmamızı güçlendirmek için yıl içinde düzenli olarak avukatlar ve psikologlarla sosyal çalışmacıların bir araya geldiği toplantılar yapıldı. 3 öğrenci staj çalışması kapsamında sığınak çalışmasına destek oldular.

BİLGİ VE DENEYİM PAYLAŞIMLARI

Gönüllü Ağının Genişlemesi

Mor Çatı'da erkek şiddetine karşı yürütülen mücadelenin en temel dayanağını kadınlar olarak kurduğumuz dayanışma ve bu dayanışmayı var eden gönüllü ağı oluşturuyor. Mor Çatı'da gönüllü olmak için feminist olmak ve Mor Çatı'da erkek şiddeti ile mücadeleye dair yaklaşımımızı benimsemek gerekiyor. Bu doğrultuda, gönüllü olmak isteyenler için buluşmalar ve gönüllü atölyesi düzenliyoruz. Mor Buluşmalar adını verdiğimiz buluşma serisinde toplumsal cinsiyet, feminizm, yasal kazanımlarımız, erkek şiddeti ile mücadelede feminist yöntemler ve Mor Çatı politikası gibi konuları ele alarak toplumsal cinsiyet ve erkek şiddetine karşı farkındalık ve bilgiyi artırmayı hedefliyoruz. Bir araya gelerek kadına yönelik şiddet ve feminizm üzerine tartışmak, kadınlar olarak maruz kaldığımız şiddete dair algı ve deneyimlerimiz üzerine düşünme alanı açıyor.

2023 yılında 1482 kişi web sitemizdeki iletişim formunu doldurarak gönüllü olmak için başvurdu. Gönüllü atölyesinin ardından dayanışma merkezimizde kadınlarla birebir dayanışma kurmak isteyen gönüllülere yoğun bir aktarım yapıldı. Mor Çatı gönüllüler ve gönüllü adayları olarak Mor Muhabbet isimli buluşmalarda bir araya gelerek bireysel ve kolektif güçlenme pratiklerimizi, deprem bölgesinde kadına yönelik şiddetle mücadeleye dair gözlemlerimiz ve çalışmalarımızı, bu yıl yeniden bastığımız "Şiddete Karşı Anlatılar" adlı kitabımızdan yola çıkarak kadınların ayakta kalma ve dayanışma deneyimlerini ve Mor Çatı Anlatıyor podcast serisinin son sezonunu tartıştık.

İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararının İptali için Danıştay'daydık

Türkiye 20 Mart 2021'de, ilk imzacısı ve tarafı olduğu İstanbul Sözleşmesi'nden bir gece yarısı ve tek adam kararıyla imza çekti. Kadına yönelik erkek şiddeti ile yıllardır mücadele eden kadın örgütleri olarak elbette ki ilk günden bu yana sözleşmeden yanayız ve 6251 sayılı Kanun ve Anayasanın 90. maddesi gereğince Sözleşme'nin iç hukukun bir parçası haline geldiğini ve sözleşmeden çekilme kararının hukuksuz olduğunu vurguluyoruz.

Bu nedenle aralarında bizim de bulunduğumuz onlarca kadın ve insan hakları örgütlerinin yanı sıra siyasi partiler ve barolar İstanbul Sözleşmesi'nden

imza çekilmesindeki hukuksuzluğu Danıştay'a taşıyarak kararın yürütmesinin durdurulması ve iptalini talep etti. Fakat Danıştay 10. Dairesi, kadınların taleplerini görmezden gelip bu hukuksuzluğu sürdürmeye kadar vererek İstanbul Sözleşmesi'nin feshine ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararının iptal istemini 2'ye karşı 3 oyla reddetti. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ise bu kararı oy çokluğu ile kabul ederek Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararını 2022'de onayladı. Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği, Kadın Dayanışma Vakfı, Kadının İnsan Hakları Derneği ve Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın açtığı dava ise 28 Kasım 2023'te Danıştay'da görüldü. Danıştay'da, hukuki beyanın yanı sıra Mor Çatı'da kadınların şiddetten uzaklaşma mücadelelerine tanıklık eden, şiddetin, kadınların hayatında bıraktığı kalıcı izleri görmüş, tüm zorluklarına rağmen şiddetten uzaklaşmaya karar vermişken karşısına çıkarılan engeller nedeniyle tüm hayatı mücadeleye dönüşmüş kadınlarla dayanışma kuran Mor Çatı gönüllüleri adına söz alarak beyan sunduk. İstanbul Sözleşmesi için mücadelemiz, kadınların şiddetten uzak hayatlar kurabilmesi için sürüyor.

Deprem Bölgesinde Çalışmalarımız

Mor Çatı olarak 6 Şubat 2023'te gerçekleşen ve 10 ili etkileyen depremler sonrasında, depremden etkilenen illerde kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarının ve şiddete maruz kalan ya da kalma riski altında olan kadın ve çocukların durumuna dair izleme yapmak üzere 20-24 Şubat ve 25-28 Nisan tarihlerinde Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay ve Adana'yı ziyaret ettik. İlk ziyaretimizde deprem bölgesindeki kadınlarla nasıl dayanışma kurabileceğimizi anlamayı ve şiddetle mücadele etmekle yükümlü destek mekanizmalarının durumunu görmeyi hedeflemiştik. Ziyaretin ardından, tespit ettiğimiz sorunları raporlayarak kamuoyu ile paylaştık ve Mor Çatı'ya yaşadığı şiddet nedeniyle başvuran kadınlara doğru yönlendirme yapabilmek için bilgi edinme olanağına eriştik.

Deprem bölgesinde yaşayan ya da deprem nedeniyle farklı bir şehre göç etmek durumunda kalmış kadınlar Mor Çatı'ya şiddet nedeniyle başvurduğunda, kurumlara ulaşmakta güçlük yaşadıklarını paylaşıyorlar ve biz de bunun haklarına erişimi engellediğini gözlemliyorduk. İkinci ziyarette bu durumu yerinde gözlemlemeyi ve kurumlarla bu sorunları tartışmayı hedefledik. Ziyaretin ardından yazdığımız rapor, bu soruna dair gözlemlerimizin yanı sıra kadınların tanıklıkları ve bölgede kadınlarla çalışma yürüten sosyal çalışmacı ve psikologların deneyimlerinden hareketle hazırlandı.

Depremi ilk gününden bu yana Afet için Feminist Dayanışma, Kadın Koalisyonu Afet Koordinasyon Ağı ve Afet-Çocuk Sivil Koordinasyon Ekibi'nin içinde çalışarak afet durumunun yarattığı temel ihtiyaçların yanı sıra kadınların ve çocukların özellikli ihtiyaçlarına ve hak kayıplarına dikkat çektik. İhtiyaçlarının giderilmesi için çalışmalar yaptık. Mor Çatı gönüllüleri olarak Afet için Feminist Dayanışma'nın Adıyaman'da kurduğu kadın çadırına gitmenin yanı sıra, çadıra dönüşümlü olarak giden gönüllülere uzaktan destek olduk. Deprem bölgesine gidecek gönüllü ve çalışanlara yönelik destekleyici deneyim paylaşım atölyesi düzenledik.

Deprem bölgesinde kadınların yaşadığı sorunlara işaret eden bilgilendirici sosyal medya içeriklerinin yanı sıra deprem sonrası hissedilen duygular ve hayatta kalan suçluluğuna dair paylaşımlar hazırladık.

Deprem bölgesinde kadınların maruz kaldıkları şiddete ve şiddetten uzaklaşma mekanizmalarına dair bilgiyi yaygınlaştırmak için el ilanları ve etiketler hazırlayarak Kadın Koalisyonu Afet Koordinasyon Ağı, Afet için Feminist Dayanışma ve bölgede faaliyet gösteren kadın örgütleri aracılığı ile dağıttık.

Önleyici Çalışmalar

İstanbul Sözleşmesi'ne göre kadına yönelik şiddetle bütüncül mücadelenin temel ayaklarından birini şiddeti önlemek oluşturuyor. Türkiye'de ise kadına yönelik şiddetle mücadelede, kadınları şiddetten korumak üzerine kurulmuş durumda. Kadına yönelik şiddeti önlemek toplumsal cinsiyet eşitliğini tesis etmekle mümkün, Türkiye'de ise bu gerçek göz ardı ediliyor.

Mor Çatı olarak bu yıl önleyici çalışmayı gündemimize aldık. Türkiye'de bu konuyu gündeme getirmek adına Avrupa'da bu alanda çalışan feministlerle iki webinar düzenledik. Belçikalı feminist örgüt Garance'dan Irene Zeilinger ve Polonyalı feminist örgüt Fundacja Autonomia'dan Agata Teutsch alandaki deneyimlerinden hareketle kadına yönelik şiddetle mücadelede önleyici çalışmaları ve uyguladıkları feminist yöntemleri aktardı. Webinar'ların ardından önleyici çalışma faaliyetleri yürüten feministler ve kadın örgütleri ile bir araya geldiğimiz bir yuvarlak masa toplantısı düzenledik. Burada yürüttüğümüz tartışmayı ise 26. Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultay'ında sürdürdük.

Önleyici çalışma kapsamındaki faaliyetlerimizin bir diğer yönünü ise kadınlara yönelik hazırladığımız ve şiddetin sinyallerini fark etmeye odaklanan podcast serisi, İlişkim Güvenli mi? isimli broşür ve sosyal medya kampanyamız oluşturdu.

Mor Çatı Anlatıyor Podcast Serisi

Bu yıl Mor Çatı Anlatıyor isimli podcast serimizin ikinci sezonunu hazırladık. 8 bölümden oluşan bu sezonda seçtiğimiz konuların odağını şiddeti önlemeye yönelik içerikler oluşturdu. Erkek egemen sistemin bir sonucu olarak kadınlar olarak özellikle maruz kaldığımız şiddet fiziksel değilse, şiddetin adını koymakta güçlük çekebiliyoruz. Şiddet deneyimlerimizi paylaştıkça yaşadıklarımızın sadece bizim başımıza gelmediğini, başka kadınların da benzer deneyimlerini yaşadığını görüyoruz. Böylelikle maruz kaldığımız şiddet ve ayrımcılığı fark etmek daha mümkün hale geliyor. Bu nedenle podcast serimizin ikinci sezonunda her bölüm kadınların anlatılarıyla başladı. Bu anlatılarda kadınların maruz kaldıkları

farklı şiddet biçimlerini duyarken aynı zamanda şiddetin nasıl geliyorum dediğini de fark edebiliyoruz. Hazırladığımız bölümlerde hangi davranışların aslında ekonomik şiddet biçimi olduğunu, kadınların hayatlarına dair karar verme hakkını, gebeliğe nasıl karar verdiğimizizi, güvenli cinselliği, şiddetin sinyallerini, şiddetin sorumluluğun kimde olduğunu ve şiddete karşı gücümüzü tartıştık.

Şiddetsiz Bir Hayat Hakkınız

Her yıl 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü'nde erkek şiddetine dair kamuoyunda farkındalığı artırmaya yönelik kampanya hazırlıyoruz. Bu yıl "Şiddetsiz Bir Hayat Hakkınız" sloganıyla, şiddet biçimlerine, şiddetten uzaklaşma mekanizmalarına ve destek alınabilecek kurumlara dikkat çeken bir video ve görsel hazırladık. Video, sosyal medyanın yanı sıra İstanbul metro ve marmaray ekranlarında yer aldı. Ayrıca İstanbul'un çeşitli semtlerinde açık hava reklam alanlarında hazırladığımız afiş yer buldu. Bu içeriklerin yaygınlaşmasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Beşiktaş, Büyükçekmece, Küçükçekmece ve Şişli belediyeleri bize destek oldu.

Mahkeme Salonlarında Dayanışmamız

Mor Çatı'da kadınlarla kurduğumuz dayanışmada, kadınların adalete erişimde karşılaştıkları güçlüklerle ve bu güçlüklerin şiddetsiz bir yaşam kurmalarını nasıl engellediğine tanıklık ediyoruz. Tedbir kararlarının kadınların ihtiyacını uygun ve çocuğun üstün yararını gözeterek verilmemesi, cezasızlık, velayet ve çocuk görüşü kararlarının kadınların ve çocuklarının maruz kaldığı şiddeti gözetmeden verilmesi, nafaka miktarlarının düşüklüğü kadınların güvenliğini tehdit ettiği gibi adalete inançlarını da sarsıyor.

Bu ihlalleri görünür kılmak ve kadınlarla mahkeme salonlarındaki bu zorlu süreçte dayanışma kurmak Eskişehir Aile Mahkemesi'nde görülen bir davaya, ve İstanbul'da uzun yıllardır süren bir ceza davasına katıldık.

Eskişehir'de neredeyse 3 yıldır devam eden davada, yıllarca ağır fiziksel şiddete ve insanlık dışı muameleye maruz bırakılan bir kadın, şiddetin tüm delilleri açık olduğu halde failden boşanamıyor. Şiddete tanıklık etmenin yanı sıra temel ihtiyaçlarından mahrum bırakılarak ihmal edilen çocukların fail babayla ilişkisinin tesis edilmesi, annelerine karşı işlediği suçlar nedeniyle cezaevinde olmasına rağmen mahkemenin önceliğini oluşturuyor. Aile Mahkemeleri'nde kadınların karşılaştığı güçlüklerle dair pek çok örneği barındıran bu süreci Mor Çatı olarak izliyoruz.

Uzun yıllardır Mor Çatı'da dayanışma kurduğumuz M.G.'nin maruz kaldığı adaletsizlik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne de taşınmış ve Türkiye'nin hak ihlalinde bulunduğu tespit edilmişti. Opuz Grup Davaları'ndan biri olan M.G. davasının süregiden duruşmasında 14 Aralık'ta karar verildi. 2006 yılından bu yana adalet mücadelesi veren, kocasının kendisine uyguladığı işkenceye varan şiddet, cinsel saldırı ve alıkoyma suçlarından ceza almasını bekleyen M.G.'nin davasında sanık 15 yıl ceza aldı ve cezada indirim uygulanmadı. M.G.'nin adalete kavuşması, mahkeme salonlarında verilen adalet mücadelesinin sonuçlarına Opuz Grup Davaları'nı takip etmenin önem ve etkisine çarpıcı bir örnek oluşturuyor.

Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı

1998 yılından bu yana kadına yönelik şiddetle mücadele alanındaki deneyimleri paylaşmak, ortak politikalar saptamak, örgütler ve kurumlar arasında kalıcı bir iletişim ağı kurmak amacıyla yılda iki defa bir araya gelen Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı, bu yıl da ara kurultayda Muğla'da ana kurultayda İzmir'de olmak üzere yirmi altıncı kez toplandı.

Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri Ara Kurultayı, 9-11 Haziran 2023 tarihleri arasında yapıldı. Bu yıl ara kurultaya bileşen örgütlerden yetmiş bir kadın katıldı. Ara kurultayda, bileşen örgütler bir bütün olarak gelecek dönemin yol haritasını çıkardı; ana kurultay teması, ana başlığı, atölye çalışmaları, sunumların içerikleri ve hangi örgütün ev sahipliğinde gerçekleştirileceği konuşuldu. 26. Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezleri Kurultayı bu yıl İzmir’de, İzmir Kadın Dayanışma Derneği’nin ev sahipliğinde gerçekleştirildi. 4-5-6 Kasım 2023 tarihlerinde “Kadına Yönelik Erkek Şiddetiyle Mücadelede Önleyici Çalışmalar” ana başlığıyla gerçekleştirilen kurultaya kadına yönelik erkek şiddeti ile mücadele eden feministler, kadın ve LGBTİ+ örgütleri, belediyeler, kamu kurumları ve barolardan kadınlar olmak üzere 300 kadın katıldı. Kurultayın ardından her yıl olduğu gibi sonuç bildirgesi hazırlandı ve 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele gününde paylaşıldı.

Çocuklara Yönelik Çalışmalarımız

Mor Çatı’da kadınlarla dayanışma kurarken çocukların yaşadığı şiddet nasıl etkilendiğini de odağımıza alıyoruz. Kadınlardan ve çocuklardan edindiğimiz bilgiler şiddetin çocuklar üzerindeki etkilerini, çocukların ihtiyaçları olan destekleri ve destek mekanizmalarındaki eksikleri görmemizi sağlıyor. Bilgilerimizi arttırmak ve yaygınlaştırmak amacıyla bu yıl da farklı çalışmalar yürüttük. Birleşmiş Milletler Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Özel Raportörü’ne ve İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi’ne sunmak üzere izleme raporları hazırladık. Avrupa Şiddet Karşıtı Ağ’dan feminist Kiki Petroulaki ile “Ev içi şiddet bağlamında velayet ve görüş hakkı” başlıklı bir çevrimiçi toplantı gerçekleştirdik. Toplantıda şiddet bağlamında velayet ve görüş hakkına dair Yunanistan’da gerçekleşen son gelişmeleri ve koruma mekanizmalarına dair bilgi edindik; kadına yönelik ev içi şiddet söz konusu olduğunda velayet süreçlerinde kadınlar ve çocukların yaşadıkları zorlukları ve hak ihlallerini konuştuk ve feministler olarak geliştirebileceğimiz mücadele stratejilerini tartıştık.

Ayrıca çocuklara yönelik olan şiddete ve şiddet durumunda başvurabilecekleri mekanizmalara dair bilgiler içeren “Şiddete Hayır Deme Hakkım Var” isimli okul defterleri hazırladık. Defterlerimizi İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı 7 Mahalle Evi’ne, İstanbul’da çocuklara yönelik gönüllü çalışmalar yapan Tarlabası Toplum Merkezi’ne, Sulukule Gönüllüleri Derneği’ne ve Oyun Çalışmaları’na, İzmir Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı 11 çocuk faaliyet merkezine, Hatay’da çocuklara yönelik gönüllü çalışmalar ya-

pan Tomurcuk Derneği'ne ve Diyarbakır'daki Rengarenk Umutlar Derneği'ne, Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı 6 çocuk kulübüne çocuklara ulaştırabilmeleri için dağıttık. Ayrıca defterlerimizde bulunan bilgilerle çocuklara yönelik iki adet video hazırladık. "Çocukları her türlü şiddetten koruyacak yasalar vardır!" ve "Bazı dokunuşlar sana iyi hissettirmez. Güvendiğin bir yetişkinle yaşadıklarını paylaşabilirsin." başlıklı videolarımızı sosyal medya hesaplarımızda ve youtube kanalımızda yayınladık.

Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi

Toplumsal cinsiyet eşitliğine ve haklarımıza yönelik saldırılar, var olan yasaların uygulanmasını güçleştiriyor; kadınların haklarına erişebilmeleri için hukuki desteklere olan ihtiyacı artırıyor. Bu amaçla bu yıl da kadınlara verilen hukuki desteklerin kapasitesinin ve niteliğinin iyileştirilmesi ve kadınların adalete erişiminin güçlendirilmesi için çeşitli atölyeler ve buluşmalar gerçekleştirdik. Ocak ayında İstanbul'dan avukatlarla bir yüz yüze deneyim paylaşım atölyesi düzenledik. Bu yıl atölyede kadına yönelik erkek şiddeti, şiddetin türleri, dinamikleri ve kadınlar üzerindeki etkilerine dair bilgi ve deneyim paylaşımlarımızı vaka çalışmaları yaparak güçlendirdik. Kadınların haklarına erişimlerinin önündeki önemli engellerden bir diğeri de aile mahkemelerinde boşanma, nafaka ve velayet davalarında yaşadıkları zorluklar. Bu konudaki sorunlara dikkat çekmek amacıyla, Kasım ayında Avrupa Konseyi'nin "Aile Mahkemelerinin Etkinliğinin Artırılması" projesi kapsamında düzenlenen sempozyuma katılarak aile mahkemelerinde kadınların yaşadıkları ihlalleri dile getirdik, kadından yana yaklaşımın önemini vurguladık ve boşanmaya dair yapılacak yasal düzenlemelerde kadın örgütlerinin karar verici olarak bulunmasının gerekli olduğunu ifade ettik. Bu toplantının ardından Aralık

ayında Mor Çatı gönüllüsü ve feminist avukatlarla kapalı bir toplantıda bir araya gelerek boşanma davalarında kadınların yaşadıkları sorunları, ihtiyaçlarını ve yapılması gerekenleri tartıştık.

Avrupa Çalışma Ziyareti: Viyana ve Budapeşte’de Cinsel Şiddetle Mücadele Deneyimleri

Viyana ve Budapeşte’deki cinsel şiddetle mücadele ve dayanışma deneyimlerini, cinsel şiddetle mücadelede özellikli ve bütüncül hizmetleri ve bunların etkilerini öğrenmek üzere çalışma ziyareti gerçekleştirdik. Bu ziyaretle İstanbul Sözleşmesi’ne taraf olan ve mücadele mekanizmalarının kapsamlı, kadın örgütleri ve ilgili devlet kurumları arasındaki koordinasyonun güçlü olduğu Avusturya ve İstanbul Sözleşmesi’ne taraf olmayan, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda politika oluşturmayan ve hizmetlerin kısıtlı olduğu Macaristan örneklerini Viyana ve Budapeşte’deki feministlerin deneyimleriyle değerlendirmeyi istedik. Çalışma ziyareti Mor Çatı, Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Derneği’nin dâhil olduğu 7 kişilik bir ekiple gerçekleştirildi. Cinsel şiddete maruz kalan kadınlara yönelik akut ve uzun vadeli destekler, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler ile yargılama süreçlerine ilişkin bilgi aldığımız buluşmalarda, kadın örgütlerinin cinsel şiddete karşı önleyici çalışmalarına ve politika belirlemelerine ilişkin de bilgi aldık. Viyana’da Mädchenberatung, Viyana Müdahale Merkezi ve Viyana Belediyesi Acil Yardım Hattı’nı; Budapeşte’de ise Nane, Patent, Emma ve Hatter örgütlerini ziyaret etme ve hem çalışmalarına hem de ülkelerdeki şiddetle mücadeleye ilişkin genel duruma ilişkin detaylı bilgi alma fırsatı bulduk. Çalışma ziyaretleriyle elde ettiğimiz bilgileri Türkiye’de cinsel şiddetle mücadele konusunda yaşanan mevcut zorluklara ilişkin çözüm önerisi geliştirmek ve kadın örgütleri olarak kendi politika üretme süreçlerimize katkı sunması için değerlendirdik.

Türkiye’de Cinsel Şiddetle Mücadelede Acil İhtiyaçlar Toplantısı

Çalışma ziyaretinin hemen ardından gerçekleştirdiğimiz, cinsel şiddetle mücadele alanında uzmanlaşan feministlerle bir araya geldiğimiz Türkiye’de Cinsel Şiddetle Mücadelede Acil İhtiyaçlar Toplantısı’nda, ziyarette elde ettiğimiz bilgiler ışığında tartıştık. Bu toplantıda cinsel şiddetle mücadelede mevcut uygulamaları, kadınların ihtiyaçlarını ve taleplerimizi ortaya koyduk. Toplantıda akut durumlara müdahale ve uzun vadede ortaya çıkan ihtiyaçların farklılığı, akut durumlara müdahale için hastanelerde özellikli hizmet sunan birimlere duyulan ihtiyaç ve hukuki bilgi başta olmak üzere

cinsel şiddete ilişkin bilgiye erişimin kolaylaşması gerekliliği ve önleyici çalışmaların güçlendirilmesinin cinsel şiddete karşı mücadeledeki önemi altı çizilen konular oldu.

Kadına Yönelik Şiddet Özelinde Acil Yardım ve Danışma Hattı Standartları Çalıştayı

Erkek şiddetiyle mücadelede acil yardım ve danışma hattı deneyimlerimizi, telefonla destek vermek için mevcut standartları, yaşadığımız zorlukları ve bulduğumuz çözümleri tartışmak amacıyla düzenlediğimiz çalıştayda, hat üzerinden destek sağlayan kadın ve LGBTİ+ örgütleri ile belediyelerde çalışanlarla bir araya geldik. Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele özelinde uzmanlaşmış destek sağlayan bir hattın olmaması, bununla birlikte mevcut sosyal yardım hattının şiddete maruz kalan kadınların ihtiyacını da karşıladığı iddiası mevcut. Öte yandan, İstanbul Sözleşmesi’nde de vurgulandığı üzere, kadınların acil durumda ulaşabilecekleri, telefon üzerinden sadece çağrı merkezi gibi bilgilendirme yapmayan, sosyal çalışmayı yürütebilecek deneyimde personelle ve koordinasyon becerileriyle çalışan bir hattın varlığına ihtiyaç duyuyoruz. Çalıştayda Alo 183 Sosyal Destek Hattı’nın yanı sıra kadın ve LGBTİ+ örgütleri ve belediyeler tarafından sağlanan acil yardım ve danışma hatlarının standartlarını da tartıştık. Kısıtlı kaynaklarla bu çalışmayı yürütmenin zorluğuna karşın alandaki ihtiyacın kendisini dayatması önemli bir sorun olarak ortaya çıkarken mevcut kaynaklarla standartlara uygun bir hat çalışması yürütmenin imkanlarını da değerlendirdik. Acil yardım hatları ve danışma hatlarının standartları üzerine konuşmaya devam etme ihtiyacıyla çalıştayı sonlandırdık.

Kadın Örgütleri ve Sivil Toplum Örgütleri ile Buluşmalar

Kadına yönelik şiddetle mücadele ederken kadınlardan edindiğimiz bilgi ve deneyimi kadın örgütleri ve sivil toplum örgütleri ile paylaşmak, birbirimizin deneyimlerinden öğrenerek politika oluşturmak temel faaliyetlerimizden birini oluşturuyor. Bu doğrultuda 2023 yılında da kadın örgütleri ve sivil toplum örgütleri ile görüşmeler yaptık, aynı platform ve kampanyalarda bir araya geldik, atölye çalışmaları gerçekleştirdik. 2023 yılında kadın örgütleri ve sivil toplum örgütleri ile birlikte 30 toplantı, etkinlik ya da görüşmede bir araya geldik. Düzenlediğimiz çalıştay ve toplantılardan bir araya geldik. 10 kadın örgütü ya da sivil toplum örgütüne ise atölye düzenleyerek alandaki deneyimizi paylaştık.

Uluslararası Feminist Ağlarımız

Şiddetle mücadelenin uluslararası feminist mücadele ile mümkün olduğunu biliyoruz ve bu amaçla çalışmalar yürütüyoruz. Bu yıl da WAVE (Avrupa Şiddete Karşı Kadınlar) Ağı ve Avrupa Kadın Koalisyonu (EWL-European Women's Lobby) bileşeni olmayı sürdürdük. WAVE Ağı üyesi olarak Mayıs ayında düzenlenen Danışma Kurulu Toplantısı'na katıldık. Yine WAVE Ağı tarafından her yıl düzenlenen konferans bu yıl Ekim ayında Madrid'de "Kurumsal şiddet ve bunun Avrupa genelinde kadınların insan hakları üzerindeki etkisi" başlığıyla düzenlendi. Konferansın ikinci gününde Macaristan'dan feminist örgüt NANE ile "Hukukun üstünlüğü ilkesinin yokluğunda kurumsal şiddet: Macaristan ve Türkiye'den örnekler" başlıklı bir atölye gerçekleştirdik. WAVE Ağı'nın iki tematik çalışma grubu olan Göçmen Kadınlar ve Önleyici Çalışmalar'ın parçası olarak toplantılarına düzenli olarak katıldık. Önleyici Çalışmalar grubu olarak hazırlanan "Şiddetten uzak bir yaşam: kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddeti ortadan kaldırmanın anahtarı olarak birincil önleme" rehberine katkı sunduk. Bu yıl ayrıca WAVE Güney Avrupa bölgesel çalışma grubu olarak çalışmalara başladık. Yunanistan, Kıbrıs, Malta, İtalya, İspanya, Portekiz ve Fransa'dan örgütlerle bir araya geldiğimiz bu toplantılarda bölgenin dinamikleri çerçevesinde ortaklaştığımız ve ayrıştığımız sorunları ve çözüm önerilerimizi tartıştık. Ayrıca bu yıl iki yılda bir çıkarılan WAVE Ülke Raporuna katkı sunduk. Türkiye'deki sığınaklar, dayanışma merkezleri ve şiddete maruz kalan kadınlara verilen desteklerle ilgili bilgi edinme başvuruları yaptık; edindiğimiz bilgilerle ülke raporuna katkı sunduk. Son olarak da WAVE tarafından yılda bir kez hazırlanan Fempower isimli dergiye "Hukukun üstünlüğü ilkesinin yokluğunda ve kriz zamanlarında kurumsal şiddet: Türkiye'de deprem bölgesindeki deneyimler" başlıklı bir yazı hazırladık.

Bu yıl ayrıca Haziran ayında düzenlenen Avrupa Kadın Lobisi Genel Kurul Toplantısı'na katıldık.

Uluslararası İzleme Çalışmalarımız

Bu yıl da farklı uluslararası izleme mekanizmalarına yönelik olarak raporlar hazırladık.

Birleşmiş Milletler Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Özel Raportörü'nün velayet davaları, kadına yönelik şiddet ve çocuklara yönelik şiddet konularında yaptığı çağrıya yanıt olarak bir rapor hazırladık. Raporumuzda aile odaklı politikaların velayet ve görüş hakkı kararlarına etkisini, erkeklerin çocuklar aracılığıyla uyguladığı şiddeti ve şiddetin çocuklar üzerindeki etkisini ele aldık.

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi'nin çocuk hakları ve kapsayıcı sosyal koruma mekanizmalarına dair açtığı çağrıya yanıt olarak bir rapor hazırladık. Raporumuzda çocuk koruma politikalarındaki eksikleri kadına yönelik şiddet bağlamında ele aldık. Ev içi şiddet durumunda şiddete ve şiddetin etkilerine maruz kalan çocukların kendilerinin başvurabilecekleri mekanizmaların eksikliklerini, kadına yönelik şiddet ve boşanma davaları esnasında ve sonrasında velayet ve görüş hakkı konularında çocukların ve kadınların yaşadıkları zorlukları, adli süreçlerde çocuklara yönelik koruma ve destek mekanizmalarındaki sorunları dile getirdik.

Bu yıl ayrıca 6 Şubat depremleri sonrasında refakatsiz çocukların durumu ile ilgili olarak devletin koruma yükümlülüğünü yerine getirmemesi üzerine Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi ve BM Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü'ne bir bilgi notu sunduk ve uluslararası izleme mekanizmalarını çocuğun üstün yararını korumak için Türkiye'deki durumu izlemeye çağırdık.

AİHM'de görülmüş olan ve karara bağlanmış olan Opuz Grup Davaları'nın izlenmesi için 1 yıl aradan sonra bu yıl da Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (AKBK)'ne bir gölge rapor sunduk. Raporumuzda koruyucu ve önleyici tedbirlere dair sorunları, kolluk birimlerinin kadınların şiddetten uzaklaşmasında engel olan caydırıcı tutumlarını, sığınaklardaki ayrımcı uygulamaları ve suç olarak tanımlanan ısrarlı takibe ilişkin uygulamadaki cezasızlığı ele aldık.

2024 yılı Mart ayında düzenlenecek Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 68. Oturumu için oturum sonunda oluşturulacak olan Mutabakat Sağlanan Sonuçlara katkıda bulunmak amacıyla yazılı bildirimde bulunduk. Toplantının bu yıl gözden geçirilen konusu "Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi için sosyal koruma sistemleri, kamu hizmetlerine erişim ve sürdürülebilir altyapı (altmış üçüncü oturumun kabul edilen sonuçları)" olarak belirlenmişti. Biz de sunduğumuz raporda erkek şiddetine maruz kalan kadınların özellikle pandemi, afet, ekonomik kriz gibi kriz zamanlarında karşılaştıkları katlanan ve derinleşen zorlukları ele aldık. Kriz dönemlerine de hazırlıklı olarak düzenlenmiş, sürdürülebilir ve koordineli çalışabilen destek mekanizmaları kurulmasının önemini vurguladık.

Belediye ve Kamu Kurumları ile Buluşmalar

Mor Çatı'da kadınlarla kurduğumuz dayanışma bir yandan bizlere şiddetle mücadele mekanizmalarına dair bilgi sunarken diğer yandan da şiddetle mücadele etmekle yükümlü olan kurumlarda karşılaşılan güçlükler hakkında veri sunuyor. Kamu kurumları ve belediyelerle görüşmelerimizde deneyimlerimizi paylaşıyor, şiddetle mücadelede kurumlara standartları ve yükümlülüklerini hatırlatıyor ve ihtiyaç duymaları halinde destekler sunuyoruz. 2023 yılında da bu ekseninde kamu kurumları ve belediyelerle görüşmeler gerçekleştirdik.

18 Ocak'ta kadına yönelik şiddetle mücadelede tanık olduğumuz ihlal ve kötü uygulamaları ve bunlara dair çözüm önerilerimizi paylaşmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğünü ziyaret ettik. Ziyarete KADES ve elektronik kelepçe uygulamaları hakkında bilgiler edindik.

İBB ile ilişkilerimiz devam etti. 19 Nisan'da İBB'de kadına yönelik şiddet alanında çalışanlara yönelik saha oryantasyonu gerçekleştirdik. 18-19 ve 25 Eylül'de İBB'ye bağlı Cibali, Örnektepe ve Zafer Mahalle Evlerinde çocuk ve yetişkinlere yönelik çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili önleyici, bilgilendirici atölyeler gerçekleştirdik. 2 Ekim'de İBB'ye bağlı Kadın Destek Hattı, Kadın Destek Birimi ve Kadın Dayanışma Evi çalışanlarına yönelik olarak Cinsel Şiddet Atölyesi düzenledik. Ayrıca 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, afette kadın olmak, deprem bölgesi özelinde yapılan çalışmalar hakkında pek çok defa toplantılara katıldık, ziyaretler gerçekleştirdik, deneyimlerimizi paylaştık. İBB İstanbul Kent Konseyi Kadın Meclisi Yürütme Kurulu aylık toplantılarına katılmaya devam ettik.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerine yönelik iki kez Mor Çatı deneyim paylaşımı atölyesi düzenledik. 7 Nisan'da ve 1-2 Haziran'da düzenlediğimiz atölyelere belediyelerin kadın danışma merkezlerinde şiddete maruz kalan kadınlarla çalışanlar katıldı.

Şişli Belediyesi ile görüşmeler yaptık, deprem bölgesine dayanışma için gidecek olan Şişli Belediyesi Kadın Meclisi üyelerine yönelik olarak deprem bölgesinde kadına yönelik şiddetle mücadele yöntemlerini konuştuk. Beşiktaş Belediyesini ziyaret ederek şiddete maruz kalan kadınlara verilen desteklere dair bilgi aldık.

11-12 Eylül tarihlerinde Esenyurt Belediyesi Kadın Sosyal Yaşam Merkezi, Aile Danışmanlık Merkezi ve şiddete maruz kalan kadınlarla temasta olan belediye birimlerinde çalışma yürüten danışma personeline yönelik olarak çevrimiçi Deneyim Paylaşımı Atölyesi düzenledik. 13 Ekim'de Bodrum Belediyesi Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Bürosu ile online platformda bir araya gelerek Mor Çatı deneyimlerini aktardık.

Bilgi Edinme Kanunu kapsamındaki haklarımızı kullanarak kamu kurumları ve belediyelere toplam 8 bilgi edinme başvurusunda bulunarak kadına yönelik şiddetle mücadele alanındaki faaliyetlerine dair sorular yönelttik.

Sosyal Çalışmacı ve Psikologlarla Atölye Çalışmaları

2023 yılında da kadına yönelik şiddetle mücadele alanında doğrudan çalışma yürüten sosyal çalışmacılar ve psikologlarla düzenlediğimiz atölye çalışmalarıyla yeniden bir araya geldik. Bu atölyelerde; hem Mor Çatı'nın Dayanışma Merkezi ve sığınakta kadınlarla kurduğu dayanışmanın bir parçası olarak yürüttüğü sosyal ve ruhsal destek çalışmalarına ilişkin bilgi ve

deneyimi aktarma, hem de kamu kurumlarında, belediyelerde ve diğer sivil toplum örgütlerinde çalışan diğer kadınların birebir deneyimlerini duyma şansı bulduk ve iletişim ağıımızı güçlendirdik. Bunun yanı sıra, bu sene yaptığımız atölyelerde deprem bölgesinde çalışma yürüten kadınların hem saha deneyimlerini hem de kendi mesleki zorluklarını yakından öğrenme imkanı edindik.

Şubat depremi yaşanmadan önce planladığımız ancak deprem nedeniyle ertelediğimiz “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Sosyal Çalışmacılar Atölyesi”ni 1-2 Nisan tarihlerinde sivil toplum örgütleri, kamu kurumları ve yerel yönetimlerde görev yapan 22 sosyal çalışmacının katılımıyla gerçekleştirdik. Atölyede kadına yönelik şiddete feminist perspektifle yaklaşım, sosyal çalışmada hukuki mekanizmaların yeri gibi başlıklarla bilgi paylaşımlarının yanı sıra, Mor Çatı dayanışma merkezi ve sığınak çalışmalarına dair deneyim paylaşımlarına da yer verdik. Atölye boyunca gerçekleşen grup çalışmalarında ise, katılımcılar kadına yönelik şiddetle mücadele ederken kadınlarla dayanışmalarını kolaylaştıran unsurları ve alanda yaşadıkları zorlukları birbirleriyle paylaştılar. Sosyal çalışmacılar olarak kendimizi ikincil travmadan korunma yöntemlerimiz üzerine paylaşımlarda bulunarak atölyeyi sürdürdük. Atölye için önceden planlanan atölye içeriğine ek olarak deprem sonrası alanda karşılaştığımız zorlukları ve deneyimlerimizi paylaşmak üzere bir forum kısmı ekledik.

6-7 Mayıs'ta ise “Kadına Yönelik Şiddet Alanında Psikolojik Destek Çalışmaları Atölyesi” kamu kurumları, yere yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarında kadına yönelik şiddet alanında çalışan 25 psikoloğun katılımıyla gerçekleşti. Atölyede; kadına yönelik şiddetin ruhsal dinamikleri ve etkileri, kadına yönelik şiddetle mücadelede feminist yöntemlerle ruhsal ve sosyal çalışma, sığınak çalışması, çocuk çalışması, ikincil travma ve özbakım konularında deneyim paylaşımları yapıldı. Aynı zamanda çeşitli kurumlarda çalışan psikologlar kurumsal dinamikler ve ruhsal çalışma çerçevesi açısından kendi deneyimlerini paylaştılar. Alanda yürütülen çalışmalarda toplumsal cinsiyet rollerini ve erkek şiddetine dair mitleri yeniden üreten yaklaşımların ya da erkek şiddeti meselesinin cinsiyet bağlamını dikkate almayan anaakım pratiklerin kadınlarla dayanışmada yarattığı zorluğu görerek; kadınlarla yürütülecek ruhsal destek çalışmalarının feminist yaklaşım ve pratiklerle uygulanmasının kadınların güçlenmesi için onlara alan açan, kadınlarla hiyerarşik olmayan bir dayanışma ilişkisini kuran ve tüm bu kişisel pratikten politikaya toplumsal bir dönüşümü önüne koyan bir yöntem olarak tartıştık. Atölye katılımcıları ile paylaşım ve dayanışmayı sürdürmek adına önümüzdeki süreçte onları da bir önceki atölye katılımcıları ile kurduğumuz iletişim ağına dahil etmeye,

feminist psikoloji/psikoterapi konularında derinleşmek ve sürekli ihtiyaçlarımız için süpervizyon desteği yaratabileceğimiz yeni alanlar açmaya karar verdik. Bu atölyeye de deprem sonrası alanda karşılaştığımız zorlukları ve deneyimlerimizi paylaşmak üzere bir forum kısmı ekledik.

Sosyal çalışmacılar ve psikologlar atölyelerinde deprem sonrası deneyimlere yer verdiğimiz forum kısmında; kadınlara destek vermekle yükümlü kurumlarda çalışanların desteklenmesi konusundaki eksikliklerle karşılaştık. Kadına yönelik şiddetle mücadele eden ve bölgede çalışan sosyal çalışmacılar ve psikologlar arasında, şiddete maruz kalan kadınlara destek vermekle yükümlü kurumlardaki eksiklikler sıklıkla dile getirildi. Ayrıca, deprem bölgesinde çalışan meslek elemanlarının, kendi deprem deneyimlerinden duygusal olarak etkilendikleri ancak bu konuda herhangi bir destek alamadıklarını gözlemledik. Tüm bu zorluklara rağmen, atölyemize katılan kadınların ciddi bir gönüllülükle kendi baş etme yöntemleri ve kaynakları ile çalışmayı sürdürmek için mücadele ettiklerini ve görevlerini gerçekleştirmeye çalıştıklarını gördük.

Gençlere Yönelik Çalışmalar

Mor Çatı'da yürüttüğümüz farkındalık çalışmaları arasında gençlere yönelik düzenlediğimiz ve katıldığımız etkinlikler önemli bir yer tutuyor. 2023 yılında da lise ve üniversite öğrencileri ile seminer, ders katılımı, söyleşi ve panel gibi vesilelerle bir araya gelerek temas etme olanağı yakaladık. Şiddet ve etkileri, yasal kazanımlarımız, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele ve haklarımız ile Mor Çatı çalışmasını aktardığımız 24 etkinliğe katıldık.

Öğrenci ve Araştırma Görüşmeleri

2023 yılında aralarında yurt içi ve yurt dışındaki çeşitli okul ve üniversitelerde okuyan öğrenciler ile araştırmacıların bulunduğu toplam 39 görüşme yaparak araştırmalarına katkı sunduk. Görüşmelerde kadına yönelik şiddet, Türkiye'de şiddetle mücadelenin durumu, feminist sosyal çalışma, sığınak çalışması ve psikolojik destek ve Mor Çatı'nın çalışma ve kadınlarla dayanışma yöntemlerine dair bilgiler paylaştık.

Basında Biz

Kadına yönelik şiddet ve Türkiye'de şiddetle mücadele hakkında kamuoyunu bilgilendirmek, farkındalık oluşturmak ve Türkiye'de şiddetle mücadele mekanizmalarını kadınlar lehine dönüştürebilmek için basın açıklamaları yayınlıyoruz ve basına görüş veriyoruz. Bu yıl da Türkiye ve dünyadan farklı basın kuruluşlarına görüş verdik; yayınlarımız, faaliyetlerimiz ve işbirliklerimiz haber yapıldı.

2023 yılında aralarında ana akım, bağımsız ve yerel basın organları olmak üzere toplam 231 haberde yer aldık. Mor Çatı'nın faaliyetlerini sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu kaynağa destek olması amacıyla çeşitli sosyal sorumluluk kampanyalarının parçası oluyoruz ve bağış kabul ediyoruz. 2023 yılında sosyal sorumluluk işbirlikleri ve bağış vesilesiyle de haberlerde yer aldık.

Sosyal Medya Kampanyalarımız

2023 yılında kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalık yaratmak, izleme ve politika oluşturma çalışmalarımızı duyurmak ve politika önerilerini yaygınlaştırmak için sosyal medya kampanyaları düzenledik. Şubat ayında gerçekleşen depremin ardından, deprem bölgesindeki ihtiyaçlara yönelik içerikler hazırladık.

Bu yıl hazırladığımız Mor Çatı Anlatıyor podcast serisini takiben, şiddetin sinyallerine dair farkındalık yaratmayı amaçlayan bir sosyal medya kampanyası hazırladık. Bu kampanyada "Hayatımıza Dair Kararları Kim Alıyor?", "İlişkinizde Kocanızı/Partnerinizi Öfkelenmemek için Kaçındığınız Davranışlar Var mı?", "Güvenli Cinsellik Yaşıyor Muyum?" gibi sorular ile kadınları ilişkileri üzerine düşünmeye teşvik etmeye çalıştık. Ayrıca şiddetin sorumluluğunun şiddet uygulanmadığı ve ilişkide sınırların önemine dair vurgu yapan içerikler ürettik.

Bu yıl 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü için hazırladığımız kampanyada ise şiddet biçimlerine ve şiddete karşı haklarımıza vurgu yaptık. Bu yıl hazırladığımız AİHM Opuz Grup Davaları Gölge Raporu'ndan hareketle, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadeledeki sorunlara odaklanan bir sosyal medya kampanyası düzenledik.

Yayınlar

Bu yıl dünyadan farklı ülkelerdeki feminist örgütlerle yaptığımız bilgi ve deneyim paylaşımlarını yayın haline getirdik. 9-10 Ekim 2021 tarihlerinde düzenlediğimiz Erkek Şiddetiyle Mücadelede Sosyal Çalışmaya Feminist Yaklaşımlar – Dünya Deneyimleri başlıklı uluslararası konferansta edindiğimiz deneyimleri iki dilli olarak kitaplaştırdık. Bunun yanı sıra 2022 yılında İspanya, İtalya ve Portekiz’de gerçekleştirdiğimiz çalışma ziyaretinde edindiğimiz bilgileri rapor haline getirdik.

Şiddetle mücadele mekanizmalarında gördüğümüz eksikleri izlemeye ve raporlaştırmaya bu yıl da devam ettik. Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Kolluk Uygulamaları başlıklı bir izleme raporu hazırladık. Raporda şiddetle mücadelede ilgili mevzuata göre ilk başvuru mercii olarak tanımlanan kolluk birimlerini, yasal yükümlülükleri ve kadınların karşılaştıkları kötü uygulamalar bağlamında ele alıyoruz. Bu yıl ayrıca 6 Şubat depremleri sonrasında deprem bölgesinde şiddetle mücadele mekanizmalarındaki değişen durumu ve kadınların ihtiyaçlarını da izledik ve raporladık. Şubat ayında gerçekleştirdiğimiz saha ziyaretinin ardından kurumların güncel durumunu ve kadınların ihtiyaçlarını Depremden Etkilenen Bölgede Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmaları başlıklı raporda ele aldık. Nisan ayında düzenlediğimiz saha ziyaretinin ardından ise Depremden Etkilenen Bölgelerde Kadınların Şiddetten Uzaklaşma Deneyimleri ve Destek Mekanizmaları başlıklı bir izleme raporu daha hazırladık. Bu raporda saha ziyaretimizde edindiğimiz bilgilerin yanı sıra, bize başvuran kadınlardan edindiğimiz bilgi ve deneyimler ve düzenlediğimiz sosyal çalışmacılar ve psikologlara yönelik atölye çalışmalarına deprem bölgesinden katılan kadınların deneyimleri kaynak oluşturdu.

Ayrıca deprem bölgesinde yaşayan kadınlara yönelik şiddete ve şiddete maruz kaldıklarında başvurabilecekleri mekanizmalara dair bilgilendirici broşür ve etiket hazırladık; Arapça, Farsça ve Kürtçe’ye çevirdik ve bölgede çalışma yapan örgütler aracılığıyla yaygınlaştırdık.

Geçen yıl düzenlediğimiz “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Ruhsal Destek Çalışmalarına Feminist Yaklaşımlar Çalıştayı”nı raporlaştırdık.

Bu yıl ayrıca flört şiddetini ele aldığımız yeni bir broşür de hazırladık. İlişkim Güvenli Mi? broşürümüz flört şiddetinin nedenleri ve etkilerini ele alıyor; şiddetin sinyallerini ortaya koyuyor ve şiddetten uzaklaşmak için yapılabilecekleri paylaşıyor.

Bu yıl uzun zamandır baskısı tükenmiş olan Şiddete Karşı Anlatılar kitabımızı yeniden bastık. Ayrıca baskısı azalan Erkek Şiddeti ile Başa Çıkmak: Sosyal Çalışmacı ve Gönüllü El Kitabı ve Soru-Yanıtlarla Erkek Şiddetine Karşı Kadın Dayanışması kitaplarımızı ve Erkeklerin Şiddetine Karşı Dur! Yaşamı Değiştir!; Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sığınaklar; Cinsel Şiddeti Dile Getirmek Güç Ama Mümkün; Çocuk İhmalini ve İstismarını Önlemek Elimizde! Sessiz Kalma, Suça Ortak Olma! ve Erkek Şiddetini Önlemede 6284 Sayılı Kanun broşürlerimizi yeniden bastık.

Son olarak 2022 yılı Faaliyet raporumuzu İngilizce’ye çevirdik.

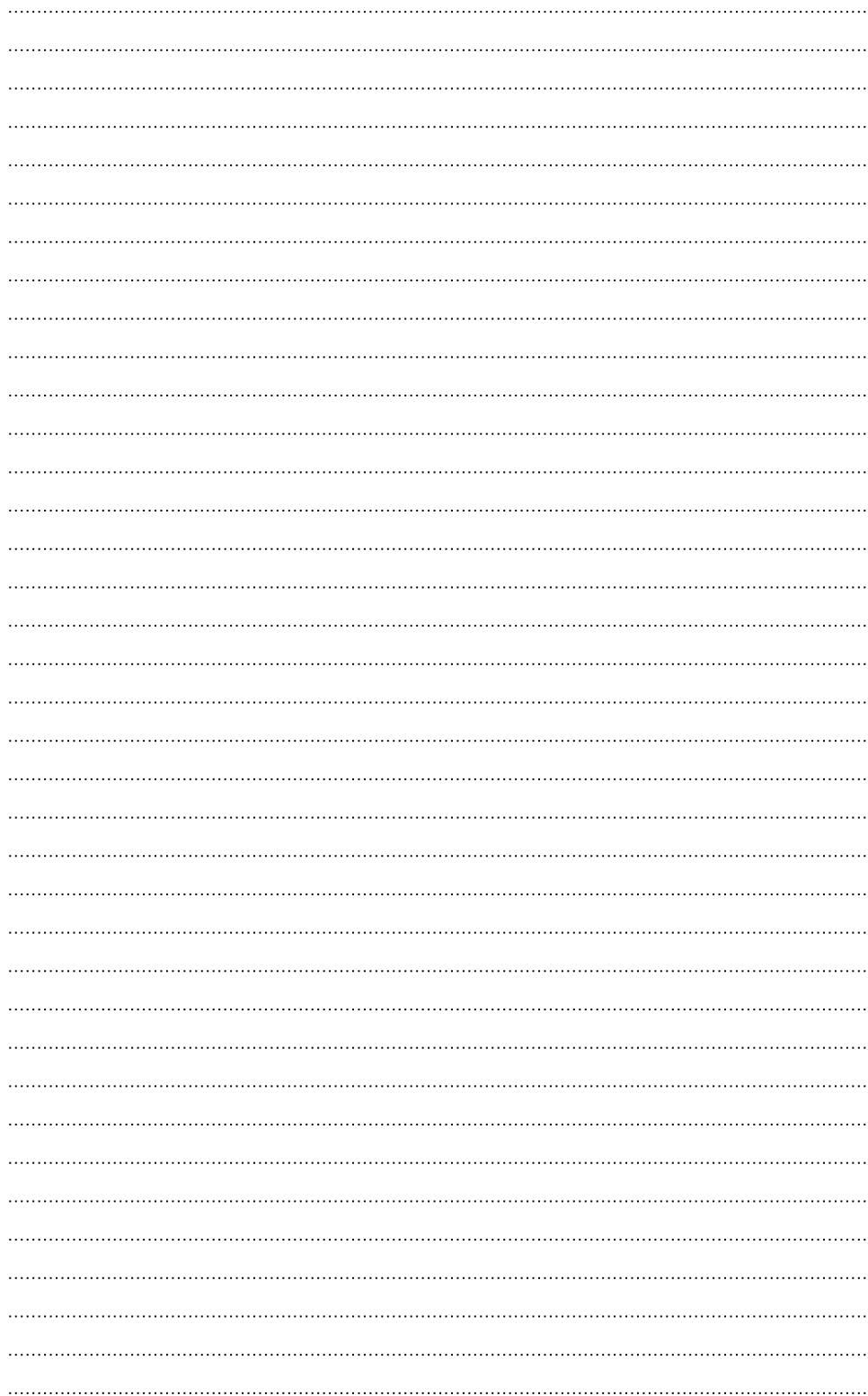
Yayınlarımızı bu yıl da şiddetle mücadele etme yükümlülüğü olan kurumlar ve şiddete maruz kalan kadınlarla dayanışma kuran örgütlerle paylaştık. 2022 yılı Faaliyet Raporumuzun Türkçesini Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı bileşenleri, farklı sivil toplum örgütleri ve Türkiye’nin tüm illerinde bulunan Şiddet Önleme İzleme Merkezleri ve belediyelere, İngilizcesini İstanbul ve Ankara’da bulunan Konsolosluk ve Büyükelçiliklere dağıttık. Opuz Grubu Davaları Gölge Raporumuzu Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı bileşenleri, farklı sivil toplum örgütleri, Türkiye’nin tüm illerinde bulunan Şiddet Önleme İzleme Merkezleri, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri ve belediyelere ve İstanbul ve Ankara’da bulunan Konsolosluk ve Büyükelçiliklere gönderdik. Şiddete Karşı Anlatılar kitabımızı Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı bileşenleri, farklı sivil toplum örgütleri, Türkiye’nin tüm illerinde bulunan Şiddet Önleme İzleme Merkezleri, belediyeler ve baroların kadın hakları merkezlerine dağıttık. Erkek Şiddetiyle Mücadelede Sosyal Çalışmaya Feminist Yaklaşımlar – Dünya Deneyimleri Konferans Kitabımızı Türkiye’nin tüm illerinde bulunan, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri, Sosyal Hizmet Merkezleri, Şiddet Önleme İzleme Merkezleri, belediyeler, baroların kadın hakları birimleri, Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı bileşenleri, farklı sivil toplum örgütleri ve İstanbul’da bulunan İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezleri’ne (İSADEM) gönderdik. Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Kolluk Uygulamaları ra-

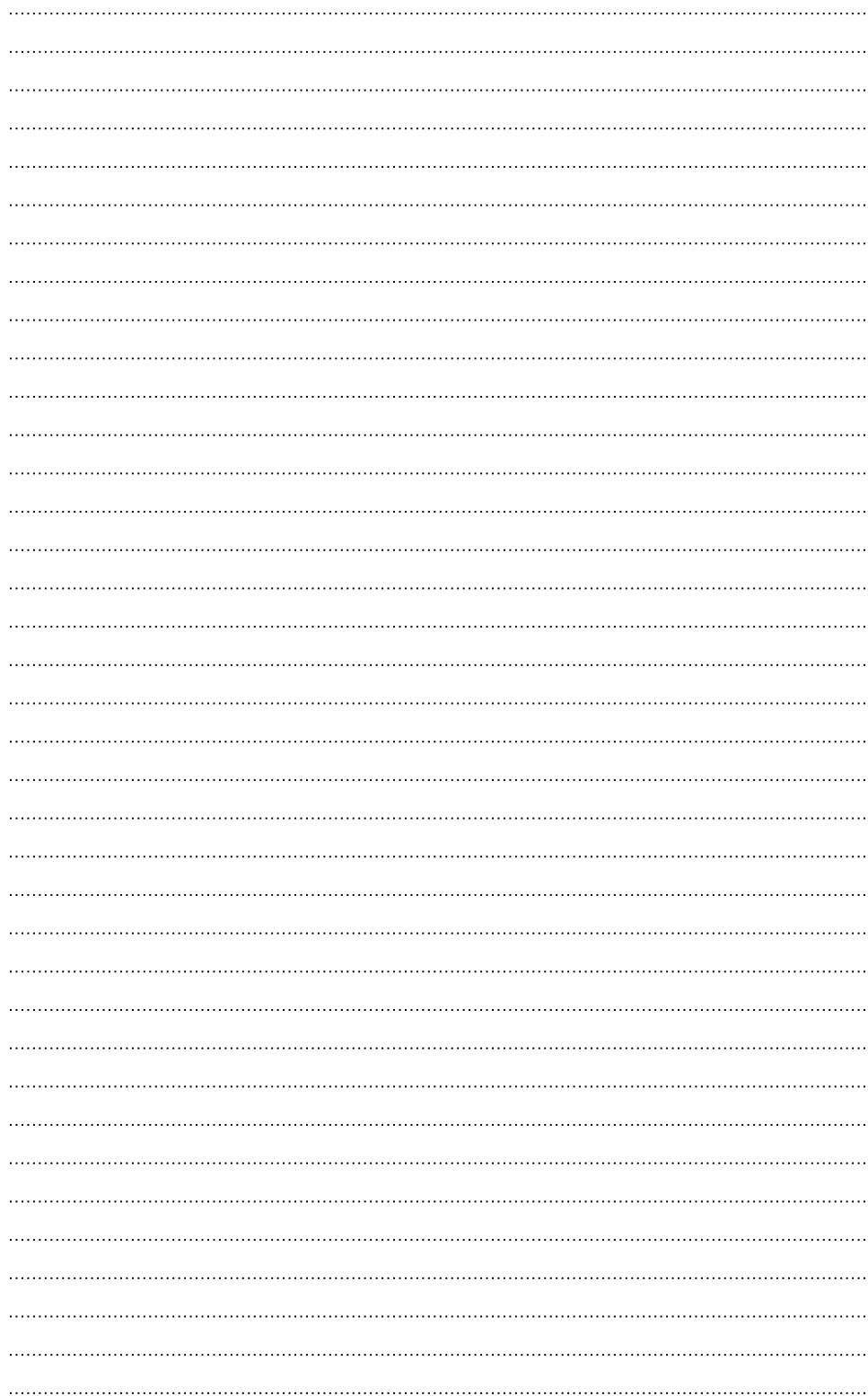
porumuzu Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı bileşenleri, farklı sivil toplum örgütleri ve Türkiye'nin tüm illerinde bulunan üniversite kütüphanelerine, baroların kadın hakları merkezlerine, belediyelere, Şiddet Önleme İzleme Merkezleri'ne dağıttık. İlişkim Güvenli Mi? broşürümüzü Kadın Sığınakları ve Dayanışma Merkezleri Kurultayı bileşenleri, farklı sivil toplum örgütleri ve Türkiye'nin tüm illerinde bulunan Şiddet Önleme İzleme Merkezleri ve belediyelere dağıttık. Ayrıca geçen yıllarda yayınladığımız Kadınların Adalete Erişimi: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yasalarının Uygulanmasında Baro Adli Yardım Bürolarının Rolü kitabımızı ve Kadına Yönelik Şiddet: Kadınların Deneyimleri, Kurumlar ve Mecralar kitabımızı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüklerine dağıttık.

Yayınlarımızı ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğü, Gaziantep Belediyesi, İzmir Çiğli ve Foça Belediyeleri, Adana Belediyesi, Tekirdağ ve Van barosu gibi kamu kurumlarına, Halk Sağlığı Uzmanları Derneği, Özgür Hukukçular Derneği gibi meslek örgütlerine, Tıp Öğrencileri Birliği gibi öğrenci gruplarına, Tarlabası Toplum Merkezi, Sağlık Hakkı Derneği, Toplum Gönüllüleri Vakfı, Mülteci Hakları Derneği, Sulukule Derneği, Tomurcuk Derneği, Gökkuşluğu Derneği gibi sivil toplum örgütlerine ve çeşitli ilköğretim okulu ve liselerden talep eden öğretmenlere gönderdik.

Son olarak geçen yıl yeni bir önsözle güncelleyerek basıma hazırladığımız Eva Lundgren tarafından yazılan ve Berna Ekal tarafından çevrilen Şiddetin Normalleştirilme Süreci kitabımızı düzenlediğimiz bir çevrimiçi toplantı ile İsveç'li feminist örgüt Roks'tan Åsa Eldén ile konuştuk. Toplantı sonrası talep edenlere kitabımızı gönderdik.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
Kocatepe Mah. Cumhuriyet Cad. Cumhuriyet Apt.
No:17 Kat: 5 D: 11 Beyoğlu İstanbul Tel: (0212) 292 52 31-32
www.morcati.org.tr

 MorCatiVakfi

 morcativakfi

 morcati_vakfi